Sibbo kommuns läroplansgrunder för den grundläggande utbildningen årskurs 7–9

Godkänd 17.6. i utbildningssektionen

11.8.2026

SIPOO
SIBBO

Innehåll

15 Årskurs 7–9 ... 2
15.1 Övergången mellan årskurs 6 och 7 och uppdraget i årskurs 7–9 ... 3
15.2 Mångsidig kompetens i årskurs 7–9 ... 4
15.2.1 Mångsidig kompetens - lärstigen i Sibbo i årskurs 7–9 ... 4
15.3 Läroämnen i årskurs 7–9 ... 11
15.3.1 Modersmål och litteratur ... 11
15.3.2 Det andra inhemska språket ... 42
15.3.3 Främmande språk ... 68
15.3.4 Matematik ... 107
15.3.5 Biologi ... 132
15.3.6 Geografi ... 153
15.3.7 Fysik ... 176
15.3.8 Kemi ... 196
15.3.9 Hälsokunskap ... 217
15.3.10 Religion ... 238
15.3.11 Livsåskådningskunskap ... 264
15.3.12 Historia ... 276
15.3.13 Samhällslära ... 290
15.3.14 Musik ... 300
15.3.15 Bildkonst ... 310
15.3.16 Slöjd ... 323
15.3.17 Gymnastik ... 333
15.3.18 Huslig ekonomi ... 350
15.3.19 Elevhandledning ... 362

15 Årskurs 7–9

I alla undervisning beaktas värdegrunden för Sibbo kommuns utbildningsväsende.

1. Eleven, aktiviteten och delaktigheten ligger i centrum i all verksamhet (att äga lärandet)
2. Att koncentrera sig på det goda och hitta gott i alla och allt (entusiastiska, kunnande och välmående elever, varje elev är bra)
3. Öppenhet, servicevillighet och uppfinningsrikedom i förhållande till människor, saker och nya verksamhetssätt
4. Lärande sker över allt (även annat lärande än det som sker i skolan ska värdesättas, lärmiljön ska utvidgas)
5. Att värdesätta mångfald, kulturell kompetens och flerspråkighet

15.1 Övergången mellan årskurs 6 och 7 och uppdraget i årskurs 7–9

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Årskurs 7–9: Att växa som medlem i gemenskapen

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

15.2 Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

Undervisningen förverkligas enligt läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen 2014.

15.2.1 Mångsidig kompetens - lärstigen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo kommun bygger den övergripande mångsidiga kompetensen på de nationella grunderna, och för varje delområde har skapats tre synvinklar som förverkligas i skolorna i Sibbo.

De allmänna målen för mångsidig kompetens är beskrivna i kapitel 3.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i lärprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

Synvinklarna i Sibbo – Förmåga att tänka och lära sig
Elevernas erfarenheter av sin egen förmåga att lära sig och sätten på vilka de lär sig stärks genom att med öppna verksamhetssätt synliggöra elevernas kunskaper och färdigheter och genom att stödja individuellt lärande.
Elevernas förmåga att arbeta i grupp och tillsammans samt att lära sig tillsammans med sina kamrater stöds med öppna och flexibla lärmiljöer.
Elevernas motivation för lärande och förmåga att arbeta långsiktigt stöds genom att beakta elevernas eget kunnande och egna intressen samt genom att utnyttja konstruktiv självbedömning, kamratrespons, olika arbetssätt och lärmiljöer.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Synvinklarna i Sibbo - Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck
I undervisningen av olika läroämnen behandlas de mänskliga rättigheterna samt attityder och fördomar som rör språk, kulturer och föreställningar samt hur de påverkar samhället och det egna livet.
Med flexibla lärmiljöer och gemensamma arbetsmetoder utvecklas elevernas samarbetsfärdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt, förmågan att uppträda vänligt och respektera varandra.
Elevernas språk-, kultur- och konstfärdigheter samt intressen utnyttjas i lärsituationerna och vid skolans evenemang. Färdigheterna utvecklas också genom att använda digitala tjänster och internet.

Vardagskompetens (K3)

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olyckssituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också

handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

Synvinklarna i Sibbo – Vardagskompetens
Elevernas delaktighet i bedömningen av sitt eget lärande och i utvecklingen av de egna arbetsmetoderna stöds i de olika läroämnena.
Elevernas samarbetsförmåga samt förmåga att förstå olika synsätt och levnadssätt utvecklas. I de olika läroämnena behandlas principerna för hållbar utveckling och att ta ansvar för sitt eget välbefinnande.
Man låter eleverna bära ansvar för sitt eget lärande och stöder dem i att uppnå sina mål. Elevernas olika färdigheter och intressen utnyttjas i lärsituationerna och planeringen av dem samt i ordnandet av skolans evenemang. Elevernas digitala färdigheter utvecklas och utnyttjas genom att använda olika digitala tjänster och material.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbjudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt.

Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

Synvinklarna i Sibbo – Multilitteracitet
Elevernas kunnande och styrkor stöds genom att utveckla öppna lärmiljöer där man undersöker autentiska texter som är betydelsefulla för eleverna och erbjuder dem möjligheter att arbeta med olika medier.
Elevernas färdigheter att delta och påverka utvecklas genom att i lärsituationerna använda kollaborativa arbetsmetoder där man övar att producera olika slags texter.
I lärsituationerna utnyttjar man textgenrer som utmanar eleverna att utveckla sin kulturella och åskådningsmässiga läsfärdighet, förmåga att observera miljön och ställa sig kritiskt till texter som producerats av medierna.

Digital kompetens (K5)

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen. *Ansvarsfulla och trygga arbetssätt:* Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslöst och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt. *Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt:* Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information. *Kommunikation och nätverksbildning:* Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Synvinklarna i Sibbo – Digital kompetens
I alla skolor i Sibbo används kommunens gemensamma Digipass.
Eleverna handleds att använda alla verktyg och tjänster som används i Sibbo kommun.
I samtliga skolor följer man de mål för användning av informations- och kommunikationsteknik som fastställts i den nationella läroplanen.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmuntras att lägga märke till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

Synvinklarna i Sibbo – Arbetslivskompetens och entreprenörskap
Elevernas erfarenheter av arbetslivet och arbetslivsfärdigheter utvecklas så att 7-klassisterna deltar i en arbetspraktik vid sin egen skola, som räcker en dag och där de bekantar sig med de olika yrkena och arbetsuppgifterna i skolan, och 8–9-klassisterna skaffar arbetslivserfarenhet via PRAO som räcker 1–2 veckor.
Elevernas ansvar för sitt eget lärande stärks med hjälp av olika projekt. I projekten får eleverna stöd med att utveckla sin initiativförmåga, språkfärdighet, förutsägelseförmåga, risktagningsförmåga, förmåga att klara av misslyckanden och besvikelser samt förmåga att slutföra sina arbeten.

Man berättar för och diskuterar med eleven om möjligheter som rör studier och arbetslivet och om karriärval genom att presentera olika alternativa studie- och arbetslivsstigar.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhälleliga frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel vänelevsverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingssätts berättigande ur olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämka och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet. Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhetssätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

Synvinklarna i Sibbo - Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Eleverna påverkar studiegruppens och hela skolans gemensamma frågor t.ex. med hjälp av klassmöten och elevkårsverksamhet. Eleverna får stöd med att utveckla och skapa individuella lärstigar.
Eleverna deltar t.ex. i stödelevverksamhet, Gröna flaggan-verksamhet, verksamhet inom kamratmedling (Verso) och fastighetsgruppens verksamhet eller en annan verksamhet enligt skolans egna prioriteringar. Elevernas egna idéer förverkligas i olika projekt.
Följande teman behandlas tillsammans med eleverna: rättigheter och skyldigheter som samhällsmedlemmar samt betydelsen av en hållbar livsstil.

15.3 Läroämnen i årskurs 7–9

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

15.3.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd.

Lärarna i de olika lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur ska samarbeta med varandra. Särskilt samarbetet mellan lärokursen svenska och litteratur samt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur stärker kontinuiteten i elevens lärande i svenska. Målet är att övergå från lärokursen svenska som andraspråk och litteratur till lärokursen svenska och litteratur när eleven nått tillräckliga färdigheter i svenska inom olika kunskapsområden och språkliga delområden.

I årskurserna 7–9 har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7–9. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på

ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i modersmål och litteratur avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokurser inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Det är även viktigt att betona läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursen svenska och litteratur har som särskilt uppdrag att stödja elevens utveckling av språkliga, multilitterära och kommunikativa färdigheter i svenska, samt att introducera litteratur och kultur. Undervisningen stödjer elevernas multilitterära och språkliga medvetenhet samt kulturella identitet och sporrar eleverna att förstå hur det svenska språket och litteraturen samt övrig kultur har för betydelse för ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle. Undervisningen stödjer eleverna att kritiskt granska och bryta ner hierarkier mellan språk och kulturer. Eleverna uppmärksammas att förstå betydelsen av hur den kännedom om språk, media och kultur som eleven tillägnar sig utanför skolan stödjer hur eleven lär sig svenska.

I undervisningen beaktas det svenska och det finska språkets ställning som nationalspråk samt svenskans ställning som ett språk i minoritet och huvudsakligt undervisningsspråk. Svenskan är inte bara undervisningsspråk utan också ett redskap för studier i övriga läroämnen. I undervisningen stärks de centrala färdigheterna för lärande och tänkande.

I undervisningen enligt lärokursen svenska och litteratur sker kontinuerligt samarbete med lärarna i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur samt med lärare för andra lärokurser i modersmål och litteratur. Behovet av samarbete betonas vid övergången från lärokursen svenska som andraspråk och litteratur till lärokursen svenska och litteratur. En elev som bytt lärokurs följs upp och vid behov hänvisas eleven till stöd för lärande.

Undervisningen i svenska och litteratur sker i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena för att hjälpa eleven att bygga upp språkliga och kulturella identiteter i ett mångkulturellt och mångmedialt samhälle. Flerspråkighet bidrar till språkliga identiteter. Enligt Finlands grundlag (731/1999) 17 §) har alla språkgrupper rätt att upprätthålla och utveckla sitt eget språk och sin egen kultur.

I årskurserna 7–9 är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter: Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Modersmål och litteratur - mål för undervisningen i Sibbo årskurs 7

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat,	Eleven stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikations-	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och	Eleven kan uttrycka sina åsikter och tankar i välbekanta kommunikations-situationer samt motivera sina åsikter.

ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	situationer, även utanför skolan. Eleven - tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer och övar sig i att motivera sina åsikter - utvecklar sin förmåga att uttrycka sig genom drama - övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer - övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas	uttryck K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter		K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K3 K7	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikations-situationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.
M3 stödja eleven i att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama		K1 K2 K3 K7	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussions-inlägg och deltar i dramaverksamhet.
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika		K1 K2 K6 K7	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation samt anaylesera vilka färdigheter som behöver utvecklas.

kommunikationsmiljöer, även multimediala			
I 2 Att tolka texter			
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	Elevens texttolkningsförmåga fördjupas genom att hen läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och enklare faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta och elektroniska medier.	K1 K2 K4 Multilitteracitet	Eleven använder sig av lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.
M6 erbjuda eleven olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	Eleven - funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med	K1 K2 K4 K5 Digital kompetens	Eleven känner igen typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet	- fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text och ställa frågor	K1 K2 K4	Eleven kan granska texter, känner igen olika textgenrer och förstår att olika texter har olika upphov och syften.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	- iakttar även sin egen läsutveckling. Då eleven läser litteratur övar hen sig att reflektera över sina egna livserfarenheter i relation till det lästa samt analyserar sina läsupplevelser	K2 K4 K5 K6	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt olika strategier vid informationssökning och kan bedöma källors tillförlitlighet.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion	Eleven övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta.	K1 K2 K4 K5	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp. Eleven läser flera böcker och delar med sig av sina läserfarenheter.

	Eleven - analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. - bekantar sig med informations-sökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor		
I3 Att producera texter			
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	Eleven producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella texter och webbtexter. Eleven - sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktions-processen - studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande och beskrivande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter - lär sig att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen	K2 K4 K5 K7	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter. Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande och beskrivande texter. Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt. Eleven kan i sina texter använda information från olika håll.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande och beskrivande texter även i multimediala miljöer		K2 K4 K5	
M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent		K2 K4 K5 K6	

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	- fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket -lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer - undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter	K2 K4 K5 K6	Elever kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa de grundläggande normerna för upphovsrätt och ange sina källor.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	- bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter Eleven förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och hen lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.	K2 K4 K5 K7	
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	Eleven - använder och analyserar språkliga strukturer, kulturella fenomen samt litteratur inom olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld	K1 K2 K4	Eleven kan beskriva språkliga särdrag i texter samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter. Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet. Eleven förstår språkets och

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna olika litterära genrer samt ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld	- tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad och betydelser - fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket - bekantar sig med kulturbegreppet och med sagor, muntlig tradition, äventyrsklassiker och kulturbevakning i media - läser ungdomsböcker och lyrik - övar sig i att analysera och tolka litteratur - uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt - reflekterar över sin kulturella identitet t.ex. via ”Boken om mig” eller namnprojekt	K1 K2 K4	modersmålet(n)s innebörd för en individ.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former		K2 K4 K6 K7	

Modersmål och litteratur - mål för undervisningen i Sibbo årskurs 8

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	Eleven - stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer. Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem, beaktar andras åsikter och samarbetar

	- ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val - tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer och övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklings-områden som kommunikatörer - bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar - övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera - övar sig att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas	K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	med andra i kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg och ta hänsyn till sin publik. Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens och vet vilka områden som behöver utvecklas.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter		K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K3 K7	
M3 stödja eleven i att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama		K1 K2 K3 K7	
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala		K1 K2 K6 K7	
I 2 Att tolka texter			
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs	Elevens texttolkningsförmåga fördjupas genom att hen läser, analyserar och tolkar	K1 K2	Eleven kan använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet.

för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier.	K4 Multilitteracitet	
M6 erbjuda eleven olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	Eleven - funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med - fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap	K1 K2 K4 K5 Digital kompetens	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet		K1 K2 K4	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och förstår att olika texter har olika upphov och syften.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	Eleven - iakttar även sin egen läsutveckling - får övning att skilja mellan åsikter och fakta - reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna - läser litteratur reflekterar hen över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser - vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän	K2 K4 K5 K6	Eleven vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion		K1 K2 K4 K5	Eleven kan tolka fiktiva texter och använda centrala textanalytiska begrepp. Eleven läser flera böcker och delar med sig av sina läserfarenheter.

	litteratur, både fiktion och fakta - analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter - övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta - lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik - bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor		
I3 Att producera texter			
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	Eleverna - producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter - övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen - övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att	K2 K4 K5 K7	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande och beskrivande texter även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast		K2 K4 K5	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och förklarande

för ifrågavarande textgenre och situation	använda kriterier för att bedöma texter		texter.
M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent	- studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och förklarande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter - lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons	K2 K4 K5 K6	Eleven kan arbeta med textproduktion både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion.
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket	under olika faser av textproduktionen - undersöker olika element i skriftspråket och hen övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter - fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket - lär sig menings- och satsstrukturer, att	K2 K4 K5 K6	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler	undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag - förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om	K2 K4 K5 K7	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina

	upphovsrätt och etisk webbkommunikation		källor.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser	Eleven använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleven - tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag - fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening - bekantar sig med svenska språkets utveckling, historia och regionala varianter i Finland och undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick	K1 K2 K4	Eleven kan beskriva språkliga särdrag i texter, fundera över deras betydelser och beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter. Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till något om de nordiska grannspråken och är bekant med huvuddragen i språkhistorien. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet. Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna huvuddragen i litteraturens historia och olika litterära genrer samt ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld		K1 K2 K4	
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former		K2 K4 K6 K7	

	- bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur - vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden - läser finlandssvensk och nordisk litteratur samt dramatik - övar sig även i att analysera och tolka litteratur, laborera med litteraturens huvudgenrer och övar sig i att använda sig av några textanalytiska begrepp - uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt		innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Modersmål och litteratur - mål för undervisningen i Sibbo årskurs 9

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	Eleven stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna

	Eleven ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val - tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer - bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar - får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar - övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera - övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas	K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	kommunikationen påverkar andra.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val		K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K3 K7	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikations-situationer.
M3 stödja eleven i att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama		K1 K2 K3 K7	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala		K1 K2 K6 K7	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

I 2 Att tolka texter			
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	Elevens texttolkningsförmåga fördjupas genom att hen läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. Eleven - funderar över texters olika syften och mottagare - fördjupar sin läsförståelse genom att sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser, ta reda på oklarheter och omformulera texter - iakttar även sin egen läsutveckling - bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer Eleven ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållnings sätt och affektivitet. Eleven reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer	K1 K2 K4 Multilitteracitet	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.
M6 erbjuda eleven olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp		K1 K2 K4 K5 Digital kompetens	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet		K1 K2 K4	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt		K2 K4 K5 K6	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till		K1 K2	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska

och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion	läsarkritiska frågor till texterna. Då eleven läser litteratur reflekterar hen över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. Eleven - vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta - analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter - övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta Eleven behärskar informationssökningens olika faser, kan använda olika informationskällor och vet hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.	K4 K5	begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker samt delar med sig av sina läserfarenheter.
I3 Att producera texter			
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina	Eleven producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter.	K2 K4 K5 K7	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan

styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	Eleven - övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter - studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, speciellt förlarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter - lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen - undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter - fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket - lär sig att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag - förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och		beskriva sig själv som textproducent.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande och beskrivande te xter även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation		K2 K4 K5	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.
M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent		K2 K4 K5 K6	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket		K2 K4 K5 K6	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda		K2 K4	Eleven kan i sina texter använda

information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler	anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation. Texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.	K5 K7	information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	Eleven använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleven - tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för	K1 K2 K4	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget	att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen - fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen	K1, K2, K4	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter.

liv och i en mångkulturell omvärld	analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk - bekantar sig med litteraturhistorien, genrer och epoker. Hen bekantar sig med centrala författare och verk - får ökad kännedom om film, teater och olika slag av mediekultur. Hen vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen - diskuterar etiska och moraliska aspekter på		Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former.	språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer - läser världsklassiker och centrala moderna, blivande klassiker inom lyrik, dramatik och epik samt reflekterar över verkens betydelse för kulturen idag samt intertextualitet - övar sig även i att analysera och tolka litteratur, laborera med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp - uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt	K2, K4, K6, K7	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera							
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	I1	Eleven utvecklar sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer.	Förmåga att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.	Eleven kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunika-tionssituationer.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	I1	Eleven breddar sin förmåga att kommunicera i grupp och utvecklar sin förmåga att motivera sina synpunkter.	Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situa-tionen. Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.
M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituatione	I1	Eleven breddar sina färdigheter att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och vid	Förmåga att framträda	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne.	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande.	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare.	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne.

r och framträdanden, även genom drama		uppträdanden inför publik.		Eleven kan uttrycka sig förståeligt.	Eleven kan uttrycka sig tydligt.	Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.	Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala	I1	Eleven lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.	Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter	Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.	Eleven kan be-skriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.	Eleven kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.	Eleven kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.
Att tolka texter							
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den	I2	Eleven utvecklar strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att kunna läsa och lär sig att bedöma sina utvecklingsbehov.	Förmåga att förstå texter och identifiera egna styrkor och utvecklingsområden	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.	Eleven kan använda sig av några lässtrategier. Eleven kan be-skriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.	Eleven kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.	Eleven kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.

behöver utvecklas							
M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter	I2	Eleven lär sig att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter.	Multilitteracitet och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet	I2	Eleven lär sig analytisk och kritisk läsfärdighet, lär sig att göra iakttagelser om fakta- och medietexter och tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp.	Förmåga att analysera och tolka fakta- och medietexter	Eleven kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Eleven kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.	Eleven kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Eleven kan be-skriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.	Eleven kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Eleven kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.	Eleven kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Eleven kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda	I2	Eleven lär sig att bedöma flera olika källor för att få informa-tion och använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.	Färdigheter i informationssökning och källkritik	Eleven kan söka enskild informa-tion i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan be-skriva	Eleven kan be-skriva de centrala delarna i infor-mationssökning, söka olika källor och hitta	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga

denna information på ett ändamålsenligt sätt					källans tillförlitlighet.	information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.	källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen	I2	Eleven bekantar sig med fiktiva texter i olika former som är nya för hen själv. Eleven breddar sina erfarenheter av visuell, audiovisuell och skriven text och delar med sig av dem samt fördjupar sin förståelse av särdrag inom fiktionen.	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.	Eleven kan be-skriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.
Att producera texter							
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera	I3	Eleven lär sig att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt identifiera	Förmåga att producera texter, också multimodala, och utveckla färdigheter	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan be-skriva sig	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål.

texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent		sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.	na som textproducent	något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.	själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.	och utvecklingsområden som textproducent.	Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation	I3	Eleven lär sig att producera berättande, beskrivande, instruerande, diskuterande och ställningstagande texter, också i multimediala miljöer, och lär sig att välja ett uttryckssätt som är lämpligt för textgenren och situationen.	Förmåga att behärska textgenrer	Eleven kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.	Eleven kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.	Eleven kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.	Eleven kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.
M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka	I3	Eleven utvecklar sina textproduktionsprocesser och producerar text tillsammans med andra, stärker sin förmåga att ge och ta emot respons samt utvärderar sig själv som textproducent.	Förmåga att behärska textproduktionsprocesser	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.	Eleven kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen

förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent						utnyttja den respons hen själv får.	får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner	I3	Eleven utvecklar och stärker sin skrivfärdighet både för hand och med hjälp av digitala verktyg och fördjupar sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform. Eleven stärker sin kompetens i standardspråket.	Förmåga att producera begriplig text och behärska skriftspråkets konventioner	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråks normer.	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text. Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.
M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina	I3	Eleven stärker sin förmåga att hantera och använda information. Eleven använder sig av flera olika källor samt behärskar	Förmåga att presentera och använda information samt etisk kommunikation	Eleven kan göra en enkel sammanfattning utifrån det eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och	Eleven kan göra enkla anteckningar samt källhänvisningar enligt modell.	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och sammanfatta information hen samlat.	Eleven kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.

kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer		källhänvisningsteknik. Eleven tränar sin förmåga att respektera personlig integritet och följa upphovsrättsliga normer i olika miljöer.		på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.		Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.	
Att förstå språk, litteratur och kultur							
M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	Eleven fördjupar sin språkliga medvetenhet och sitt intresse för språkliga fenomen, känner igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och förstår betydelsen av språkliga val och följderna av dem.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan be-skriva språkliga variationer i olika situationer.	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.
M16 sporra eleven att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär	I4	Eleven vidgar sin litteraturkunskap, lär känna litteraturens historia och modern litteratur	Litteraturkunskap och läsintresse	Eleven kan nämna litterära huvudgenrer. Eleven har läst några skönlitterära	Eleven kan be-skriva typiska drag för litterära huvudgenrer.	Eleven kan be-skriva mångfalden inom skönlitteraturen.	Eleven kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen.

känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa eleven att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser		samt olika litterära genrer.		verk, till exempel noveller.	Eleven kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Eleven har läst en del av de verk som man läsårsvis kommit överens om.	Eleven kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Eleven har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.	Eleven kan be-skriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och verk som hör till dessa skeden. Eleven har mångsidig kunskap om litteratur.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven	I4	Eleven lär känna den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven lär känna det svenska språket, dess historia och utveckling samt de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleven reflekterar över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.	Förmåga att reflektera över betydelsen av språk och språkets ställning	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.	Eleven kan be-skriva svenska språkets ställning bland andra språk. Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan be-skriva modersmålets betydelse för individen.	Eleven kan be-skriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden.

att aktivt producera och konsumera kultur i olika former							Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbyg get.

15.3.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildnings-anordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Det andra inhemska språket finska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också

genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i finska har två kunskapsnivåer B1.1 och B1.2 kombinerats till en mellannivå B1.1/B1.2 (förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter) och A2.2 och B1.1 till en mellannivå A2.2/B1.1 (förmåga att producera texter). Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A1-språk finska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Mål för undervisningen och centralt innehåll	Synvinkeln i Sibbo	Mångsidig kompetens
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer	Åk 7–8: Skillnad mellan tal - och skriftspråk Åk 9: Kunna jämföra finskan med svenskan, dialekter	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang	Åk 7: Förutom språket behandlas också lite finsk kultur Åk 8: Kunskaperna om finsk kultur fördjupas Åk 9: Finsk litteratur, kultur och historia tas upp i samband med texterna.	K2 K5 Digital kompetens
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	Åk 7: Väljer sådana innehåll som uppmuntrar eleverna till finska verksamheter Åk 8: Åk 9:	K1 K4 Multilitteracitet
I2 Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	Åk 7: Lära sig använda mångsidigt material, både böcker och digitalt material Åk 8: Lära sig olika sätt att uttrycka önskemål och uppmaningar Åk 9: Kunna producera även litet eget övningsmaterial	K1 K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	Åk 7: Grammatiken böjning av nomen i singular och plural, possessivsuffix, stadieväxling, vokal, konsonant, diftong, stavelser och räkneord Åk 8: Verbböjningen i aktiv, adjektivens och adverbens komparation, böjningen av pronomen Åk 9: Räkneordens användning, verben i passiv, tidsuttryck och participuttryck	K1

I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	Åk 7–9: Ordförråd samt struktur kring butiksbesök och uppköp	K4
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	Åk 7: Teman kring familj, skola, släkt och närmiljö Åk 8: Teman Finland och Europa Åk 9: Massmedia ett tema	K4
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	Åk 7: Språk på nätet, välja innehåll med målet att klara av situationer också ytterom skolan Åk 9: Eleverna övar på mötesteknik och skriver protokoll på finska	K2 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
I3 Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	Åk 7: Jobba med varierande texter, så som faktatexter och dikter Åk 8: Läsa en novell eller kortare bok Åk 9: Alla läser en bok	K4
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	Åk 7: Monolog/dialog Åk 8: Klara av att göra en kort presentation kring ett behandlat tema Åk 9: Yrken och utbildningar behandlas, både muntlig och skriftlig övning inför studie- och arbetslivet	K3 K4 K5

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer	I1	Eleven känner till det finska språkets ställning i Finland. Eleven lägger märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven utvecklar sin förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Förståelse för frågor som gäller språkens ställning och språkens och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråki

							ga miljöer enligt situation.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika sammanhang och miljöer	I1	Eleven lär sig att hitta olika sammanhang och miljöer där hen kan utveckla sina kunskaper i finska.	Förmåga att med hjälp av finska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan ge exempel på några samman hang och miljöer där finska kan användas.	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan jämföra sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja finskspråkiga sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande	I1	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och göra jämförelser mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk.

					sina språkkunskaper.		Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier							
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande.	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan be-skriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

viktigaste är att man når fram med sitt budskap		Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språkläran de	I2	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i sin omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språkläran de	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.	Eleven kan be-skriva hur hen kan utveckla de egna färdigheter na i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå** **A1.3**	**Kunskapsnivå** **A2.2**	**Kunskapsnivå** **B1.1**	**Kunskapsnivå** **B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att öva sig	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika bekanta	Kommunikaionsförmå	Eleven reder sig i många rutinmäs	Eleven reder sig relativt bra i olika	Eleven kan relativt obehindrat kommunicer	Eleven kan kommunicera,

i att delta i olika slag av vardagliga kommunik a-tionssituat ioner		kommunikat ionssituation er.	ga i olika situationer	siga kommun ikationss ituatione r men tar ibland stöd av sin samtalsp artner.	vardagliga kommunika tionssituatio ner. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunika tionssituatio n.	a, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikat ionssituation er.	delta i diskussio ner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situatione r som till exempel då man diskutera r om en aktuell händelse.
M7 handleda eleven att ta initiativ i kommunik ationssitu atio-ner och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunik ationsfor mer, stående uttryck, omskrivni ngar, utfyllnade r och andra kompensa tionsstrate gier	I3	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikat ionssitutione r och att använda olika kompensati onsstrategie r.	Användnin g av kommunik ationsstrat egier	Eleven deltar i kommun ikation men behöver fortfaran de ofta hjälpme del. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunika tion. Eleven använder vid behov standardutt ryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspart nern upprepa eller förtydliga.	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikat ionssituation och försäkra sig om att samtalspartn ern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformuler a sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen	Eleven kan ta initiativ i en kommuni kationssit uation där ett bekant ämne behandla s och kan försäkra sig om att samtalsp artnern har förstått budskape t. Kan rätta till missförst ånd eller byta ut obekanta ord eller omformul era sitt budskap.

				Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	av obekanta uttryck.	Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta och mer komplicerade uttryck.
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation. Eleven lär sig att anpassa sin kommunikation enligt situation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan ta hänsyn till formell språkanvändning. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå**

							B1.1/B1.2
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter genom att använda sin slutledningsförmåga. Eleven lär sig att hitta det centrala innehållet i texter för sin informationssökning.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord och viktiga detaljer.	Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo eller i allmänspråklig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord eller

							viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå A2.2/B1.1**
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala förståeligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregl

				begräns at ordförråd, några situation sbundna uttryck och en del av den element ära gramma tiken.			er också på andra än inövade uttryck.

Finska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar

eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska har två kunskapsnivåer B1.2 och B2.1 kombinerats till en mellannivå B1.2/B2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A1-språk modersmålinriktad finska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkeln i Sibbo	Mångsidig kompetens
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer	I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet	Åk 7: Jämföra olika dialekter Åk 8: Åk 9:	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika	I1	Åk 7: Jämföra talspråk och skriftspråk	K2

grupper och sammanhang		Åk 8: Varierande texter behandlas på olika sätt Åk 9: Brett urval autentiska texter	
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Åk 7: Jämföra finskan med andra språk Åk 8: Alla elever läser minst en bok under året. På åttan läser vi en relativt färsk bok. Åk 9: Alla elever läser minst en bok, klassiker av finsk författare	K2 K4 Multilitteracitet
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2 Färdigheter för språkstudier	Åk 7: Använda att använda olika slags läromedel, så väl böcker som digitalt material Åk 8: Åk 9: Använda och tillverka eget material kring givna teman	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Åk 7: Av grammatiken tas upp ordklasser, synonymer, homonymer, låneord, stadieväxling, possessivsuffix, böjning av nomen, räkneord Åk 8: Adjektivens komparation, kasusböjning, adverbens komparation, partiklar, olika satstyper Åk 9: Verbens alla tempus och modus både i aktiv och passiv,	K1

		introduktion av satsmotsvarigheter, infinitiverna	
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituatiner , vilkas teman kan vara relativt krävande	I3 Växande språkkunskap	Åk 7: Teman som tas upp under året är skola, studier och hobbyn Åk 8: Teman Lappland, finskans släktspråk, naturen med betoning på djur Åk 9: Mat, berömda finländare och deras verk, östersjön, naturen (bär, träd)	K4
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	Åk 7: Öva på muntlig språkövning i olika situationer Åk 8: Hålla minst en större muntlig presentation Åk 9: Projekt om stora finländare, hålla i grupp egen lektion	K2
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	Åk 7: Hurdant språk används på nätet Åk 8: Åk 9: Media som ett skilt tema	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka	I3	Åk 7: Skönlitterära texter behandlas, även dikter tas upp	K4

kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier		Åk 8: Åk 9:	
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer	I3	Åk 7: Lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter Åk 8: Åk 9: Skriva arbetsansökan och mötesprotokoll	K3 Vardagskompetens K4 K5 Digital kompetens

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i modersmålsinriktad finska

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippa	I1	Eleven lär känna det finska språkets ställning i Finland. Eleven lär sig att förstå kulturella	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens ställning	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer.	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken.	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken.	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till

de med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer		skillnader mellan nationalspråken samt bakgrunden till dessa. Eleven lär sig att agera i olika språkmiljöer.		Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.	nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer	I1	Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer.	Förmåga att mångsidigt använda sig av sina språkkunskaper för att utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där hen kan använda finska.	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i olika sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma	I1	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och likheter och olikheter i jämförelse med andra språk.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma

saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande		Eleven lär sig att använda språkvetens kapliga begrepp som stöd för sitt lärande.			vanligaste språkvetens kapliga begreppen i finska.	samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetens kapliga begrepp i finska.	saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkveten skapliga begrepp i finska.
Färdigheter för språkstudier							
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier och att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanli-gaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan be-skriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

är att man når fram med sitt budskap		uppbyggande i kommunikation.					
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	I2	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som finns i hens omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.	Eleven kan be-skriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunik	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikat	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller informatio	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera,	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i	Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer

ationssituatio-ner, vilkas teman också kan vara relativt krävande		ionssituationer.		n i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	vissa mer krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.	krävande situa-tioner.
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att ta initiativ i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda olika kompensationsstrategier och omformulera sitt budskap.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Eleven kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Eleven kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.	Eleven kan uttrycka sin åsikt och diskutera betydelsen också där mer krävande ämnen behandlas. Eleven kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Eleven kan naturligt rätta till missförstånd och korrigera sitt språk.

				kommunikation.			
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (till exempel bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	Eleven lär sig att anpassa sin kommunikation enligt situation. Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutmer-na och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven kan ta hänsyn till sin samtalspartner och till de krav som olika situationer ställer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och	I3	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkl	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna	Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och

betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier		att tolka dem.		samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	igt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.	innehåll samt klarar av texter som förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt i olika sammanhang och för olika ändamål genom att använda centralt	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att be-skriva, specificera och jämföra.	Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika

sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer		ordförråd och centrala strukturer.		är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.	intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.	Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.	ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussioner.

15.3.3 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna

utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogik och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Engelska, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs. Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i engelska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i engelska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-engelska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i engelska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i engelska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i engelska har två kunskapsnivåer B1.1 och B1.2 kombinerats till en mellannivå B1.1/B1.2. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A2-språk engelska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven bekantar sig med vissa kulturer och livsstilar i länder där engelska är ett centralt språk. Eleven blir bekanta med språkvetenskapliga begrepp som	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Elevens kunskaper om var engelska talas och hur de skiljer sig åt har ökat. Eleven känner i huvudsak till de engelskspråkiga ländernas generella kulturella drag.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den	hjälper hen i studierna. Eleven bekantar sig med viss eller vissa typer av engelska. Eleven får upptäcka likheter i svenska och engelska ord. Eleven uppmuntras hitta engelskspråkiga innehåll som intresserar hen.	K1, K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet		K1 K3 Vardagskompetens	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
12 Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	Eleven reflekterar över hur hen lär sig språk. Eleven bekantar sig med sätt att utvärdera sig själv och kompisar.	K1, K4 Multilitteracitet	Eleven kan beskriva sina inlärningsmetoder och hitta material som stödjer det egna lärandet. Eleverna delar med sig av sina erfarenheter.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	Eleven prövar på olika sätt att lära sig och mångsidiga läromedel. Eleven använder sig av t.ex. ordlistor. Eleven läser olika slags texter och lär sig uppfatta helheter och söka information på	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven känner till att det finns olika sätt att lära sig och kan använda olika strategier för sitt lärande. Eleven förstår att det är viktigt att lära sig det engelska språket (och andra språk).

	internet samt bedöma hur tillförlitlig informationen är.		
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	Eleverna diskuterar med varandra om olika ämnen och lär sig kommunicera på olika sätt och i olika sammanhang. Fokus på att höja elever självkänsla och få dem att våga kommunicera oberoende kunskapsnivå. Kulturella drag i kommunikationen uppmärksammas.	K2 K4	Eleven har lärt sig att kommunicera och deltar i diskussioner. Eleven kan uttrycka sina åsikter i olika kommunikationssituationer . Elevens ordförråd ökar. Eleven känner till en del av de engelska språkets artighetskutymerna. Eleven kan reflektera över och ta hänsyn till olikheterna i viktiga kulturellt betingade aspekter.
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer , i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar		K2 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan.		K2	
I4 Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	Eleven övar både läs- och hörförståelse med varierande texter och t.ex. videomaterial. Centrala ämnen i åk 7: t.ex. familj och släkt, boende,	K4	Eleven kan ta del av och förstå det centrala innehållet i allmänspråkligt tal och lättfattlig skriven text samt återberätta för andra vad hen läst eller hört.

	hobbyn, mat, kläder, Finland.		
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	Eleven producerar egna både muntliga och skriftliga texter med olika teman. Centrala ämnen i åk 7: t.ex. familj och släkt, boende, hobbyn, mat, Finland. Eleven lär sig nya ord, övar på uttal och strukturer i samband med olika typer av texter. Man behandlar bland annat följande strukturer på åk7: t.ex. tempusformer, adjektivens komparation, oregelbundna verb, artiklar, pluralformer, genitiv.	K5 K6	Eleven kan producera korta texter och diskutera om ett givet ämne med sina klasskamrater. Eleven förstår skillnader i svenska och engelska språket samt likheter i dem.

A2-språk engelska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven bekantar sig med vissa kulturer och livsstilar i länder där engelska är ett centralt språk. Eleven blir bekanta med språkvetenskapliga begrepp som hjälper hen i studierna. Eleven bekantar sig med viss eller vissa typer av engelska (i årskurs 8 fokus på brittisk och amerikansk engelska). Eleven får upptäcka likheter i svenska och engelska ord. Eleven uppmuntras hitta engelskspråkiga innehåll som intresserar hen.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Elevens kunskaper om var engelska talas och hur de skiljer sig åt har ökat. Eleven känner i huvudsak till de engelskspråkiga ländernas generella kulturella drag.
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den		K1, K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet		K1 K3 Vardagskompetens	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
12 Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med	Eleven reflekterar över hur hen lär sig språk. Eleven bekantar sig med	K1, K4 Multilitteracitet	Eleven kan beskriva sina inlärningsmetoder och hitta material som stödjer det egna lärandet. Eleverna

hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	sätt att utvärdera sig själv och kompisar.		delar med sig av sina erfarenheter.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	Eleven prövar på olika sätt att lära sig och mångsidiga läromedel. Eleven använder sig av t.ex. ordlistor. Eleven läser olika slags texter och lär sig uppfatta helheter och söka information på internet samt bedöma hur tillförlitlig informationen är.	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven känner till att det finns olika sätt att lära sig och kan använda olika strategier för sitt lärande. Eleven förstår att det är viktigt att lära sig det engelska språket (och andra språk).
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	Eleverna diskuterar med varandra om olika ämnen och lär sig kommunicera på olika sätt och i olika sammanhang. Fokus på att höja elever självkänsla och få dem att våga kommunicera oberoende kunskapsnivå. Kulturella drag i kommunikationen uppmärksammas. I årskurs 8 behandlas artigt språkbruk.	K2 K4	Eleven har lärt sig att kommunicera och deltar i diskussioner. Eleven kan uttrycka sina åsikter i olika kommunikationssituationer. Elevens ordförråd ökar. Eleven känner till en del av de engelska språkets artighetskutymerna. Eleven kan reflektera över och ta hänsyn till olikheterna i viktiga kulturellt betingade aspekter.
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar		K2 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i		K2	

kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan.			
I4 Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	Eleven övar både läs- och hörförståelse med varierande texter och t.ex. videomaterial. Centrala ämnen i åk 8: bland annat film och teater, spel, känslor.	K4	Eleven kan ta del av och förstå det centrala innehållet i allmänspråkligt tal och lättfattlig skriven text samt återberätta för andra vad hen läst eller hört.
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	Eleven producerar egna både muntliga och skriftliga texter med olika teman. Centrala ämnen i åk 8: bland annat film och teater, spel, känslor. Eleven lär sig nya ord, övar på uttal och strukturer i samband med olika typer av texter. Man behandlar bland annat följande strukturer på åk8: t.ex. tempusformer, adverb,	K5 K6	Eleven kan producera korta texter och diskutera om ett givet ämne med sina klasskamrater. Eleven förstår skillnader i svenska och engelska språket samt likheter i dem.

	oregelbundna verb och pronomen.		

A2-språk engelska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven bekantar sig med vissa kulturer och livsstilar i länder där engelska är ett centralt språk. Eleven blir bekanta med språkvetenskapliga begrepp som hjälper hen i studierna. Eleven bekantar sig med viss eller vissa typer av engelska. Eleven får upptäcka likheter i svenska och engelska ord. Eleven uppmuntras hitta engelskspråkiga innehåll som intresserar hen.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Elevens kunskaper om var engelska talas och hur de skiljer sig åt har ökat. Eleven känner i huvudsak till de engelskspråkiga ländernas generella kulturella drag.
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den		K1, K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet		K1 K3 Vardagskompetens	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
12 Färdigheter för språkstudier			

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	Eleven reflekterar över hur hen lär sig språk. Eleven bekantar sig med sätt att utvärdera sig själv och kompisar.	K1, K4 Multilitteracitet	Eleven kan beskriva sina inlärningsmetoder och hitta material som stödjer det egna lärandet. Eleverna delar med sig av sina erfarenheter.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	Eleven prövar på olika sätt att lära sig och mångsidiga läromedel. Eleven använder sig av t.ex. ordlistor. Eleven läser olika slags texter och lär sig uppfatta helheter och söka information på internet samt bedöma hur tillförlitlig informationen är.	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven känner till att det finns olika sätt att lära sig och kan använda olika strategier för sitt lärande. Eleven förstår att det är viktigt att lära sig det engelska språket (och andra språk).
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	Eleverna diskuterar med varandra om olika ämnen och lär sig kommunicera på olika sätt och i olika sammanhang. Fokus på att höja elever självkänsla och få dem att våga kommunicera oberoende kunskapsnivå. Kulturella drag i	K2 K4	Eleven har lärt sig att kommunicera och deltar i diskussioner. Eleven kan uttrycka sina åsikter i olika kommunikationssituationer. Elevens ordförråd ökar. Eleven känner till en del av de engelska språkets artighetskutymerna. Eleven kan reflektera över och ta hänsyn till olikheterna i
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av		K2 K4	

kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	kommunikationen uppmärksammas. I årskurs 9 ligger fokus på längre muntliga uppgifter (t.ex. presentation) där eleven får fördjupa sig i ämnen som intresserar hen.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	viktiga kulturellt betingade aspekter.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan.		K2	
I4 Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	Eleven övar både läs- och hörförståelse med varierande texter och t.ex. videomaterial. Centrala ämnen i åk 9 bland annat följande: djur och miljö, samhälle.	K4	Eleven kan ta del av och förstå det centrala innehållet i allmänspråkligt tal och lättfattlig skriven text samt återberätta för andra vad hen läst eller hört.
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	Eleven producerar egna både muntliga och skriftliga texter med olika teman. Centrala ämnen i åk 9 bland annat följande: djur och miljö, samhälle. Eleven lär sig nya ord, övar på uttal och strukturer i samband med olika	K5 K6	Eleven kan producera korta texter och diskutera om ett givet ämne med sina klasskamrater. Eleven förstår skillnader i svenska och engelska språket samt likheter i dem.

	typer av texter. Man behandlar bland annat följande strukturer på åk9: t.ex. passiva satser, konditionalis och if-satser, tempus och pronomen.		

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i engelska

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge	I1	Eleven lär känna värderingar som anknyter till det engelska språkets ställning och varianter. Eleven lär sig om länders kulturer och levnadssätt inom	Förståelse för frågor som anknyter till språkets ställning och varianter och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan be-skriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet.	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet.	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser.

eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer		språkområdet. Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer.			Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.	Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.	Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjlighet	I1	Eleven lär sig att hitta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen. Eleven lär sig olika sätt att agera i en språkligt och kulturellt mångskiftande värld på engelska.	Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan ge exempel på några engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.	Eleven kan nämna engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	Eleven kan jämföra engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.

erna att ta del av den							
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande	I1	Eleven lär sig att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och göra jämförelser mellan engelska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetens kapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket. Eleven kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetens kapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter. Eleven kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetens kapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Eleven kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.

Färdigheter för språkstudier							
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sin lärprocess självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier, att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan be-skriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina	I2	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter	Förmåga att utveckla färdigheterna för kontinuerligt språkläran de	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska.	Eleven kan be-skriva olika möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska även efter	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter	Eleven kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och

språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språkläran de		avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i den omgivande världen. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.			avslutad skolgång.	avslutad skolgång.	utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituatio-ner som är lämpliga med hänsyn till elevens ålder och livserfarenhet och som även kan behandla åsikter	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituatio-ner men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssi-tuationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunika-tionssituation	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.

M7 stödja eleven att ta initiativ i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	I3	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation genom att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssi-tuation och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplice

							rade uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikatio-nen och stödja elevernas förmåga att delta på ett uppbyggande sätt i kulturell växelverkan	I3	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation. Eleven lär sig att använda språket i kulturell växelverkan.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla	I3	Eleven lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter. Eleven lär sig strategier för	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla,	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text.	Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt

allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier		att förstå texter.		bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	långsamt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda det engelska språkets	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest	Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga	Eleven kan redogöra för det väsentliga och många detaljer

och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer		centrala ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.		centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.	angående olika vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

Främmande språk, B2-lärokurs i årskurs 7–9

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att

utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för B2-lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2-lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2-lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B2-lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B2-lärokursen i främmande språk.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i B2-lärokursen i främmande språk avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i B2-lärokursen i främmande språk då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B2-lärokursen i främmande språk. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B2-lärokursen i främmande språk och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 7 som gäller målen för undervisningen (M7) och som anknyter till växande språkkunskap i B2-lärokursen i främmande språk har två kunskapsnivåer A1.1 och A1.2 kombinerats till en mellannivå A1.1/A1.2. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

B2-språk tyska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	Eleverna undersöker och jämför drag som är karaktäristiska för språket som studeras och som åtskiljer det eller gör det identifierbart utifrån det som eleven lärt sig tidigare. Eleverna bildar sig en uppfattning om närbesläktade språk, bekantar sig med bakgrunden till språkets spridning och söker intressant information om kulturen och andra fenomen i språkområdet. Eleverna reflekterar över eventuella förhandsförväntningar som anknyter till det aktuella språket. Eleverna får en överblick över kulturen och länderna i områdena där man talar tyska (Tyskland, Österrike, Schweiz).	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet
I2 Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	Tillsammans undersöker man vad som bäst främjar lärandet av målspråket, till vad man kan använda språket och var man hittar intressant material på målspråket. Eleverna ställer upp egna mål och lär sig att ge och ta emot respons. IKT-utrustning används aktivt i undervisningen.	K3 Vardagskompetens
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera, att tolka texter och producera texter		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig	Man väljer olika användningsändamål för språket och olika texter främst i	K4

kommunikation med hjälp av olika medier	informella situationer. Vid behov övar man också ett mera formellt språkbruk. Man väljer sådana ämnesområden inom språkbruk som intresserar eleverna och där synvinkel är jag, vi och världen. Eleverna lär sig att lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och behandla många olika ämnen. Centrala ämnen i årskurs 8 är hälsnings- och avskedsfraser samt artighetsfraser, jag själv, min familj, mina vänner, skola och skolämnen, fritidsintressen och fritidssysslor, samt beskrivning av personlighet och utseendet. Därtill kan vissa ämnen väljas tillsammans. Då man väljer texter om ämnen beaktar man i viss mån hur språket som studeras spridit sig geografiskt samt dess ställning. Eleverna observerar målspråkets rytm, intonation och övriga drag som rör uttalet och övar sig att uttala språket på ett naturligt sätt. Eleverna övar att känna igen tecknen i målspråkets fonetiska utskrift samt producera nödvändiga skrivtecken.	
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Man väljer olika användningsändamål för språket och olika texter främst i informella situationer. Vid behov övar man också ett mera formellt språkbruk. Man väljer sådana ämnesområden inom språkbruk som intresserar eleverna och där synvinkel är jag, vi och världen. Eleverna lär sig att lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och behandla många olika ämnen. Centrala ämnen i årskurs 8 är hälsnings- och avskedsfraser samt artighetsfraser, jag själv, min familj, mina vänner, skola och skolämnen, fritidsintressen och	K4

	fritidssysslor, samt beskrivning av personlighet och utseendet. Därtill kan vissa ämnen väljas tillsammans. Då man väljer texter om ämnen beaktar man i viss mån hur språket som studeras spridit sig geografiskt samt dess ställning. Eleverna observerar målspråkets rytm, intonation och övriga drag som rör uttalet och övar sig att uttala språket på ett naturligt sätt. Eleverna övar att känna igen tecknen i målspråkets fonetiska utskrift samt producera nödvändiga skrivtecken.	
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleverna bekantar sig på åk8 med artighetskutym , t.ex. artighetsfraser, niande och duande. Dessutom övas hövlighetsformen och artigt språkbruk.	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	Eleverna får bekanta sig med varierande material, också digitalt och uppmuntras hitta lösningar som lämpar sig eleven.	K4
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	Elever ges möjlighet att öva tal och skrift i lämpliga situationer. Strukturer som övas i årskurs 8: ordföljden i en huvudsats, verbets presens (regelbunden, oregelbunden, skiljbara verb), ackusativ, modala hjälpverben, substantivens pluralformer, personliga pronomen, possessivpronomen, nekningsord och frågeord.	K5 Digital kompetens

B2-språk tyska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	Eleverna undersöker och jämför drag som är karaktäristiska för språket som studeras och som åtskiljer det eller gör det identifierbart utifrån det som eleven lärt sig tidigare. Eleverna bildar sig en uppfattning om närbesläktade språk, bekantar sig med bakgrunden till språkets spridning och söker intressant information om kulturen och andra fenomen i språkområdet. Eleverna reflekterar över eventuella förhandsförväntningar som anknyter till det aktuella språket. Eleverna bekantar sig med kulturen och länderna i områdena där man talar tyska med fokus på Österrike på åk9.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet
I2 Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	Tillsammans undersöker man vad som bäst främjar lärandet av målspråket, till vad man kan använda språket och var man hittar intressant material på målspråket. Eleverna ställer upp egna mål och lär sig att ge och ta emot respons. IKT-utrustning används aktivt i undervisningen.	K3 Vardagskompetens
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera, att tolka texter och producera texter		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig	Man väljer olika användningsändamål för språket och olika texter främst i	K4

kommunikation med hjälp av olika medier	informella situationer. Vid behov övar man också ett mera formellt språkbruk. Man väljer sådana ämnesområden inom språkbruk som intresserar eleverna och där synvinkel är jag, vi och världen. Eleverna lär sig att lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och behandla många olika ämnen. Centrala ämnen i årskurs 9 är att bestämma träff, beskriva väder, ge och förstå vägbeskrivning, sevärdheter, mat och dryck, boende, kläder och accessoarer samt kroppsdelar och hälsa. Därtill kan vissa ämnen väljas tillsammans. Då man väljer texter om ämnen beaktar man i viss mån hur språket som studeras spridit sig geografiskt samt dess ställning. Eleverna observerar målspråkets rytm, intonation och övriga drag som rör uttalet och övar sig att uttala språket på ett naturligt sätt. Eleverna övar att känna igen tecknen i målspråkets fonetiska utskrift samt producera nödvändiga skrivtecken.	
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Man väljer olika användningsändamål för språket och olika texter främst i informella situationer. Vid behov övar man också ett mera formellt språkbruk. Man väljer sådana ämnesområden inom språkbruk som intresserar eleverna och där synvinkel är jag, vi och världen. Eleverna lär sig att lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och behandla många olika ämnen. Centrala ämnen i årskurs 9 är att bestämma träff, beskriva väder, ge och förstå vägbeskrivning, sevärdheter, mat och dryck, boende, kläder och accessoarer samt kroppsdelar och hälsa.	K4

	Därtill kan vissa ämnen väljas tillsammans. Då man väljer texter om ämnen beaktar man i viss mån hur språket som studeras spridit sig geografiskt samt dess ställning. Eleverna observerar målspråkets rytm, intonation och övriga drag som rör uttalet och övar sig att uttala språket på ett naturligt sätt. Eleverna övar att känna igen tecknen i målspråkets fonetiska utskrift samt producera nödvändiga skrivtecken.	
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleverna bekantar sig på åk9 med artighetskutym som är typiska för det tyska språkområdet, inkl. duande och niande, dricks, danke eller bitte. Dessutom övas hövlighetsformen och artigt språkbruk.	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	Eleverna får bekanta sig med varierande material, också digitalt och uppmuntras hitta lösningar som lämpar sig eleven.	K4
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	Elever ges möjlighet att öva tal och skrift i lämpliga situationer. Strukturer som övas i årskurs 9: modala hjälpverb (repetition), ackusativ (repetition), preteritum av sein och haben, bisatsens ordföljd, modala hjälpverben (repetition), subtantivets dativ, dativprepositioner, perfekt.	K5 Digital kompetens

B2-språk franska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	Eleven styrs till att jämföra det franska språket med andra språk hen studerar. Eleverna bekantar sig med centrala drag i den franska kulturen. Eleverna reder ut var man talar franska.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet
I2 Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	Eleven styrs att tänka på situationer i vilka hen kan använda franska utanför skolan. Eleverna bekantar sig med olika sätt att studera språk, och de uppmuntras att leta efter och hitta metoder som får just dem att lära sig språk på bästa möjliga sätt.	K3 Vardagskompetens
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	Eleverna övar växelverkan i vardagssituationer och rutinmässiga situationer.	K4
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Eleverna övar på att dra slutsatser t.ex. på grund av saksammanhang. Eleven uppmuntras vid behov att söka stöd av sin samtalspartner, t.ex. be att hen upprepar saken eller förklarar den.	K4

M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleverna övar de vanligaste artighetsfraserna i ofta förekommande sociala situationer, t.ex. niande och hälsningar.	K4 K6 Arbetslivs-kompetens och entreprenörskap
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	Eleverna uppmuntras att söka autentiskt material som intresserar dem själva, t.ex. med hjälp av datateknik. Centrala ämnen är t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skola och fritid.	K4
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	Eleverna övar uttryck och ordförråd som behövs för att beskriva bekanta ämnen. Eleverna bekantar sig med fonetiska tecken och övar sitt uttal. Bland annat följande strukturer övas i årskurs 8: de vanligaste oregelbundna verben, -ER-verben, nekande satser, artiklar, räkneord, adjektivets böjning och plats, personliga pronomen och deras ägandeformer.	K5 Digital kompetens

B2-språk - franska - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	Eleverna bekantar sig närmare med den fransktalande världen. De uppmuntras att sätta sig in i hur livet ser ut i fransktalande områden. Eleverna fortsätter förbättra sina kunskaper i att dra språkliga slutsatser.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet

I2 Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	Eleven uppmuntras att använda sina språkinlärningskunskaper på ett mångsidigt sätt. Eleven uppmuntras att modigt använda det franska språket utanför skolan, t.ex. genom att dra nytta av datatekniken.	K3 Vardagskompetens
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	Eleverna övar på att utbyta tankar i bekanta vardagssituationer.	K4
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Elevernas ordförråd stärks så att de kan uttrycka sig själva med hjälp av språket. Eleverna övar på att tillämpa sina diskussionspartners uttryck i sin egen kommunikation.	K4
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleverna övar på att formulera artiga begäranden, inbjudningar, förslag och ursäkter samt svaren till dem.	K4 K6 Arbetslivs-kompetens och entreprenörskap
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	Elevernas ordförråd utökas så att de kan förstå det centrala innehållet i korta meddelanden. Elevernas kunskaper i att dra språkliga slutsatser förbättras ytterligare. Som ämnen kan man ta upp t.ex. hur man uträttar olika ärenden eller bestämmer en träff.	K4

M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	Eleverna övar på att berätta om vardagshändelser och saker som är viktiga för dem själva, samt på att skriva enkla meddelanden. Eleverna förstärker sina kunskaper i uttal så att de blir förstådda. Bland annat följande strukturer kan övas: flera oregelbundna verb, regelbundna -IR och -ER-verb, partitiv, frågor, räkneord, nära futurum och nekande sats.	K5 Digital kompetens

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad B2-lärokurs i främmande språk

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 hjälpa eleven att bilda sig en uppfattning om relationen mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare,	I1	Eleven lär känna målspråkets ställning i relation till andra språk. Eleven lär känna målspråkets språkområde samt dess	Kännedom om målspråkets relation till andra språk samt språkområdets kulturer och levnadssätt som	Eleven kan berätta var målspråket talas. Eleven kan ge några exempel på målspråkets kulturer och levnadssätt som	Eleven kan berätta var målspråket talas samt ge några exempel på målspråkets relation till andra språk. Eleven kan berätta om	Eleven kan berätta var målspråket talas och jämföra målspråkets relation till andra språk. Eleven kan be-skriva målspråkets	Eleven kan jämföra och reflektera över målspråkets relation till andra språk. Eleven kan utnyttja

bekanta sig med området där målspråket talas och några centrala drag i levnadssätten samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutlednin gsförmåga, nyfikenhet och flerspråkig het		kulturer och levnadssätt. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga slutledningsf örmåga och sin flerspråkighe t.	anknyter till dem Språklig förmåga och flerspråki ghet	anknyter till dem.	målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	målspråket s mest centrala särdrag i sitt lärande. Eleven kan jämföra målspråket s kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.
Färdigheter för språkstudier							
M2 uppmuntra eleven att se kunskaper na i målspråke t som en del av det kontinuerl iga lärandet och breddade språkresur ser, handleda eleven att hitta sätt att lära sig språk som bäst	I2	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta sätt som är mest effektiva för hen själv.	Förmåga att utveckla färdighet erna och studiestra tegierna för kontinuer ligt språklära nde	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att använda målspråket. Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk.	Eleven kan berätta om möjligheter att använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att	Eleven kan berätta för vilka ändamål hen kan använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att	Eleven kan berätta hur hen kan utnyttja sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda mångsi-diga och för hen själv passande sätt att lära sig

lämpar sig för hen själv och hens ålder samt uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna					lära sig målspråket.	lära sig målspråket.	målspråket.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	Eleven lär sig att agera i olika muntliga och skriftliga kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M4 stödja eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Eleven lär sig att utnyttja språkliga kommunikationsstrategier i kommunikationssituationer.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck.

				enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Kan uttrycka om hen har förstått.	mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	I3	Eleven lär sig att använda för målspråket och språkområdets kultur typiska artighetsfraser.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och

							ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M6 uppmuntra eleven att tolka för hens ålder lämpliga och för hen själv intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Eleven lär sig att tolka olika muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.1/A1.2**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**
M7 erbjuda eleven rikligt med möjligheter att öva sig i att tala och skriva kortfattat i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda språkets centrala ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt och kan skriva några enskilda ord och uttryck.	Eleven kan under handledning berätta om några bekanta och för hen viktiga saker med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.

15.3.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleven att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I årskurserna 7–9 är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 7–9

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner: Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stöder man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stöder elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i matematik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i matematik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i matematik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för matematik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i matematik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Men handledning av arbetet avses i matematiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång.

Matematik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo behandlas inte M13 och M17 i årskurs 7 utan i årskurserna 8 och 9. M19 och M20 kan bedömas i delar eller som helheter i den årskurs som önskas.

Matematik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Funktioner I5 Geometri I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1-I6		K3 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1-I6	Eleverna övar funktioner som kräver logiskt tänkande, t.ex. de söker regler och beroendeförhållanden och presenterar dem på ett exakt sätt.	K1 K4 Multilitteracitet
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och	I1-I6	Eleverna övar att tolka och producera matematiska texter. Eleverna lär sig att förstå och använda	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

matematiskt både muntligt och i skrift		matematiskt språk både i tal och skrift.	K4 K5
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1-I6	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks. Eleverna bekantar sig med bevisföringens grunder. Eleverna övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser.	K1 K3 K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1-I6	Eleverna reflekterar över och fastställer antalen alternativ.	K1 K3 K4 K6
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1-I6		K1-K7
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1 I4 I6		K1 K4 K5
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1-I6		K5
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1-I2	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks.	K1 K3 K4
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Eleverna övar räknesättens inbördes ordning. Eleverna övar grundläggande räkneoperationerna både med positiva och negativa tal. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Elevernas introduceras i begreppet potens. Eleverna ska förstå vad potens innebär och de ska kunna räkna enkla potensuppgifter. Eleverna fördjupar sina färdigheter att räkna bråktal samt lär sig multiplikation och division med bråktal (alternativt i årskurs 8).	K1 K4
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning (kan ske i årskurs 8).	K1 K4
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3-I4	Elevernas färdighet att undersöka och bilda talföljder stärks. Eleverna undersöker begreppen variabel och uttryck. Eleverna lär sig att räkna värdet för ett uttryck. Eleverna övar att bilda uttryck och förenkla dem. Eleverna ska kunna	K1 K4

		förenkla enkla uttryck med variabler som innehåller de fyra räknesätten. Eleverna lär sig betydelsen av ekvationer och att lösa enkla förstagradsekvationer. Eleverna lär sig att använda ekvationer för att lösa enkla textuppgifter.	
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3-I4	Eleverna lär sig att rita och tolka enkla grafer (eventuellt först i årskurs 8).	K1 K4 K5
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar, polygoner och cirklar och tränar geometrisk konstruktion.	K1 K4 K5
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.	K1 K4
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6		K3 K4 K5
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	Man bekantar sig med algoritmiskt och logiskt tänkande. Eleverna kan göra algoritmer på papper eller genom att programmera enkla program. Eleverna kan	K1 K4 K5 K6

		öva att använda ett kalkyleringsprogram.	

Matematik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Funktioner I5 Geometri I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1-I6		K3 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1-I6	Eleverna övar funktioner som kräver logiskt tänkande, t.ex. de söker regler och beroendeförhållanden och presenterar dem på ett exakt sätt.	K1 K4 Multilitteracitet

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1-I6	Eleverna övar att tolka och producera matematiska texter. Eleverna lär sig att förstå och använda matematiskt språk både i tal och skrift.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1-I6	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks. Eleverna bekantar sig med bevisföringens grunder. Eleverna övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser.	K1 K3 K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1-I6	Eleverna reflekterar över och fastställer antalen alternativ.	K1 K3 K4 K6
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1-I6		K1-K7
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1 I4 I6		K1 K4 K5
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik	I1-I6		K5

i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem			
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1-I2	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks.	K1 K3 K4
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Eleverna lär sig de viktigaste potensreglerna då exponenten är ett heltal (eventuellt i årskurs 9).	K1 K4
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Eleverna fördjupar sina färdigheter att räkna bråktal samt lär sig multiplikation och division med bråktal (alternativt i årskurs 7). Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.	K1 K4
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2 I6	Man fördjupar begreppet procent och säkerställer att eleverna förstår begreppet. Eleverna övar att räkna procentandelen och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. I mån av möjlighet används exempel ur vardagen. Man kan göra funktionella procentövningar utifrån elevens egna intressen.	K1 K3 K6

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3-I4	Man övar att förenkla potensuttryck. Man bekantar sig med begreppet polynom och övar att addera, subtrahera och multiplicera med polynom. Eleverna bekantar sig med terminologin för ett polynoms delar. Ekvationsbegreppet utvidgas. Eleverna lär sig att lösa ekvationer som är försedda med parenteser och nämnare. Eleverna bekantar sig med begreppet analogi och lär sig att förstå vad en analogi är och hur den kan lösas. Eleverna löser textuppgifter både med ekvationer och analogier.	K1 K4
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3-I4	Eleverna bekantar sig med jämförbarhet och lär sig att använda analogi. Eleverna lär sig att rita räta linjer med hjälp av en värdetabell. Eleverna bekantar sig med begreppet växande och avtagande samt lär sig betydelsen en rät linjes vinkelkoefficient och konstantterm (alternativt i årskurs 9).	K1 K4 K5
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Eleverna tränar geometrisk konstruktion.	K1 K4 K5
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats.	K1 K4 K5
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin	I5	Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en	K1 K4

färdighet att beräkna areor och volymer		cirkel, längden av en båge och arean av en sektor.	
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter. Statistik och sannolikhet kan användas också inom de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna använder något kalkyleringsprogram för att räkna, tolka och presentera statistik (alternativt i årskurs 9).	K3 K4 K5
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	Man tränar algoritmiskt och logiskt tänkande. Eleverna programmerar och lär sig samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar självgjorda eller färdiga datorprogram som en del av matematikstudierna.	K1 K4 K5 K6

Matematik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och	I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder		K1 Förmåga att tänka och lära sig

självförtroende som elev i matematik	I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Funktioner I5 Geometri I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1-I6		K3 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1-I6	Eleverna övar funktioner som kräver logiskt tänkande, t.ex. de söker regler och beroendeförhållanden och presenterar dem på ett exakt sätt.	K1 K4 Multilitteracitet
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1-I6	Eleverna övar att tolka och producera matematiska texter. Eleverna tränar att förstå och använda matematiskt språk både i tal och skrift.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1-I6	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks. Eleverna bekantar sig med bevisföringens grunder. Eleverna övar att avgöra	K1 K3 K4 K5

		sanningsvärdet för påståendesatser.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1-I6	Eleverna reflekterar över och fastställer antalet alternativ.	K1 K3 K4 K6
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1-I6		K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1 I4 I6		K1 K4 K5
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1-I6		K5
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1-I2	Elevernas slutledningsförmåga och -färdigheter stärks.	K1 K3 K4
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Eleverna övar att utföra räkneoperationer med potens.	K1 K4
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Man repeterar och fördjupar potens- och kvadratrotsräkning.	K1 K4
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2 I6	Eleverna repeterar räkneoperationer med potens.	K1 K3 K6
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3-I4	Eleverna tränar och stärker produkten av två eller flera polynom. Man repeterar och fördjupar färdigheterna att lösa ekvationer. Man behandlar ekvationspar och tränar att lösa dem både grafiskt och algebraiskt. Man fördjupar kunskaperna om analogier, även omvänd proportionalitet.	K1 K4
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3-I4	Eleverna gör sig förtrogna med begreppet funktion. Eleverna lär sig att rita linjer och parabler i ett koordinatsystem utan att använda en värdetabell. Eleverna lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant och de förstår hur dessa påverkar linjens placering i ett	K1 K4 K5

		koordinatsystem. Eleverna tolkar diagram, t.ex. hur funktioner växer och avtar. Man bestämmer nollställen till funktioner. Man behandlar parabelns ekvation och grafiska representation i ett koordinatsystem.	
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten. Eleverna tränar geometrisk konstruktion.	K1 K4 K5
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	Eleverna tränar användningen av Pythagoras sats. Eleverna lär sig att använda trigonometriska funktioner för att lösa geometriska problem.	K1 K4 K5
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner.	K1 K4
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter. Statistik och sannolikhet används också i ämnesöverskridande projekt. Eleverna använder något kalkyleringsprogram	K3 K4 K5

		för att räkna, tolka och presentera statistik.	
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	Man tränar algoritmiskt och logiskt tänkande. Eleverna programmerar och lär sig samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar självgjorda eller färdiga datorprogram som en del av matematikstudierna.	K1 K4 K5 K6

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i matematik

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1–I6	Eleven lär sig att identifiera de saker och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende som elev i matematik.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 uppmuntr	I1–I6	Eleven påbörjar	Förmåga att ta	Eleven förmår	Eleven arbetar	Eleven tar ansvar för	Eleven tar ansvar för

a eleven att ta ansvar för sitt matemati klärande både i självständi gt arbete och i arbete tillsamma ns med andra		arbetet, håller i gång det och bedömer när arbetet blivit slutfört. Eleven deltar på eget initiativ i gruppens arbete.	ansvar för lärandet	påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.	delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.	sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.	gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.
Arbetsfärdigheter							
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1–I6	Eleven observerar och förstår samband mellan det som hen lär sig. Eleven kan beskriva, förklara och tillämpa det som hen förstår.	Sambande n mellan det man lärt sig	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig under handledning.	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.
M4 uppmuntr a eleven att få rutin i att uttrycka sig matematis kt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift	I1–I6	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande på ett exakt sätt genom att använda olika uttrycksmede l.	Matematis k uttrycksfö rmåga	Eleven uttrycker under handledning sitt matematis ka tänkande på något sätt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter	I1–I6	Eleven strukturerar problem, identifierar	Problemlö sningsför måga	Eleven strukturera r problem under	Eleven kan ta fram den matematiska informatione	Eleven strukturerar och löser problem	Eleven undersöker om det finns andra

som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta		matematisk information i problemen och löser dem genom att använda matematiska metoder.		handledning och löser delar av problem.	n ur ett givet problem och löser problem under handledning.	som kräver logiskt och kreativt tänkande.	lösningsalternativ.
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1–I6	Eleven utvärderar och utvecklar sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1–I6	Eleven identifierar matematik i olika omgivningar och i andra läroämnen, uttrycker problem med matematikens språk.	Tillämpning av matematik	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.
M8 handleda eleven att	I1, I4, I6	Eleven hämtar och analyserar	Analys och kritisk gransknin	Eleven kan under handlednin	Eleven behandlar och	Eleven hämtar, behandlar	Eleven tillämpar sina

utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt		information och reflekterar över dess sanningsenlighet och betydelse.	g av information	g jämföra information på matematisk grund.	presenterar information enligt ett givet exempel.	och presenterar information samt reflekterar över dess tillförlitlighet.	färdigheter i att hantera och analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem	I1–I6	Eleven tillämpar ändamålsenliga digitala verktyg i studierna i matematik och då hen löser problem.	Användning av digitala verktyg	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål							
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräknings-förmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i	I1, I2	Eleven drar slutsatser och gör beräkningar som stöd för vardagliga aktiviteter. Hen blir modigare på att använda sin huvudräkningsförmåga.	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

olika sammanhang							
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Eleven utför grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med ratio-nella tal.	Eleven använder grundläggande räkneoperatio-ner med ratio-nella tal i problemlösning.
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Eleven förstår algebraiska egenskaper samt ordnings- och noggrannhetsegenskaper hos reella tal samt bekantar sig med talet pi och kvadratroten.	Förståelse av talbegreppet	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situatio-ner där avrundning behövs.	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.
M13 stödja eleven att utveckla sin förståelse av procenträkning	I2, I6	Eleven förstår begreppen procent och procentenhet och berättar om hur de används i olika situationer. Eleven beräknar	Begreppet procent och procenträkning	Eleven förklarar, slutleder eller beräknar procentuell andel och den mängd som ett	Eleven beräknar procentuell andel, mängden av den helhet som ett procenttal anger samt beräknar förändringe	Eleven kan använda procenträkningens olika metoder. Eleven förstår skillnaden mellan procent och	Eleven gör relativa jämförelser och använder procenträkning i olika situationer.

		procentuell andel, den mängd som ett procenttal anger samt förändrings- och jämförelsepr ocent.		procenttal anger.	ns storlek och förändringe n i procent.	procentenhe t.	
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3, I4	Eleven förstår begreppen obekant och uttryck samt löser förstagradsek vationer och ofullständiga andragradsek vationer genom slutledning och symboliskt.	Begreppet obekant och färdighete r att lösa ekvationer	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagrads ekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarn a till en ofullständi g andragrads ekvation.	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradse kvation symboliskt och en andragradse kvation antingen genom slutledning eller symboliskt.	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradse kvation symboliskt.	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslös ningsfärdigh eter i problemlösn ing.
M15 handleda eleven att förstå variabelbe greppet och introducer a funktions begreppet , samt att öva sig att tolka och producera funktions grafer	I3, I4	Eleven utvidgar sin förståelse av variabler till att omfatta ekvatio-ner med två variabler och ritar grafer till funktioner av första och andra graden. Eleven drar slutsatser om sambandet mellan en	Begreppe n variabel och funktion samt förmåga att tolka och producera grafer	Eleven beräknar värdet av ett uttryck och avläser koordinate r för skärningsp unkter. Eleven känner utgående från linjens ekvation igen en stigande och en	Eleven sätter in talvärden för en variabel och placerar ut de punkter som erhållits i koordinatsys temet. Eleven ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning	Eleven förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till funktioner. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt. Eleven löser ett givet ekvationspar	Eleven använder ekvationspar i problemlösn ing och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslös ningen. Eleven kan tolka grafer på ett

		funktion och dess graf.		fallande linje. Eleven ritar under handledning grafen till en funktion av första graden i ett koordinatsystem.	ett ekvationspar grafiskt eller algebraiskt.	grafiskt och algebraiskt.	mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Eleven känner till begreppen punkt, linje, vinkel, sträcka och stråle och egenskaper i anknytning till dessa. Eleven benämner månghörningar, känner till deras egenskaper och beräknar deras omkrets. Eleven förstår egenskaper i anknytning till symmetri och likformighet samt proportionalitet.	Förmåga att uppfatta geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt. Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.
M17 handleda eleven att förstå och utnyttja	I5	Eleven förstår egenskapern a hos den rätvinkliga triangeln	Förmåga att uppfatta rätvinkliga triangelns	Eleven beräknar hypotenusans längd genom att	Eleven löser ut en sida i en rätvinklig triangel med Pythagoras	Eleven kan beräkna vinklarnas storlek och sidornas	Eleven använder Pythagoras sats och den omvända

egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln		samt använder Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven känner till begrepp och egenskaper i anknytning till cirkeln samt kan beräkna omkretsen av en cirkel.	och cirkelns egenskaper	använda Pythagoras sats. Eleven kan undersöka rätvinkligheten hos en triangel. Eleven känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.	sats. Eleven finner den närliggande och den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner. Eleven beräknar omkretsen av en cirkel.	längder i en given rätvinklig triangel. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på den båge som svarar mot medelpunktsvinkeln.	satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	Eleven känner till benämningar och egenskaper i anknytning till rymdkroppar. Hen kan beräkna areor av planfigurer, volymer av kroppar samt mantelytans area. Eleven tillämpar sina kunskaper i praktiska situationer samt utför byten mellan areaenheter, volymenhete	Förmåga att beräkna areor och volymer	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta. Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

		r och rymdmått.					
M19 handleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	Eleven behärskar insamling, klassificering, analys och rapportering av material. Eleven avläser och tolkar diagram samt gör prognoser som baseras på dem. Eleven beräknar medelvärde, bestämmer typvärde och median samt drar slutsatser utifrån dessa. Eleven beräknar klassisk och statistisk sannolikhet samt förstår informationen i sitt resultat.	Statistiska nyckeltal och beräkning av sannolikhet	Eleven avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell. Eleven beräknar medelvärde och bestämmer under handledning typvärde och median. Eleven drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.	Eleven kan presentera information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell. Eleven beräknar de vanligaste lägesmåtten, bestämmer variationsbredden och kan under handledning redogöra för resultaten i en undersökning och för slutsatserna. Eleven beräknar klassiska sannolikheter.	Eleven behärskar de centrala statistiska nyckeltalen. Eleven kan genomföra en mindre undersökning, där statistiska beräkningar används. Eleven bestämmer klassiska och statistiska sannolikheter.	Eleven observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal. Eleven använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att	I1	Eleven förstår principerna för algoritmiskt tänkande. Eleven kan läsa, kommentera, tolka, testa, planera och programmer	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handlednin	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och

tillämpa matematik och programmering för att lösa problem		a små program med vilka man löser matematiska problem.		g färdiga program.			utvecklar program.

15.3.5 Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Centralt innehåll som anknyter till målen för biologi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att biologisk undersökning (I1) och exkursioner i naturen och närmiljön (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Biologisk undersökning: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får

eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

I4 Vad är liv?: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan: I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

I6 En hållbar framtid: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna dvs. formativ bedömning i biologi stöder elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Den summativa bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i biologi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i biologi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i biologi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för biologi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i biologi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i biologi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I biologi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i biologi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I varje kunskapsbeskrivning i biologi ingår även kunskapskraven för de lägre vitsorden.

Biologi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

De centrala innehållen i årskurs 7

Inom innehållsområdet I1 utforskar man förutsättningarna för liv, olika organismgrupper och hur de klassificeras. I studierna tränar eleverna på att använda mikroskop och terrängutrustning samt att preparera djur. I undervisningen inkluderas även enkla mätningar och eleverna tränar hur organismer kan klassificeras i olika taxon.

Inom innehållsområdet I2 sker terrängutflykterna främst i det närliggande områdets terräng. Syftet med exkursionerna är att fördjupa intresset för den lokala naturen och stärka förhållandet till naturen samt att lära sig känna igen de viktigaste arterna i hemtrakten.

Inom innehållsområdet I3 utforskar man de olika organismernas struktur och reflekterar över hur de anpassat sig till olika livsmiljöer och ekosystem. I Sibbo fokuserar artkännedomen på typiska arter som lever i vattnet. Eleverna i årskurs sju bekantar sig med ekologin hos olika arter samt med hur dessa växelverkar med varandra. I undervisningen fokuserar man på att lära sig de grundläggande begreppen inom ekologin. Problem som människan orsakar, t.ex. att den biologiska mångfalden minskar och organismer är utrotningshotade, lyfts fram i undervisningen.

Inom innehållsområdet I4 utforskar man de levande organismernas struktur och diversitet genom att jämföra olika organismers strukturer och livsfunktioner. Eleverna lär sig grunderna för klassificeringen av organismer. Tyngdpunkten i undervisningen ligger på organismers struktur och jämförelser av olika organismgrupper.

Inom innehållsområdet I7 tangerar man teman som naturens mångfald och hållbar användning av naturresurser. Eleverna gör observationer själv, vilket lägger grund till att upptäcka förändringar i närmiljön. Eleverna får hjälp med att dryfta hur deras egen verksamhet påverkar miljön såväl lokalt som globalt.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Biologisk kunskap och förståelse			
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1 Biologisk undersökning I2 Exkursioner i naturen och närmiljön I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion I4 Vad är liv? I6 En hållbar framtid	Eleverna gör terrängutflykter till terrängobjekt i närområdet. Eleverna lär sig att identifiera organismer som är typiska för hembygden och övar att använda olika slags identifieringsguider.	K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1-I4 I5 Människan	Eleverna bekantar sig med organismers struktur genom att undersöka olika prover (t.ex. växter) och preparera särskilt organismer som anknyter till vattendrag (t.ex. kräfta eller fisk). Man övar att klassificera organismer. Man behandlar könlig och könlös fortplantning.	K4 K5

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1-I4 I6	Man närmar sig ämnet särskilt utifrån organismers olika fysiologiska struktur.	K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1 I4-I5	Man tangerar evolutionen i årskurs 7, men i årskurs 9 är den är ett kärnområde.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
Biologiska färdigheter			
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I1-I6	Eleverna lär sig grundläggande begrepp inom biologin, särskilt inom klassificering och organismers struktur. Eleverna handleds att förstå samband mellan orsak och verkan till exempel i fråga om djurs struktur och deras livsmiljöer. Eleverna övar att producera vetenskaplig text.	K1
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1-I5	Eleverna övar grundläggande mikroskoparbete och att använda olika slags terrängutrustning. Eleverna lär sig att göra mikroskoppreparat. Man övar biologisk informationssökning och källkritik. Man övar att göra digitala presentationer och använda delbara textfiler.	K1 K5

Attityder och värderingar			
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1-I6	Man strävar efter att i undervisningen stärka elevernas positiva attityd mot naturen i hela årskurs 7. Man strävar efter att stärka elevernas förhållande till naturen genom bl.a. utflykter i	K7

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	terrängen. Elevernas miljömedvetenhet och förståelse för hållbar utveckling kan ökas till exempel med olika spel, genom att se dokumentärer eller bekanta sig med olika utrotningshotade organismer.	K7
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6		K5 K7

Biologi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

De centrala innehållen i årskurs 8

Inom innehållsområdet I1 koncentreras undervisningen på det finländska skogsekosystemet. Därutöver kan man fritt välja andra ekosystem. Undervisningen omfattar stärkande av färdigheterna i att använda mikroskop och terrängutrustning, och även växtodling och i mån av möjlighet observationer av djur inbakas. Eleverna lär sig de olika skedena i biologisk forskning (hypotes-forskning-resultat) samt att skriva en forskningsrapport.

Inom innehållsområdet I2 iktar sig terrängexkursionerna till närskogarna, där eleverna handleds i att observera naturen och dess fenomen. Syftet med exkursionerna är att eleverna bekantar sig med skogsarterna samt att stärka elevernas förhållande till naturen och miljömedvetenheten. I mån av möjlighet besöker man även andra objekt och strävar efter att bjuda in skogsexperter till skolan.

Inom innehållsområdet I3 ligger tyngdpunkten i undervisningen på strukturen, funktionen och arterna hos de finländska skogsekosystemen samt hur människans verksamhet påverkar dessa. Därutöver kan man fritt välja andra ekosystem som behandlas, t.ex. kärr eller olika typers skogar i världen. I årskurs 8 fördjupar man begreppen inom ekologin och behandlar natur- och naturskyddsfrågor som anknyter till skogarna. I undervisningen beaktar man naturens diversitet och hållbar användning av naturresurser ur skogarnas synpunkt. Centrala teman som behandlas är bl.a. skogsvård och skogsskydd samt utrotningshotade arter. I årskurs 8 bygger man ett herbarium eller en organismsamling.

Inom innehållsområdet I4 repeterar man klassificeringen av organismer och fördjupar kunskaperna om organismers uppbyggnad, livsfunktioner och klassificering. Eleverna studerar eller repeterar växtcellens struktur samt skillnaden mellan könlig och könlös förökning. I undervisningen ingår att odla växter och i mån av möjlighet att göra observationer om djur. Växtodlingen kan man förena med experimentella undersökningar.

Inom innehållsområdet I6 fokuserar man på bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser. Dessa granskas särskilt i relation till skogarna. I undervisningen beaktas de ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska dimensionerna för de ovan nämnda temana. Eleverna utforskar naturskyddets mål, metoder och uppnådda resultat. Under kursens behandlas bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Genom att stärka förhållandet till naturen, följa upp medierna och själv göra observationer handleds eleverna i att upptäcka förändringar i skogarna och till att vilja värna om naturen. Eleverna handleds i att reflektera över sitt eget miljöbeteende och göra etiskt motiverade val.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Biologisk kunskap och förståelse			
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1 Biologisk undersökning I2 Exkursioner i naturen och närmiljön I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion I4 Vad är liv? I6 En hållbar framtid	Tyngdpunkten i undervisningen ligger på det finländska skogsekosystemet och särskilt på dess struktur och hur organismerna växelverkar med varandra. Därutöver kan man behandla andra ekosystem. Inom identifieringen av arter betonas skogstyper som är typiska för Sibbo.	K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1-I4 I6	Eleverna jämför organismer som anpassat sig till olika ekosystem med varandra. Eleverna utforskar olika ekosystem med fokus på naturens mångfald och utrotningshotade organismgrupper.	K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster	I6	Eleverna handleds att förstå att naturresurserna är begränsade, betydelsen av ekosystemtjänster samt grunderna för hållbar utveckling.	K4 K7
Biologiska färdigheter			
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå	I1–I4 I5 Människan I6	Eleverna studerar grundläggande begrepp inom biologin särskilt avseende ekosystemen. Eleverna lär sig de olika skedena i biologisk forskning (hypotes-forskning-	K1 Förmåga att tänka och lära sig

samband mellan orsak och verkan		resultat) samt att skriva en forskningsrapport.	
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1-I5	Elevernas färdigheter att använda mikroskop och terrängutrustning stärks. Man övar biologisk informationssökning och källkritik. Man övar att göra digitala presentationer och använda delbara textfiler.	K1 K5
M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1-I4 I6	Eleverna sammanställer ett herbarium eller en annan samling med organismer. Eleverna odlar växter från frön.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1-I6	I undervisningen ingår att odla växter och i mån av möjlighet att göra observationer om djur. Man gör utflykter till närskogen.	K1 K5
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och –beslutsfattandet	I6	Eleverna uppmuntras att följa med samhällsdebatter (t.ex. genom mediebevakning) som rör innehållen i biologin och bilda egna åsikter om dem.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K7
Attityder och värderingar			
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1-I6	Man strävar efter att i undervisningen stärka elevernas positiva attityd mot naturen i hela årskurs 8. Man strävar efter att stärka elevernas förhållande till naturen genom bl.a. utflykter i terrängen. Elevernas miljömedvetenhet och förståelse	K7

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	för hållbar utveckling kan ökas till exempel med olika spel, genom att se dokumentärer eller bekanta sig med olika utrotningshotade ekosystem.	K7
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6		K5 K7

Biologi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

De centrala innehållen i årskurs 9

Inom innehållsområdet I1 behandlar eleverna kroppens funktion samt bekantar sig med ärftlighetens grunder och bioteknologi. Metoderna som används är bl.a. mikroskopering, olika laborationer, organpreparationer, fysiologiska mätningar samt bioteknologiska undersökningar. Eleverna får hjälp med att använda informations- och kommunikationsteknik till exempel för att hitta referensvärden till sina mätningar.

Inom innehållsområdet I2 försöker man i mån av möjlighet göra ett besöka till t.ex. en hälsostation, ett universitet eller annan organisation som är verksam inom området. Alternativt kan man bjuda in experter inom området till skolan.

Inom innehållsområdet I3 utforskar man människans roll i ekosystemet, både ur evolutionssynpunkt och utgående från miljöskyddet. Man granskar till exempel genteknikens inverkan på ekosystemen. I undervisningen koncentrerar man sig på människans biologiska och kulturella evolution samt på människorasens särdrag.

Inom innehållsområdet I4 utforskar man människokroppens uppbyggnad, livsfunktionerna och regleringssystemen samt repeterar djurcellens uppbyggnad. Inom ärftlighetsvetenskapen bekantar sig eleverna med ärftlighetens mekanismer och begrundar hur arvsmassan och miljön styr utvecklingen av människans egenskaper. Inom evolutionen utforskar man framför allt människans evolution. Inom bioteknologin koncentrerar sig eleverna på bioteknikens möjligheter och applikationer i vardagslivet samt beaktar de utmaningar och etiska problem som är förknippade med bioteknik.

Inom innehållsområdet I5 koncentrerar sig eleverna på att undersöka människokroppens funktion och fördjupar kunskaperna om människans uppbyggnad, livsfunktion och regleringssystem. Grunderna för de biologiska faktorer som inverkar på uppväxt, utveckling och hälsa granskas. Eleverna bekantar sig med hur arvsmassan och miljön påverkar utvecklingen av människans olika egenskaper.

Inom innehållsområdet I6 betonas aktualitet. Man granskar till exempel möjligheterna och utmaningarna som biotekniken medför för lösningen av globala problem inom miljön och näringsproduktionen.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Biologisk kunskap och förståelse			
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1 Biologisk undersökning I2 Exkursioner i naturen och närmiljön I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion I4 Vad är liv? I5 Människan	Eleverna utforskar människokroppens uppbyggnad och funktion. Eleverna lär sig att placera människan på rätt plats bland organismerna.	K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1 I4-I5	Eleverna bekantar sig med ärftlighetens mekanismer och begrundar hur arvsmassan och miljön styr utvecklingen av människans egenskaper. Man behandlar förutsättningarna för och bevisen på evolution samt organismernas utveckling från tidens början till den nya tiden, inklusive människans evolution. Bioteknologin behandlas.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner	I5	Eleverna studerar människans fortplantning och utveckling samt bekantar sig med kroppens funktioner. Man använder metoder inom forskning såsom mikroskopering, laborering, preparering av organ, fysiologiska mätningar eller bioteknologiska undersökningar.	K3 Vardagskompetens
Biologiska färdigheter			
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt	I1–I5	Eleverna fördjupar sina färdigheter avseende biologins grundläggande begrepp och	K1

tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I6 En hållbar framtid	studerar särskilt begrepp som rör ärftlighet och evolution. Eleverna handleds att förstå förhållandena mellan orsak och verkan i någon utmaning som rör människors hälsa (t.ex. vaccinering). Eleverna övar att producera vetenskaplig text.	
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1-I5	Eleverna stärker sina färdigheter att använda mikroskop och bekantar sig med olika mätinstrument (t.ex. blodtrycksmätare och spirometer). Eleverna handleds att använda webbplatser som är lämpliga för bedömning av deras hälsa (till exempel då de söker referensvärden för sina mätresultat). Man övar att göra digitala presentationer och använda delbara textfiler.	K1 K5
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1-I6	Man övar att göra olika laboreringar, undersökningar, mätningar och organpreppareringar. Man fastställer blodgrupperna.	K1 K5
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet	I6	Eleverna uppmuntras att följa med samhällsdebatter (t.ex. genom mediebevakning) som rör människans hälsa och bioteknologi och bilda egna åsikter om dem. Man strävar efter att länka innehållen i biologin till elevens egen kropp och dess hälsa.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Attityder och värderingar			
M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	Eleverna handleds att reflektera över etiska frågor i anknytning till människans hälsa och bioteknologi och uppmanas att fungera enligt sin egen värdegrund.	K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i biologi

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Biologisk kunskap och förståelse							
M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1-I4, I6	Eleven fördjupar sina färdigheter om ekosystemens grundstruktur och funktion. Eleven lär sig att jämföra olika ekosystem. Eleven lär sig att identifiera arter.	Kännedom om ekosystemets struktur och funktion	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.	Eleven kan be-skriva och berätta om skogs-ekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.	Eleven kan förklara och motivera skogseko-systemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt

							arter i olika ekosystem.
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1–I5	Eleven lär sig att beskriva organismers struktur och livsfunktioner. Eleven lär sig att klassificera organismer i olika organismgrupper och att ge exempel på typiska drag för varje grupp.	Kännedom om organismsamhällets och organismernas struktur och livsfunktioner	Eleven kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och funktioner för olika organismgrupper.	Eleven kan benämna rikena. Eleven benämner och jämför orga-nismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.	Eleven kan benämna rikena och beskriva principerna för organismernas indelning i riken med hjälp av exempelarter. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.	Eleven kan benämna rikena och motivera principerna för organismernas indelning i riken. Eleven identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organismgrupperna. Eleven benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar	I1–I4, I6	Eleven lär sig att granska organismernas anpassning till olika	Förmåga att uppfatta organismernas anpassning och	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som lever i	Eleven kan be-skriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer.	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters	Eleven kan förklara organis-mernas anpassning till olika livsmiljöer

sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald		livsmiljöer och förstå hur anpassningen syns exempelvis som olika strukturer. Eleven lär sig att olika livsmiljöer ökar naturens mångfald.	livsmiljöernas variation	olika livsmiljöer. Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.	Eleven berättar vad mångfald betyder.	anpassning till olika livsmiljöer. Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.	och berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.
M4 handleda eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1, I4, I5	Eleven lär sig grundprinciperna för ärftlighet och evolution.	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Eleven berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven vet vad bioteknik betyder. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven ger praktiska exempel på hur bioteknik används. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats	Eleven kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Eleven ger

					genom evolutionen.	genom evolutionen. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.	exempel på hur bioteknik används och på bioteknikens möjligheter och utmaningar. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.
M5 handleda eleven att förstå människans utveckling och	I5	Eleven lär sig skedena i människans tillväxt och	Förmåga att uppfatta människokroppens struktur och funktion	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och	Eleven kan benämna människans organ och organsystem.	Eleven kan benämna och beskriva människans organ och

kroppens grundläggande funktioner		utveckling. Eleven lär sig kroppens grundläggande funktioner.		organsystem. Eleven beskriver de mest centrala organsystemens uppgift.	organsystem. Eleven beskriver människans centrala livsfunktioner. Eleven beskriver de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.	Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen. Eleven redogör för de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.	organsystem. Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen samt förklarar hur de bildar funktionella helheter. Eleven förklarar och motiverar de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.
M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av	I6	Eleven lär sig om hur mänsklig verksamhet påverkar de förändringar som sker i miljön. Eleven förstår biologins betydelse	Förmåga att uppfatta människans och naturens samspel samt förståelse för en hållbar framtid	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.	Eleven kan be-skriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområden a inom hållbar utveckling	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområden a inom hållbar utveckling	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Eleven förklarar

ekosystem tjänster		i byggande t av en hållbar framtid. Eleven förstår betydelse n av bioekono mi och ekosystem tjänster.			och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtj änster.	och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtj änster.	samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumente rar för sin ståndpunkt utgående från kunskaper na i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekono mi och ekosystemt jänster med tanke på en hållbar framtid.
Biologiska färdigheter							
M7 handleda eleven att utveckla naturvete nskapligt tänkande och att förstå samband mellan	I1–6	Eleven lär sig samband mellan orsak och verkan inom biologin	Naturvetens kapligt tänkande	Eleven kan använda några grundbegre pp inom biologin samt förknippa dessa till givna	Eleven kan använda biologiska grundbegre pp. Eleven presenterar ett biologiskt	Eleven kan använda biologiska grundbegre pp på ett ändamålsenl igt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålse nligt sätt. Eleven presentera

orsak och verkan				biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.	fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.	med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.	r något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt	I1–I5	Eleven lär sig att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning.	Användning av utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt av teknologi och information	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder

digitala verktyg		Eleven lär sig att använda digitala verktyg samt olika informationskällor i biologistudierna.		några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.	som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.	undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.	utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informa-tionskällornas tillförlitlighet och lämplighet.
M9 handleda eleven att sammanställa en samling organis-mer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1–I4, I6	Eleven lär sig att sammanställa en samling organismer. Eleven lär sig att odla växter för att förstå biologiska fenomen.	Förmåga att sammanställa en samling organis-mer och odla växter experimentellt	Eleven kan sammanställa en liten samling orga-nismer under handledning. Eleven deltar i växtodling.	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett mindre, traditionellt eller digitalt, herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför under handledning ett odlingsexperiment och	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför ett odlingsexperiment och drar slutsatser i	Eleven kan med hjälp av instruktioner sammanställa ett större och noggrant utfört traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling

					berättar om experimentets resultat.	anknytning till det biologiska fenomen som granskas.	organismer. Eleven planerar och utför ett odlingsexperiment, bedömer de erhållna resultatens tillförlitlighet samt förklarar hur odlingsexperimentet anknyter till det granskade biologiska fenomenet.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1–I6	Eleven lär sig att utföra biologiska undersökningar.	Förmåga att utföra biologiska undersökningar	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet	I6	Eleven lär sig att ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan utnyttjas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.	Tillämpning av kunskaper och färdigheter i biologi i vardagen	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.	Eleven kan be-skriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.
Attityder och värderingar							
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1–6	Eleven lär sig att intressera sig för naturen och naturfenomen. Elevens förhållande till naturen stärks.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	Eleven lär sig att göra etiskt motiverade val.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera*			

				över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.			
M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid	I6	Eleven inspireras att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

15.3.6 Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Centralt innehåll som anknyter till målen för geografi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att kartbilden över jordklotet (I1) och bevakningen av aktuella händelser i världen (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I5 Människor och kulturer i världen: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna, dvs. formativ bedömning, i geografi stöder elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I den summativa bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i geografi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i geografi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i geografi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för geografi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i geografi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i geografi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I geografi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i geografi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I geografi ingår kunskapskraven för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Geografi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

De centrala innehållen i årskurs 7

Inom innehållsområdet I1 utforskar eleverna kartbilden för hela jordklotet avseende grundläggande drag, läget på centrala objekt och begrepp. Eleverna studerar tolkningen av terräng- och temakartor och deras koordinatuppsättning och skalor samt repeterar väderstrecken. Eleverna lär sig att granska diagram och statistik på ett kritiskt sätt. Målet är att eleverna ska kunna gestalta hela världen, men den regionalgeografiska tyngdpunkten kan ligga på Amerikas kontinent om så önskas. Undervisningen syftar till att utveckla elevernas förmåga att i vardagen utnyttja geomedier och multilitteracitet.

Inom innehållsområdet I2 handleds eleverna att utveckla ett geografiskt tänkande och följa med aktuella händelser i hela världen. Aktuella nyheter placeras på kartan och man begrundar deras regionala betydelse. I uppföljningen koncentrerar man sig särskilt på innehållen i geografin för årskurs 7.

Inom innehållsområdet I3 behandlar man jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingarna samt klimat- och vegetationszonerna. Man behandlar kontinenternas rörelse samt vattnets och luftens rörelse och klimatförändringen. Eleverna granskar naturtillgångarna och hur de grundläggande förutsättningarna för liv (rent vatten, ren luft och näring) är fördelade globalt och man diskuterar hur de kan användas på ett etiskt och hållbart sätt.

Inom innehållsområdet I4 undersöker eleverna med hjälp av exempel naturlandskap i olika områden i världen och lär sig hur dessa är fördelade globalt. Undersökningen kan genomföras som en småskalig geografisk undersökning. Eleverna utvecklar sina geografiska forskningsfärdigheter genom att bl.a. på ett mångsidigt sätt söka fram information om ett geografiskt objekt de själva valt och lär sig att åskådliggöra saker med hjälp av bilder och kartor.

Inom innehållsområdet I5 bekantar sig eleverna med olika kulturers särdrag, människans liv, boende och näringsgrenar på olika håll i världen. Eleverna utforskar hur miljön påverkar näringsgrenarna, boendet och övrig mänsklig verksamhet – och hur människan påverkar sin naturmiljö.

Inom innehållsområdet I6 koncentrerar sig eleverna på hållbar användning av naturresurserna ur ett globalt perspektiv. Eleverna undersöker livscykeln och den etiska aspekten hos produkter och de reflekterar över de egna konsumtionsvalen och sitt agerande som ansvarsfulla medborgare. Begrepp i anknytning till naturens mångfald och utrotningshotade arter behandlas och man dryftar orsakerna till att mångfalden försvagas och arter hotas av utrotning. Eleverna dryftar hur olika växttyper och olika slags användning av marken påverkar klimatförändringen. Eleverna reflekterar över globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor med hjälp av exempel.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1 Kartbild över områdena på jordklotet I2 En aktuell, föränderlig värld I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer I5 Människor och kulturer i världen I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser	Man utforskar de grundläggande dragen på världskartan och lär sig läget på centrala objekt samt olika begrepp.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1-I4 I6	Man behandlar jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. Man studerar dygns- och årstiderna samt klimat- och vegetationszonerna. Man behandlar kontinenternas rörelser och tillhörande naturfenomen.	K4 K5
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	Man behandlar naturtillgångarna och hur de grundläggande förutsättningarna för liv (rent vatten, ren luft och näring) är fördelade globalt och man diskuterar hur de kan användas på ett etiskt och hållbart sätt. Klimatförändringens orsaker och verkningar.	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Geografiska färdigheter			

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	Eleverna tränar att söka fram information från olika källor och åskådliggöra saker med hjälp av bilder och kartor. Eleverna övar att tolka en bild.	K1
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	Eleverna tränar koordinater och skalor samt repeterar väderstrecken. Eleverna bekantar sig med kartbeteckningar	K4 K5
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Eleverna studerar tolkning av fysiska kartor och temakartor. Eleverna övar att granska diagram och statistik på ett kritiskt sätt. Eleverna utarbetar ett klimatdiagram.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Eleverna gör en geografisk undersökning i liten skala.	K1
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	Eleverna följer med aktuella nyheter och reflekterar över deras regionala betydelse. I uppföljningen koncentrerar man sig på naturgeografiska innehåll.	K4
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	Eleverna tränar att arbeta i grupp och lär sig att använda olika presentationstekniker.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
Attityder och värderingar			

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Eleverna bekantar sig med hållbar användning av naturresurserna på jorden.	K7
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	Eleverna undersöker livscykeln och den etiska aspekten hos produkter och de reflekterar över de egna konsumtionsvalen och sitt agerande som ansvarsfulla medborgare. Eleverna reflekterar över metoder som stävjar klimatförändringen på individ- och samhällsnivå samt global nivå.	K3 Vardagskompetens K7

Geografi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

De centrala innehållen i årskurs 8

Inom innehållsområdet I1 är sig eleverna att producera kartor (terräng- och temakartor), diagram och tabeller. I undervisningen fördjupar man elevernas förmåga att i vardagen utnyttja geomedier och multilitteracitet. Inlärningen av ortnamn kan fokusera på de europeiska länderna och naturgeografiska objekt.

Inom innehållsområdet I2 följer eleverna med aktuella nyheter och kopplar dem till innehållen för årskursen. Man strävar efter att placerar in nyheterna på kartan och reflekterar kritiskt över nyhetshändelsernas bakgrund och sambandet mellan orsak och verkan. Eleverna får handledning i att ställa geografiska frågor och ställa sig kritiskt till medierna. Eleverna bekantar sig med näringsgrenar som är typiska för de olika världsdelarna och ekosystemen och hur turismen påverkar olika länder.

Inom innehållsområdet I3 fördjupar sig eleverna i hur naturtillgångarna och de grundläggande förutsättningarna för liv är fördelade i världen, och eleverna reflekterar över hur de här aspekterna inverkar på bl.a. bosättningens placering, näringsgrenarna och jordbruket. Eleverna handleds att förstå att natur- och andra resurser är begränsade och eleverna stöds i att växa till medborgare som förbinder sig till en hållbar användning av resurser och en hållbar livsstil. I undervisningen reflekterar man över bl.a. migration, urbanisering och utmaningar i anknytning till lokala konflikter.

Inom innehållsområdet I4 handleds eleverna att undersöka naturgeografiska fenomen. De undersöker olika natur- och kulturlandskap samt deras fördelning. Eleverna lär sig att förstå vilka faktorer som påverkar uppkomsten av landskap och de lär sig att jämföra natur- och kulturlandskap på olika håll i världen. Eleverna genomför en relativt omfattande geografisk undersökning (t.ex. om en stat) och kan åskådliggöra resultatet med hjälp av bilder och kartor.

Inom innehållsområdet I5 bekantar sig eleverna med europeiska kulturers särdrag, människornas liv, boende och näringsgrenar samt bakomliggande orsaker. Eleverna lär sig förstå hur naturmiljön påverkar människans liv och näringsgrenar. Man behandlar urbanisering, ändringar i folkmängden och migration

samt urbefolkningens ställning i en global värld. Eleverna lär sig att reflektera över de mänskliga rättigheterna och förutsättningarna för ett gott liv.

Inom innehållsområdet I6 fokuserar undervisningen på naturtillgångarnas tillräcklighet, hållbar användning samt på bioekonomins möjligheter i Europa. Eleverna undersöker produkters livscykler och dryftar de egna konsumtionsvalen och eget agerande som en ansvarsfull medborgare. De lär sig att förstå innebörden av hållbar användning av naturresurser och betydelsen av globalt ansvar i den egna verksamheten. Eleverna utforskar miljöförändringar och miljöns tillstånd i Europa och den övriga världen samt bekantar sig med typiska skyddade livsmiljöer och utrotningshotade arter. Eleverna granskar klimatförändringen.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1 Kartbild över områdena på jordklotet I2 En aktuell, föränderlig värld I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer I5 Människor och kulturer i världen I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser	Eleverna fördjupar sina kunskaper om hur en kartbild är uppbyggd. Inlärningen av ortnamn kan fokusera på de europeiska länderna och naturgeografiska objekt.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i	S1-S6	Eleverna bekantar sig med olika kulturers särdrag, människornas liv, boende och näringsgrenar samt bakomliggande orsaker. Man behandlar urbanisering, ändringar i folkmängden och migration samt urbefolkningens ställning i en global värld.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4

Finland och på olika håll i världen			
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	Man behandlar naturmiljöns inverkan på människans liv och näringsgrenar.	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Geografiska färdigheter			
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	Eleverna tränar att söka fram information från olika källor och åskådliggöra saker med hjälp av bilder och kartor.	K1
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	Elevernas kunskaper i anknytning till kartbeteckningar och skalor fördjupas.	K4 K5
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Eleverna övar att använda olika slags geomedier. Eleverna lär sig att göra en fysisk karta och en temakarta i stor skala. Eleverna utarbetar ett enkelt diagram.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Eleverna gör en större geografisk undersökning (t.ex. om en stat eller ett område).	K1
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin	I1-I6	Eleverna följer med aktuella händelser och reflekterar över deras regionala betydelse. I uppföljningen koncentrerar man sig på människogeografiskt innehåll.	K4

närmiljö, i Finland och i hela världen			
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	Eleverna tränar att arbeta i grupp och lär sig att använda olika presentationstekniker.	K2
Attityder och värderingar			
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Eleverna reflekterar över förutsättningarna för ett gott liv och över frågor som rör de mänskliga rättigheterna. Eleverna uppmuntras att bilda egna åsikter utifrån den information de fått i geografin. Eleverna uppmuntras till en hållbar livsstil.	K7
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	Man behandlar ursprungsfolkens och övriga minoriteters ställning i olika samhällen, inklusive våra egna minoriteter.	K3 Vardagskompetens K7

Geografi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

De centrala innehållen i årskurs 9

Inom innehållsområdet I1 ligger tyngdpunkten i geografin på Finland. Finland undersöks som en del av Europa och världen. I undervisningen ingår studier av centrala objekt och begrepp i Finland samt de grundläggande dragen i kartbilden över Finland. Finlands relief och faktorer som påverkat den granskas. Eleverna handleds i att tolka grundkartan och lär sig att röra sig i terrängen med hjälp av en karta. Det är också viktigt att kunna jämföra olika terrängkartor. Eleverna övar sig att producera egna kartor eller andra geografiska modeller.

Inom innehållsområdet I2 följer man med aktuella händelser i Finland och i näromgivningen. Eleverna förstår sambandet mellan orsak och verkan i olika händelser och kan vara mediekritiska. Under kursen bekantar sig eleverna med finländska näringsgrenar och de geografiska färdigheter som behövs i arbetslivet och samhällets olika delområden. I mån av möjlighet bekantar sig eleverna med näringsidkare t.ex. genom besök eller gäster.

Inom innehållsområdet I3 utforskar eleverna klimatet och vegetationen i Finland samt faktorer som påverkar dessa. Förhållandet mellan orsak och verkan granskas mellan t.ex. klimatet, jordmånen, vegetationen och näringsgrenarna.

Inom innehållsområdet I4 är utgångspunkten för studierna är Finlands och framför all den egna närmiljöns, Sibbos och Nylands, särdrag. Då Finlands behandlas utgår man från de finländska landskapsområdena och de växlande kulturlandskapen i Finland. Eleverna övar sig att identifiera och beskriva finländska naturlandskap och förstå vilka faktorer som påverkar deras uppkomst. I undersökningen av närmiljön ingår observationer och fältstudier. Man strävar efter att sammanfläta undervisningen i mån av möjlighet till övriga läroämnen och till t.ex. Gröna flaggan-verksamheten. Man strävar efter att delta i värnandet av mångfalden i den egna närmiljön samt i att planera och förbättra dess trivsamhet och säkerhet. Målet i undervisningen är att träna eleverna i att göra observationer om miljön och förändringar som sker i den samt handleda eleverna i att värna om naturen, den byggda miljön och dessas mångfald samt stärka elevernas färdigheter att delta och påverka. Eleverna kan genomföra en geografisk undersökning (t.ex. om kommunen eller ett landskapsområde) och kan åskådliggöra resultatet med hjälp av bilder och kartor.

Inom innehållsområdet I5 bekantar sig med människornas liv, boende, näringsgrenar och befolkningen i Finland samt reflekterar över orsakerna till att dessa avviker i olika delar av landet och i förhållande till den övriga världen. Eleverna lär sig att beskriva typiska kulturella drag för Finland, det egna närområdet och den egna referensgruppen och att värdesätta sin regionala och kulturella identitet. Eleverna kan specificera förutsättningarna för ett gott liv och förstår att de mänskliga rättigheterna inte förverkligas på alla håll i världen. I undervisningen strävar man efter att betona betydelsen av kulturell mångfald och människornas olikheter samt att respektera dessa.

Inom innehållsområdet I6 bekantar sig eleverna särskilt med hållbar användning av naturresurserna i Finland och bioekonomins möjligheter i Finland. Centrala innehåll är bl.a. hållbar användning av skogarna, olika former av bioekonomi samt klimatförändringens konsekvenser för Finland och hur dessa kan bekämpas. I undervisningen undersöker man produkters livscykler och bedömer deras ekologiska fotspår. Eleverna utforskar aktuella förändringar i miljön i Östersjöområdet och reflekterar över samarbetsmöjligheter i anknytning till dessa. Globaliseringens konsekvenser för Finland begrundas.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1 Kartbild över områdena på jordklotet	Tyngdpunkten ligger på Finland, men landet behandlas som en del av Europa och världen. Eleverna studerar placeringen och namnen	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet

	I2 En aktuell, föränderlig värld I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer I5 Människor och kulturer i världen I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser	på objekt som är centrala för Finland.	K5 Digital kompetens
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1-I4 I6	Eleverna granskar Finlands relief och faktorer som påverkat den. Eleverna granskar faktorer som påverkar Finlands klimat och vegetation. Eleverna studerar särdragen i Finlands natur (spåren av istiden, kärr, vattendrag). Eleverna lär sig Finlands landskapsområden och deras särdrag. Eleverna studerar särdragen i Sibbo och Nyland.	K4 K5
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen	I1-I6	Eleverna bekantar sig med finländska näringsgrenar. Eleverna bekantar sig med de geografiska färdigheter som behövs i arbetslivet och inom olika delområden i samhället. I mån av möjlighet bekantar sig eleverna med näringsidkare i den närliggande omgivningen.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en	I1-I6	Man koncentrerar sig på att reflektera över inhemska miljöproblem och samspelet mellan människan och naturen. Eleverna granskar finländarnas ekologiska fotspår. Eleverna gör	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

hållbar användning av naturresurser		observationer i den egna närmiljön.	
Geografiska färdigheter			
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	Eleverna tränar att söka fram information från olika källor och åskådliggöra saker med hjälp av bilder och kartor.	K1
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	Eleverna tränar att hitta hemortens viktigaste terrängobjekt på kartan och lär sig riktningen och avstånden mellan dessa. Eleverna tränar att placera in sitt eget hem på Finlands karta.	K4 K5
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Eleverna tränar att använda terrängkartan och baskartan röra sig med hjälp av dessa i terrängen. Eleverna utarbetar kartor och andra geografiska modeller.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Eleverna gör mindre geografiska undersökningar (t.ex. väderuppföljning eller en intervju) eller en mer omfattande undersökning i anknytning till Finland (landskaps- eller kommunundersökning).	K1
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	Eleverna följer med aktuella händelser och reflekterar över deras regionala betydelse. I uppföljningen fokuserar man på nyhetsförmedlingen från Finland.	K4

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	Eleverna tränar att arbeta i grupp och lär sig att använda olika presentationstekniker.	K2
M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka	I1-I6	Man strävar efter att engagera eleverna i att förbättra trivsamheten i den egna närmiljön. Man strävar efter att sammanfläta undervisningen i mån av möjlighet till övriga läroämnen och till t.ex. Gröna flaggan-verksamheten.	K7
Attityder och värderingar			
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Eleverna uppmuntras att bilda egna åsikter utifrån den information de fått i geografin samt att ta ställning till frågor som rör dem. Eleverna uppmuntras till en hållbar livsstil och förbinds att sköta om sin egen närmiljö.	K7
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	Eleverna uppmuntras att värdesätta sitt hemland Finland och sin hemkommun Sibbo. Eleverna utforskar finlandssvenskarnas ställning.	K3 Vardagskompetens K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i geografi

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Geografisk kunskap och förståelse							
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1-I6	Eleven lär sig att uppfatta kartbilden av jordklotet och dess grundläggande karaktäristiska drag. Eleven lär sig läget och namnen på centrala platser.	Förmåga att uppfatta jordklotets kartbild och känna till centrala ortnamn	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.
M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på	I1–I4, I6	Eleven lär sig effekterna av naturgeografiska fenomen. Eleven lär sig att känna igen och beskriva naturlandskap i Finland	Kännedom om naturgeografiska fenomen	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt

andra håll i världen		och på andra håll i världen.		naturlandskap.	och ger exempel på några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.	och placerar jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.	berättar hur dessa påverkar människans verksamhet. Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt	I1-I6	Eleven lär sig effekterna av kulturgeografiska fenomen. Eleven lär sig variationerna	Kännedom om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen.	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen

att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika områden i världen		i kulturella drag och kulturlandskap i Finland och i olika områden i världen.		och turism i Finland och i övriga världen.	övriga världen. Eleven nämner några faktorer som inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.	Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.	samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst. Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att	I1-I6	Eleven lär sig samspelet mellan människans verksamhet och naturen. Eleven förstår betydelsen av att bruka	Insikt om samspelet mellan naturen och människan samt hållbart bruk av naturresurser	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar.	Eleven kan be-skriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet. Eleven klassificerar naturresurse	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen.	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala

förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser		naturresurser hållbart.		Eleven nämner olika naturresurser.	r ur ett hållbarhetsperspektiv.	Eleven berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.	exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter							
M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att	I1-I6	Eleven lär sig att tänka geografiskt. Eleven lär sig att ställa	Geografiskt tänkande	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp.	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp.	Eleven kan be-skriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp.	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga

ställa geografisk a frågor		geografiska frågor.		Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.	Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområde t.	Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.	geografisk a begrepp. Eleven jämför geografisk a fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnadern a mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografisk a frågor och funderar ut svar på dem.
M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppf attning samt förståelse n för symboler, proportio ner, riktningar	I1-I6	Eleven lär sig att tillämpa kartfärdighet er i praktiken. Eleven lär sig att använda symboler och skalor på en karta samt att ta ut riktningar	Utveckling av rumsuppfat tningen	Eleven kan väderstrecke n. Eleven känner igen och benämner några symboler på en karta.	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck. Eleven känner igen och benämner symboler på en karta.	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och röra sig där med hjälp av kartan. Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av	Eleven kan på ett ändamålse nligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbild er.

och avstånd		och mäta avstånd.			Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.	skalan uttryckt i ett förhållande.	
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Eleven lär sig geomediafärdigheter. Eleven lär sig att läsa, tolka och göra kartor och andra modeller av geografiska fenomen.	Geomediafärdigheter	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.
M8 handleda eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Eleven lär sig geografiska undersökningsfärdigheter.	Geografiska undersökningsfärdigheter	Eleven deltar i genomförandet av en mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.	Eleven kan förverkliga en mindre geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning. Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin	Eleven kan genomföra en till sin struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia

						utmärkande sätt.	och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.
M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	Eleven lär sig att iaktta miljön och de förändringar som sker där, särskilt klimatförändringen och försvagningen av biodiversiteten. Eleven lär sig att följa med aktuella händelser i den egna närmiljön, i Finland och i hela världen.	Miljölitteracitet och förmåga att bedöma förändringar i miljön	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljö-förändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljö-förändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.

						till några av händelserna.	
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt	I1-I6	Eleven lär sig kommunikations- och grupparbetes färdigheter samt att reflektera över sin aktivitet som en medlem i gruppen. Eleven lär sig att argumentera och framföra geografisk information på ett tydligt sätt.	Förmåga att arbeta i grupp, att presentera geografisk information och att argumentera	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.
M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens	I1-I6	Eleven lär sig färdigheter i att delta och påverka på olika regionala nivåer.	Förmåga att tillämpa färdigheter na att delta och påverka på olika regionala nivåer	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön,	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem.

förmåga att delta och påverka				miljöns mångfald.	globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.	delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.	Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Attityder och värderingar i geografi							
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Eleven lär sig att växa till en aktiv medborgare som handlar ansvarsfullt och tillägnar sig en hållbar livsstil.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga	I1-I6	Eleven lär sig att värdesätta sin regionala identitet och naturens, mänsklig och kulturell mångfald samt att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*	.		

rättigheter överallt i världen							

15.3.7 Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Centralt innehåll som anknyter till målen för fysik i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

I3 Fysik i samhället: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

I4 Fysik som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I6 Elektricitet: Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och eleven kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i fysik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i fysik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i fysik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för fysik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i fysik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i fysik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i fysiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

Fysik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo behandlas innehållen i fysiken i årskurserna 7 och 9.

Fysik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1 Naturvetenskaplig forskning I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön I3 Fysik i samhället I4 Fysik som grund för världsbilden I5 Växelverkan och rörelse I6 Elektricitet	Intresset för att studera fysik väcks. Man övar att använda olika mätinstrument och observationsinstrument. Man gör undersökningar utifrån naturvetenskapens historia, lokala miljöer och observationer. Man övar att utföra de olika skedena i vetenskaplig forskning genom att utnyttja informationsteknologi.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Man hjälper eleverna att i sitt eget vardagsliv upptäcka fenomen och applikationer som hör till fysiken. Man ställer (tillsammans) upp mål för lärandet och arbetsmetoderna. Man följer tillsammans upp hur lärandet utvecklas.	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Man går igenom hälsoeffekterna av fysikaliska fenomen med beaktande av sin egen och de närmaste människornas hälsa. Till exempel solstrålning, partikel- och radioaktiv strålning, klimatförändring och global uppvärmning,	K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		bullerolägenheter, elsäkerhet i hemmet etc.	
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6		K3 Vardagskompetens K7
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Eleverna bekantar sig med något fenomen inom fysiken och hur man gör mätningar och rapporterar om forskning.	K1 K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Eleverna studerar arbetssäkerhet och beaktar säkerheten i alla praktiska arbeten. Man utför olika slags mätningar.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Man övar att utföra de olika skedena i vetenskaplig forskning genom att utnyttja informationsteknologi.	K2 K5
M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska	I1-I6	Man bekantar sig med funktionen hos någon medicinsk utrustning t.ex. röntgenapparat, febertermometer, stetoskop, blodtrycksmätare osv.	K2 K3 K5

lösningar tillsammans med andra			
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6		K5
Kunskaper i fysik och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	Man går igenom SI-systemet. Man går igenom storheterna och likheterna inom fysikens strukturer, från atomernas små beståndsdelar till galaxer.	K1
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	Man använder olika modeller såsom diagram på ett mångsidigt sätt.	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt	I1-I6	Man följer med nyheter som handlar om fysik, och eleven agerar den aktiva parten.	K2 K4 Multilitteracitet
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	Man behandlar utvecklingen av och historien bakom något fenomen inom fysiken.	K1 K4

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5-I6		K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Målet är att hitta ämnesövergripande helheter för långsiktigt arbete.	K6

Fysik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1 Naturvetenskaplig forskning I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön I3 Fysik i samhället I4 Fysik som grund för världsbilden I5 Växelverkan och rörelse I6 Elektricitet		K1 Förmåga att tänka och lära sig

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Man hjälper eleverna att i sitt eget vardagsliv upptäcka fenomen och applikationer som hör till fysiken. Man ställer mål för lärandet och arbetsmetoderna. Man följer tillsammans upp hur lärandet utvecklas.	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Man besöker företag i mån av möjlighet.	K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	Eleverna bekantar sig med olika energiformer, deras goda och dåliga sidor samt med olika energiproduktionsmetoder. Eleverna studerar begreppen förnybar och icke förnybar energi.	K3 Vardagskompetens K7
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Eleverna stärker och utnyttjar forsknings- och arbetsmetoder som de lärt sig i kemin och som typiskt används inom naturvetenskaperna för experimentell undersökning av fenomen. Eleverna gör undersökningar som omfattar följande skeden: - uppställning av ett forskningsproblem - fenomenet begrundas - forskningen planeras och information inhämtas	K1 K7

		- testarrangemang - eleverna behandlar resultaten till den del de åskådliggör forskningsproblemet eller fenomenet - eleverna utvärderar sitt eget arbete och resultatens riktighet - eleverna reflektioner över forskningens ändamålsenlighet - eleverna gör slutledningar - rapportering (t.ex. bildkollage, affisch, blogg, föredrag och arbetsbeskrivning) och presentation.	
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	se M5	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Eleverna stärker och utnyttjar forsknings- och arbetsmetoder som de lärt sig i kemin och som typiskt används inom naturvetenskaperna för experimentell undersökning av fenomen. Eleverna rapporterar om forskningen enligt god forskningssed. Eleverna lär sig också att bedöma fel och lära sig av dem.	K2 K5

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra	I1-I6	Det här kan också genomföras i samband med de mångvetenskapliga lärområdena.	K2 K3 K5
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Eleverna använder olika program för att samla och bearbeta information, till exempel kalkyleringsprogram.	K5
Kunskaper i fysik och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6		K1
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	t.ex. beräkningsformler, kopplingsscheman, diagram osv.	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera	I1-I6	Eleverna lär sig att jämföra informationen i läroböckerna, på internet och i andra informationskällor.	K2 K4 Multilitteracitet

olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt			
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	Eleverna behandlar utvecklingen av ett fenomen eller en applikation inom fysiken.	K1 K4
M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5-I6		K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Anknyts till de mångvetenskapliga lärområdena. Man bekantar sig med olika slags anläggningar för energiproduktion. Man besöker en anläggning för energiproduktion. Man lär sig förstå hur energiförbrukningen påverkar miljön. Man planerar energibesparande åtgärder för hemmet och skolan. Man gör ett företagsbesök, under vilket man koncentrerar sig på fenomen inom fysiken. Besök kan göras till t.ex. byggplatser, sjukhus/hälsocentral, meteorologiskt institut, lantgårdar, bilverkstäder och lokala företag.	K6

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i fysik

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1-I6	Eleven upplever studierna i fysik meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Eleven utvärderar sina egna kunskaper i fysik, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M3 handleda	I1-I6	Eleven förstår vilken	Förmåga att förstå	Eleven känner till	Eleven kan ge exempel	Eleven förklarar	Eleven förklarar

eleven att förstå betydelse n av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället		betydelse kunskaper i fysik har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	betydelsen av fysik	att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av att kunna fysik i vissa yrken.	på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.	med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna fysik inom olika yrken och i fortsatta studier.	med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	Eleven förstår betydelsen av fysik för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar användning av energiresurser.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av energiresurser.	Eleven kan nämna situationer där fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan be-skriva olika lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur fysik används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara samband mellan orsak och verkan i anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika

							lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Forskningsfärdigheter							
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Eleven formulerar forskningsfrågor kring fenomen som granskas.	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar eller annan aktivitet.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med	I1-I6	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observatio-

andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt		ett säkert och konsekvent sätt.		hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven samarbetar med de andra.	ner och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M7 handleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Eleven behandlar och analyserar resultaten av undersökningarna och utvärderar undersökningsprocessen.	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stödja sig på den sammanställda informationen eller på observationerna i undersökningen.	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar undersökningsresultaten enligt anvisningar samt drar enkla slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar resultatens korrekthet och	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för fysiken typiskt sätt, samt motiverar slutsatserna genom att stödja sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och

					tillförlitlighet.		undersökningsprocessen.
M8 handleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar	I1-I6	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar. Eleven utvecklar och tillämpar enkla tekniska lösningar i samarbete med andra.	Teknologiska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem där man använt fysik.	Eleven kan ge exempel på hur fysik tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för teknologisk problemlösning.	Eleven kan be-skriva tekniska tillämpningar där fysik använts och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning i vilken fysik använts.	Eleven beskriver tillämpningar inom teknik där fysik används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en teknisk lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka,	I1-I6	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka informatio	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständi

behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar				n. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	utgående från anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	gt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.
Kunskaper i fysik och användning av dem							
M10 handleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från	I1-I6	Eleven använder fysikaliska begrepp exakt och tillämpar naturvetenskapliga teorier i sitt tänkande.	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och

naturvetenskapliga teorier						egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.	storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	Eleven använder olika modeller då hen undersöker fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven kan ge några exempel på modeller som använts i beskrivningen av fenomen.	Eleven använder enkla modeller i beskrivning av fenomen och uppgörande av prognoser.	Eleven använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	Eleven använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan skapa enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika	I1-I6	Eleven använder och bedömer kritiskt olika informations källor samt uttrycker	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven söker under handledning information ur olika	Eleven söker information ur olika informations källor.	Eleven söker information ur olika informations källor och väljer informations källor som	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera

informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt		och motiverar olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.		informationskällor. Eleven känner till synpunkter som motiveras på ett för fysiken typiskt sätt.	Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för fysiken typiskt sätt.	anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt.	över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1, I4	Eleven uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan be-skriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att

							producera kunskap.
M14 handleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5, I6	Eleven når tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier.	Hur eleven nått teoretiska kunskaper i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet för fortsatta studier	Eleven känner i bekanta situationer till några begrepp, fenomen och storheter i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	Eleven kan i bekanta och tillämpningsbara situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till	I1-I6	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i fysik i olika situationer.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*		.	

exempel i naturen, i näringslivet, i organisati o-ner eller i vetenskapliga samfund							

15.3.8 Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnens struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Centralt innehåll som anknyter till målen för kemi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

I3 Kemi i samhället: Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

I4 Kemin som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Ämnens egenskaper och struktur: Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar: Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt.

Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och eleven kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i kemi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i kemi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i kemi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för kemi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i kemi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i kemi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i kemin exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsinstruktioner, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

Kemi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo behandlas innehållen i kemin i årskurserna 7 och 8.

Kemi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1 Naturvetenskaplig forskning I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön I3 Kemi i samhället I4 Kemin som grund för världsbilden I5 Ämnens egenskaper och struktur I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar		K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Man bekantar sig med kemi som vetenskap. Eleverna lär sig att förstå vad kemi är och hur man forskar kemi.	K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Man följer med nyheter som handlar om kemi, och eleven agerar den aktiva parten. Man skapar t.ex. en fil, dit man samlar nyheter och uppgifterna som rör dessa. Man lär sig att se kemi på ett	K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		mångsidigt sätt runt omkring oss.	
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1-I6	Man bekantar sig med avfallssortering och i mån av möjlighet med en anläggning för avfallsbehandling.	K3 Vardagskompetens K7
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Eleverna lär sig att ställa frågor om undersökningar som görs på lektionerna, t.ex. till sitt arbetspar eller läraren.	K1 K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Eleverna tränar principerna för att arbeta på ett tryggt sätt och lär sig grundläggande arbetsfärdigheter inom kemin. Man går mångsidigt igenom olika forskningsmetoder. Man bekantar sig med olika separeringsmetoder. Eleverna lär sig att arbeta i varierande sammansättningar. Man behandlar förbränning som kemisk reaktion och går igenom brandsäkerhet t.ex. i samarbete med brandkåren.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Eleverna tränar att skriva ner resultat och utvärdera hur undersökningen lyckats.	K2 K5

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1-I6		K2 K3 K5
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Eleverna söker information på internet i anknytning till undersökningar de gör på lektionerna. Man använder färdiga program t.ex. för att åskådliggöra atomen samt föreningars struktur.	K5
Kunskaper i kemi och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6		K1
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1-I6	- atomens uppbyggnad och dess proportion - grundämnenas kemiska beteckningar - kemisk reaktion - förbränning	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera	I1-I6		K2 K4 Multilitteracitet

olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt			
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	Eleverna blir bekanta med den experimentella kemins relation till kemins regler.	K1 K4
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5-I6	- man går igenom förändringar i reaktionshastigheten och faktorer som påverkar den - lösningsförmåga och ämnens löslighet - man går igenom vatten- och fettlöslighet som en egenskap för ämnen	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	I de mångvetenskapliga lärområdena söker man kopplingar till kemin. I mån av möjlighet gör man besök i miljön, hos företag osv. där man söker efter kopplingar till innehållen i kemin.	K6

Kemi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1 Naturvetenskaplig forskning I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön I3 Kemi i samhället I4 Kemin som grund för världsbilden I5 Ämnens egenskaper och struktur I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar		K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6		K1 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Man bekantar sig med kemikalierna i hemmet ur säkerhetssynpunkt. Koppling av kunskaperna inom kemin till vardagliga situationer. Näringens kemi beaktas. (Ämnesområdena ingår i	K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		syra/bas-kemin och organiska kemin.)	
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1-I6	- man undersöker produkters livscykel från råvara till behandling och återvinning av avfall (inkl. metaller och plast) - kolets kretslopp - man lär sig om atmosfärens sammansättning, förorening av luften och växthuseffekten ur kemins synpunkt	K3 Vardagskompetens K7
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Eleverna gör undersökningar som omfattar följande skeden: - uppställning av ett forskningsproblem - fenomenet begrundas - forskningen planeras och information inhämtas - testarrangemang - eleverna behandlar resultaten till den del de åskådliggör forskningsproblemet eller fenomenet - eleverna utvärderar sitt eget arbete och resultatens riktighet	K1 K7

		- eleverna reflekterar över forskningens ändamålsenlighet - eleverna gör slutledningar - rapportering (t.ex. bildkollage, affisch, blogg, föredrag och arbetsbeskrivning) och presentation	
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	se M6	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Eleverna stärker och utnyttjar forsknings- och arbetsmetoder som typiskt används inom naturvetenskaperna för experimentell undersökning av fenomen. Eleverna rapporterar om forskningen enligt god forskningssed. Eleverna lär sig också att bedöma fel och lära sig av dem.	K2 K5
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1-I6	Man bekantar sig med kemin inom läkarvetenskapen och hälsovården. Man bekantar sig med näringsämnenas kemi (kolhydrater, proteiner, fetter) möjligen i samarbete med huslig ekonomi och hälsolära. Man går igenom vatten- och fettlösliga vitaminer. Man gör företagsbesök t.ex. till läkemedelsbranschen, livsmedelsbranschen, byggbranschen, kosmetikabranschen, ett	K2 K3 K5

		kraftverk, ett oljeraffinaderi, frisörbranschen, städbranschen, ett kemiskt forskningsinstitut, ett brottslaboratorium etc.	
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Eleverna söker aktivt information på internet i anknytning till undersökningar de gör på lektionerna. Man använder färdiga program t.ex. för att åskådliggöra reaktionslikheter och organiska föreningar.	K5
Kunskaper i kemi och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	Man förstår pH-skalans struktur och bekantar sig med syra- och basreaktioner samt neutralisering. Man lär sig att bilda enkla reaktionslikheter och balansera dem rätt. Man lär sig organiska föreningars likheter och skillnader.	K1
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1-I6	- atompartiklarna - Bohrs atommodell - det periodiska systemet och deras uppbyggnad - man går igenom joner, jonbindningar, metallbindningar och kovalenta bindningar för att förstå strukturen hos olika föreningarna - man bekantar sig med kol som grundämne, dess olika former, kolväten, alkoholer och karboxylsyror	K1

		- dessutom kan man bekanta sig med t.ex. estrar	
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt	I1-I6	Eleverna lär sig att jämföra informationen i läroböckerna, på internet och i andra informationskällor.	K2 K4 Multilitteracitet
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6		K1 K4
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5-I6	Man bekantar sig med kemiska reaktioner med hjälp av reaktionslikheter. I reaktionslikheterna beaktas ämnets bevarande. Energins omvandling behandlas med hjälp av reaktioner som binder och frigör energi.	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Man söker kopplingar till kemin och använder kemikunskaper inom de mångvetenskapliga lärområdena, särskilt i samband med fysikaliska fenomen.	K6

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i kemi

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1-I6	Eleven upplever studierna i kemi meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Eleven utvärderar sitt eget kunnande i kemi, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Eleven förstår vilken betydelse kunskaper i kemi har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	Förmåga att förstå betydelsen av kemi	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av att kunna kemi i vissa yrken.	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och livscykeln	I1-I6	Eleven förstår betydelsen av kemi för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.	Eleven kan ge exempel på situationer, där kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på hållbar användning av naturresurse	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan be-skriva olika lösningar med tanke på hållbar användning av	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur kemi används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara sambandet mellan orsak och verkan i anknytning till att

hos en produkt					r och livscykeln hos en produkt.	naturresurse r och livscykeln hos en produkt.	bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar med tanke på hållbar användnin g av naturresurs er och livscykeln hos en produkt.
Forskningsfärdigheter							
M5 uppmuntr a eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutve ckla frågorna till utgångsp unkter för undersökn ingar och annan aktivitet	I1-I6	Eleven formulerar forskningsfrå gor om de fenomen som granskas.	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökni ngar och annan aktivitet	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökni ngsfrågor.	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområ de som granskas och som kan utvecklas till utgångspun kter för undersöknin gar.	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.	Eleven formulerar motiverad e frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomene n. Eleven utvecklar frågor som utgångspu nkter för undersökni ngar eller annan aktivitet.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt.	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M7 handleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Eleven behandlar och analyserar resultaten av undersökningarna och utvärderar undersökningsprocessen.	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stödja sig på den sammanställda informationen eller på de gjorda observatio	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar undersökningsresultaten enligt instruktionerna samt drar enkla slutsatser.	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för kemin typiskt sätt, samt motiverar slutsatserna genom att stödja sig på det material som tagits

				nerna i undersökningen.	Eleven nämner faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.	resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.	fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1-I6	Eleven förstår hur kemi tillämpas inom teknologin. Eleven utvecklar och tillämpar enkla teknologiska lösningar i samarbete med andra.	Teknologiska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven förstår betydelsen av teknologiska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem, där man använt kemi.	Eleven kan ge exempel på hur kemi tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för problemlösning.	Eleven kan be-skriva teknologiska tillämpningar där kemi tillämpas och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknologisk lösning i vilken kemi använts.	Eleven beskriver tillämpningar inom teknologin där kemi används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en lösning både självständigt och konstruktivt i

							samarbete med andra.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information enligt anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem							
M10 handleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt och att	I1-I6	Eleven använder kemiska begrepp exakt och tillämpar naturvetens kapliga	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda några	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala

forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier		teorier i sitt tänkande.		kemiska begrepp.	centrala begrepp.	centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskapern a.	begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenska-perna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1-I6	Eleven använder olika modeller då hen granskar ämnets struktur och kemiska fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven känner till att modeller används för att beskriva ämnens struktur.	Eleven kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen.	Eleven kan be-skriva ämnens struktur och kemiska fenomen med olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	Eleven kan be-skriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att använda olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M12 handleda	I1-I6	Eleven använder	Förmåga att	Eleven söker	Eleven söker information	Eleven söker information	Eleven söker

eleven att använda och kritiskt bedöma olika informa-tionskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt		och bedömer kritiskt olika informations källor samt uttrycker och motiverar olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.	argumente ra och använda infor-mationskäll or	under handlednin g informatio n från olika informa-tionskällor. Eleven känner till åsikter som motiveras på ett för kemin typiskt sätt.	ur olika informa-tionskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för kemin typiskt sätt.	ur olika informations källor och väljer informations källor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt.	informatio n ur olika informa-tionskällor och kan reflektera över informa-tionskällan s tillförlitligh et. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt samt jämföra motstridig a synvinklar med varandra.
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvete nskapliga kunskape ns karaktär och utveckling samt vetenskap liga sätt att	I1, I4	Eleven uppfattar den naturvetens kapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskaplig a sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturveten skapliga kunskapen s karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experiment ellt arbete är det sätt på vilket man inom kemin producerar naturveten skaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetens kaplig kunskap utvecklas och på vetenskaplig a sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemin beskriva den naturvetens kapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan be-skriva vetenskaplig a sätt att	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemi förklara och motivera den naturveten skapliga kunskapen s karaktär och utveckling.

producera kunskap						producera kunskap.	Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5, I6	Eleven förstår de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Hur eleven nått teoretiska kunskaper i fråga om ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår för fortsatta studier.	Eleven känner i bekanta situatio-ner igen några begrepp och fenomen, i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta och tillämpliga situatio-ner använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjlighet	I1-I6	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i kemi i olika situationer.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

er att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringsliv et, i organisati oner eller i vetenskap liga samfund							

15.3.9 Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkännedom samt

förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Centralt innehåll som anknyter till målen för hälsokunskap i årskurs 7–9

Utgående från målen ska man skapa undervisningshelheter som framskrider i takt med åldern. Undervisningshelheterna ska ge mångsidiga kunskaper och färdigheter om hälsan som resurs, dess fysiska, psykiska och sociala delområden och deras inbördes samband. I undervisningshelheterna ska man beakta människans levnadslopp och utveckling i barndomen och ungdomen. Lokala och globala aktuella teman ska utnyttjas och tillämpas i enlighet med målen.

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan: I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar: Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur: I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkrar man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hens livssituation.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i hälsokunskap i årskurserna 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet ska man även använda självvärdering och kamratrespons. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att bedömningen inte ska basera sig på elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller andra personliga egenskaper. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom ska man beakta hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i hälsokunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i

hälsokunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i hälsokunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för hälsokunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i hälsokunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i hälsokunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av eleven avses i hälsokunskap till exempel att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer handledande frågor, åskådliggör med material eller ger motsvarande exempel. I kunskapskraven ingår beskrivningarna för de lägre vitsorden i beskrivningarna för det högre vitsordet.

Hälsokunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur	- hälsans delområden (fysisk, psykisk och social hälsa) - byggmaterial för hälsa - människans livsstig från födsel till död	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	- begrepp inom självkänsla samt emotionella färdigheter och signaler - att vara tolerant, ta hand om och bry sig om andra	K2 K3 K4 Multilitteracitet K7

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1	dagsrytm, sömn, vila och belastning	K1 K3 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1-I2	mobbning, olika former av mobbning och att förebygga mobbning	K1 K2 K3 K4 K6 K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar			
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1-I3	- välbehag och beroende - begrepp inom beroende (psykiskt, fysiskt och socialt beroende) - förändringar vid puberteten (fysiska, psykiska och sociala)	K1 K2 K3 K4
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2-I3	- personlig hygien - hygienen som hör till puberteten - tandhygien - smittosamma sjukdomar (förekomst, spridning, identifiering och vård)	K2 K3 K5 Digital kompetens K6 K7

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1-I2	- rusmedel (tobaksprodukter, alkohol, droger) - näringsrekommendationer	K2 K3 K4 K7
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1-I3	- medielitteracitet - nätetikett	K1-K7
Hälsa, samfund, samhälle och kultur			
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	- användning av sociala medier nätmobbning - individens ansvar och skyldigheter	K2 K4 K5 K7
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1-I3	- den sexuella jagbilden - individualitet och olikhet, behov och särdrag som anknyter till att vara ung och att utvecklas	K1 K2 K3 K7

Hälsokunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur	sexualiteten utvecklas	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	emotionella kommunikationsmetoder	K2 K3 K4 Multilitteracitet K7
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1	- emotionell hälsa - emotionell balans - att uttrycka känslor - emotionella färdigheter - självbild och självkänsla	K1 K3 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap	I1-I2	preventivmetoder och abort	K1 K2

och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer			K3 K4 K6 K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar			
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1-I3	- sexualitet - sexuella rättigheter - sexuell identitet	K1 K2 K3 K4
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2-I3	- första hjälpen-färdigheter och –kunskaper - de vanligaste olyckorna och hur de förebyggs - hur man fungerar vid olyckor? - trafikbeteende och trafiksäkerhet - sjövett - brandsäkerhet	K2 K3 K5 Digital kompetens K6 K7
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1-I2	hur man skyddar sig mot kyla, hetta och solen	K2 K3 K4 K7

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1-I3	mediekompetens och mediekritik	K1-K7
Hälsa, samfund, samhälle och kultur			
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	mediasexighet	K2 K4 K5 K7
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1-I3	- spelregler för sällskapande - intimt sällskapande - att bära ansvar vid sällskapande	K1 K2 K3 K7

Hälsokunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen	**Centralt innehåll**	**Synvinkel i Sibbo**	**Mångsidig kompetens**
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och	- socialt stöd och skyddsnät - mental hälsa, psykiska problem	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

	förebyggandet av sjukdomar I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur		K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	- olika skeden i en kris - att klara av krissituationer	K2 K3 K4 Multilitteracitet K7
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1	fördelarna med idrott och motion (för den fysiska, psykiska och sociala hälsan)	K1 K3 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1-I2	- social kompetens - vänskapsförhållanden	K1 K2 K3 K4 K6 K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar			
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som	I1-I3	- psykisk hälsa och dess olika former	K1 K2

stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt		- kroppens och själens balans - ätstörningar	K3 K4
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2-I3	- könssjukdomar - de vanligaste födoämnesallergierna och specialkosterna - hälsorisker om orsakas av fetma - viktkontroll - bedömning av vikt	K2 K3 K5 Digital kompetens K6 K7
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1-I2	- läkemedel och naturpreparat (användning, inköp och beroende) - hälsosam kost (energiinnehåll, näringsgrupperna)	K2 K3 K4 K7
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1-I3	- mediekritik - kroppsuppfattningen som skapas av medierna - mediernas roll i ändringen av kosten	K1-K7
Hälsa, samfund, samhälle och kultur			
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	virtuell växelverkan	K2 K4 K5 K7

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1-I3	- olika typer av fysisk aktivitet - idrottsteknologi - hälsovårdssystemet och hälsotjänster	K1 K2 K3 K7
M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa eleven att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	I1-I3	- folksjukdomar (förekomst, betydelse för samhället) - andra kroniska sjukdomar (t.ex. diabetes, astma) - livsstilens roll i uppkomsten av sjukdomar	K1 K2 K3 K7
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen	I3	- hur orenheter i miljön påverkar hälsan, till exempel globala problem - resenärens hälsa (försäkringar, vacciner, hygien, säkerhet) - sexualbrott	K1-K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i hälsokunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande och utveckling som stöder hälsan							
M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resurspersektiv	I1–I3	Eleven lär sig att granska bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp och växande och utveckling ur ett resursperspektiv.	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan be-skriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan be-skriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en

						betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.	resurs i olika livsskeden.
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissituationer	I1	Eleven lär sig att använda sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt lär sig att använda olika metoder för att hantera konflikt- och krissituationer.	Förmåga att analysera sina emotionella och kommunikativa färdigheter och hur man reglerar sitt beteende	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan be-skriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituatio-ner samt för att hantera stress och kriser.	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsitua-tioner samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla	I1	Eleven lär sig att utveckla sin självkänned		*Används inte som grund för bildandet*			

sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna		om och att reglera sitt beteende och lärande		*av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunik	I1, I3	Eleven lär sig att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt lär sig att handla på ett ansvarfullt sätt i kommunikationssituationer.	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som	Eleven kan be-skriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan be-skriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikat	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan.	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utveckling en samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan.

ationssituationer				anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.	ion och kan komma med lösningar till dem.	Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med ansvarsfulla lösningar till dem.	Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.
Faktorer som stöder och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar							
M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett	I1–I3	Eleven lär sig att granska faktorer och mekanismer som stärker och hotar den fysiska, psykiska och sociala hälsan samt lär sig att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt.	Förmåga att observera faktorer som påverkar hälsan samt använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan be-skriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag be-skriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan be-skriva deras samband och orsakssam manhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom

korrekt sätt							på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamåls enligt i situatio-ner som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2- I3	Eleven lär sig att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt lär sig att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar.	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information. Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsaklig en använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan be-skriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv	I1- I2	Eleven lär sig att iaktta och utvärdera faktorer som anknyter till den egna hälsan och säkerheten		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att*			

som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan		samt lär sig att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan.		*reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1–I3	Eleven lär sig att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem. Eleven lär sig att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information.	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad	Eleven kan be-skriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan be-skriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från några faktorer som beskriver informatione	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan be-skriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelatera	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av val som

				information.	ns tillförlitlighet.	d information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.	gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur							
M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande	I3	Eleven lär sig att iaktta samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan be-skriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.
M10 handleda eleven att lägga	I1- I2	Eleven lär sig att lägga grunden för den egna	Förmåga att uppfatta på vilka	Eleven kan nämna faktorer som	Eleven kan be-skriva faktorer som påverkar	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som	Eleven kan tillämpa och utvärdera

grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt		studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den. Eleven lär sig beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt.	sätt man kan främja arbetsförmågan	påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan be-skriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan be-skriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.	kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan be-skriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.
M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste	I1–I3	Eleven lär sig att observera uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattning	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar

omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst		samt förstår deras betydelse för en själv. Eleven lär sig att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst.	främjar lärande	sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.	arna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.	påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan be-skriva faktorer som stöder det egna lärandet.	uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste	I3	Eleven lär sig att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt lär sig att granska individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen.	Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan be-skriva vilka konsekvenser olika livsstilar har	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för

omgivningen				samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan be-skriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

15.3.10 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas

till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 7–9 ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet består av teman gällande den aktuella religionens uppkomst, mångfald och förhållande till andra religioner. Föremål för undersökning är religionens rötter, källor, lära och normer samt symboler, utbredning och inflytande runtom i världen och i Finland. Centralt innehåll är teman som anknyter till religionens kulturella inflytande.

I2 Religionernas värld: Innehållet i undervisningen omfattar religion och irreligiositet i världen och i Finland, religionskunskap som en del av den kulturella allmänbildningen och religion som föremål för vetenskaplig forskning. Centrala teman är religioner som resurs för individen och samhället, sambandet mellan religion och kultur runtom i världen, religionernas inflytande på samhällen och kultur, religionskritik samt religionernas synlighet i populärkulturen. Innehållet ska hjälpa eleven att förstå behandlingen av religioner i medierna och kritisk bedömning av den samt sambandet och dialogen mellan religioner.

I3 Ett gott liv: Innehållet ska ge underlag för reflektioner kring livsfrågor, åldern och självbilden. Undervisningen ska behandla aktuella och samhälleliga etiska frågor, såsom ekosocial bildning, delaktighet och påverkan i grupper och i samhället och hur religioner bidrar till att skapa fred i samhället och i världen. Innehållet ska betona etiken i den aktuella religionen och i andra religioner och livsåskådningar samt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Föremål för undersökning är också kränkningar av de mänskliga rättigheterna, till exempel förintelsen. Innehållet ska väljas med beaktande av religiösa och livsåskådningsrelaterade frågors betydelse för att växa som människa.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen

kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen i religion ska vara mångsidig. Bedömningen genomförs genom att observera elevens lärande, kunnande och arbete och granska elevernas mångsidiga alster. I bedömningen ingår den formativa bedömningen under lärprocessen och den summativa bedömningen av kunnande och färdigheter. I den formativa bedömningen får eleverna information om sina framsteg och prestationen i lärandet i relation till de uppställda målen. Responsen ska vara handledande och uppmuntrande. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska användas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i religion avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i religion då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i religion som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för religion. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i religion och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

De nedan beskrivna kunskapskraven för slutbedömningen ska användas i alla lärokurser i religion. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår beskrivningen av kunnandet för de lägre vitsorden i beskrivningen för det högre vitsordet.

Då slutvitsord ges ska en helhetsbild av elevens kunnande skapas, som bygger på beskrivningarna i kunskapskraven för vitsorden. Kriterierna för slutbedömningen kan också utnyttjas då tillfällen för prov på kunnande planeras eller då elevens prov på kunnande bedöms.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Evangelisk-luthersk tro

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

I2 Religionernas värld: I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv: Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Evangelisk-luthersk religion - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

I undervisningen i årskurs 7 betraktar man världsreligionerna ur global och finländsk synvinkel samt ur en synvinkel där elevens närmiljö är i centrum.

I2 Kursen Religionernas värld

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1 Förhållandet till den egna religionen	Man utforskar olika dimensioner av religionerna. Eleverna bekantar sig med religionskritik och religionsdialog. Eleverna reflekterar över hur religionen syns i kulturen.	K1 Förmåga att tänka och lära sig

	I2 Religionernas värld		
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Centrala uppgifter om de olika världsreligionerna: spridning, centralt innehåll i läran.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I2	Eleverna söker fram information om de olika världsreligionerna och jämför dem.	K2 K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur	I1-I2 I3 Ett gott liv	Eleverna sätter sig in i religionernas symbolik och seder.	K2 K4 Multilitteracitet K6
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1 I3	Man särskiljer tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk.	K1 K2 K4 K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1-I3	Man betonar respekt för dem som hör till världsreligionerna och dem som är irreligiösa.	K6

Evangelisk-luthersk religion - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

I undervisningen i årskurs 8 betraktar man kristendomen ur global och finländsk synvinkel samt ur en synvinkel där elevens närmiljö är i centrum.

I2 Kursen Förhållandet till den egna religionen: Kristendomens historia och nuläge

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1 Förhållandet till den egna religionen I2 Religionernas värld	Man fördjupar sig i drag som hör till kristendomen i den omgivande kulturen.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Eleverna lär sig att beskriva kristendomens historiska bakgrund och hur den påverkat världen och Finland. Eleverna bekantar sig med kristendomens delning och kristendomens huvudriktningar. Eleverna bekantar sig med kristendomens nuläge i Finland.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I2	Eleverna bekantar sig med kristendomens manifestationer i olika delar av världen. Eleverna utforskar ekumenik.	K2 K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur	I1-I2 I3 Ett gott liv	Eleverna bekantar sig med kristendomens seder och viktigaste symboler.	K2 K4 Multilitteracitet K6

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1 I3	Eleverna bekantar sig med kristendomens globala betydelse.	K5 Digital kompetens K6
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1-I3	Vikten ligger vid respekt för människor som tillhör olika inriktningar inom kristendomen.	K6

Evangelisk-luthersk religion - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

I årskurs 9 fokuserar undervisningen på aktuella frågor samt frågor som rör elevens närmiljö.

I3 Kursen Ett gott liv

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1 Förhålland et till den egna religionen I3 Ett gott liv	Eleverna övar att argumentera etiska frågor. Eleverna tränar att reflektera etiskt.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra	I3	Eleverna studerar de viktigaste begreppen inom etik och tillämpar dem. Eleverna bekantar sig med människorättsetik. Eleverna fördjupar sig i Bibelns etiska läror och i de kristna kyrkornas etiska prioriteringar. Eeverna bekantar sig	K2 K7

religioner och livsåskådningar		med andra religioners etiska undervisning.	
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1 I3	Eleverna utforskar olika religioners och åskådningars inflytande globalt.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1 I2 Religionernas värld I3	Eleverna övar att lösa och reflektera över etiska frågor. Eleverna reflekterar över sin egen värdegrund.	K7
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2-I3	Eleverna reflekterar över konsekvenserna av sina egna val. Eleverna utforskar hållbar utveckling.	K1 K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1-I3	Vikten ligger vid respekt för människor som tänker olika.	K6

Ortodox tro

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är den kristna kyrkans uppkomst och utveckling ur den ortodoxa kyrkans perspektiv. Man studerar kyrkans utbredning, missionsarbete och kristendomens ankomst till Finland från öster och väster. Man behandlar klosterväsendets roll i att utveckla och bevara kyrkans lära och den bysantiska tidens inverkan på kyrkans administrativa utveckling och kyrkokonsten. Utvecklingen av kyrkans lära behandlas. Man studerar Bibeln, dess uppkomst, innehåll och användning i kyrkans verksamhet. Viktigt innehåll i undervisningen är trosbekännelsen, gudstjänsterna, mysterierna, kyrkokonsten och kyrkomusiken samt kyrkoåret som uttryck för den ortodoxa läran och central ortodox terminologi i anslutning till dessa. Man bekantar sig med den ortodoxa kyrkans verksamhet i Finland. Man stiftar bekantskap med ortodox litteratur, musik och konst.

I2 Religionernas värld: I undervisningen behandlas andlighet som ett kännetecken för det mänskliga livet, forntida religioner i Finland och i Norden, andlighet i dag och irreligiositet som livsåskådning. Man bekantar sig med den kristna kyrkans utbredning, med den katolska och lutherska kyrkan och de vanligaste kristna kyrkorna och samfunden. Centralt innehåll är de stora världsreligionerna, deras seder och bruk och särdrag, religioner som uppstått i modern tid samt likheter och skillnader mellan religioner i förhållande till varandra och till den ortodoxa läran. Man behandlar de ortodoxa patriarkaten och andra ortodoxa eller närliggande kyrkor. I undervisningen behandlas den ortodoxa kulturens och lärans synlighet och inflytande i Finland och i länder med ortodox majoritet, både ur individuellt och samhälleligt perspektiv samt aktuell kunskap om religioner och bedömning av den. Ekumenik och dialog mellan religioner behandlas.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är allmänna etiska principer och utgångspunkter. Man bekantar sig med allmänna drag i kristen etik och etiska principer i andra religioner. Man studerar den människosyn som ligger till grund för den ortodoxa etiken samt kyrkans lära och Bibelns berättelser. Man bekantar sig med kyrkliga förrättningar och fasta som stöd för ett gott liv. Man reflekterar över frågor som gäller det egna livet, delaktighet i samhället, miljö och natur samt globalt ansvar. Man diskuterar aktuella etiska frågor i samhällsdebatten och medierna. Man reflekterar över betydelsen av att vara medveten om, tillämpa och förstå etiska värden för att växa som människa och för den egna vardagen. Viktigt innehåll är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter och människorättsetik.

Ortodox tro - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Undervisningsgrupperna i ortodox religion kan ha elever från olika årskurser. Läraren bör beakta detta i sin undervisning så att alla centrala innehåll och målen beaktas åtminstone en gång per årskursperiod.

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Synvinkel i Sibbo	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1 Förhållandet till den egna religionen	- eleverna reflekterar över hur religionen syns i kulturen - vardagsseder i t.ex. Grekland och Ryssland: stadsbild, fester, fasta, musik - frågor i anknytning till tideräkningen - fornkristna kloster och ortodoxa kloster: deras uppkomst och inverkan förr och i dag - den bysantiska världen och dess arv	K1 Förmåga att tänka och lära sig

		- den ekumeniska patriarken i Konstantinopel - den lutherska kyrkan i Finland och det lutherska Finland - de ortodoxa minoriteterna i närhistorien, t.ex. skoltsamerna	
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	- kyrkans uppkomst: urförsamlingen, apostlarnas missionsarbete, martyrkyrkan, den odelade kyrkan, den stora schismen, kyrkans delning - utformningen av kyrkans lära: trosbekännelsen, traditionen - Bibeln som kyrkans bok: uppkomst, utformningen av innehållet samt bibelns användning - övriga heliga texter - diakoniarbetet: förkunnandet och kärleken till nästan - den globala ortodoxin	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I1 I2 Religionerna s värld	Eleverna söker fram information om de olika världsreligionerna och jämför dem. - den finländska forntida folktron och de övriga naturreligionerna - irreligiositet - religiositet i dag och sekularism	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur	I1 I2 I3 Ett gott liv	Eleverna sätter sig in i religionernas symbolik och seder. Eleverna följer med aktuella ämnen och nyheter som rör religioner.	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompeten

			s och entreprenörskap
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1-I2	- man särskiljer tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk - folkkyrkorna i Finland: den lutherska och ortodoxa kyrkan	K1 K2
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I2-I3	Grunderna i den ortodoxa etiken: - människan har skapats av gud och är god - i urkyrkan rådde osjälviskhet och social gemenskap - martyrskap och modern religionsfrihet - FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna - förintelsen (holocaust)	K2
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1-I3	Eleverna fördjupar sig i kristendomens globala betydelse. Eleverna bekantar sig med konflikter inom och mellan religionerna i världshistorien inom kristendomen, judendomen och islam. - en ortodox kristen: döpt och smord - den ortodoxa identiteten	K2 K5 K6
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1-I3	Eleverna övar att reflektera över etiska frågor och lösa dem. Eleverna reflekterar över sin egen värdegrund.	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		- rätt och fel - synd och ånger - kärlek till nästan - individualitet – social gemenskap - osjälviskhet – självviskhet - självständighet – osjälvständighet	
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2-I3	Eleverna reflekterar över konsekvenserna av sina egna val. Eleverna utforskar hållbar utveckling.	K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden		Eleverna betonar respekt för dem som hör till de olika världsreligionerna och för dem som är irreligiösa.	K1 K3 K6

Ortodox tro - mål för undervisningen i Sibbo i årskurserna 8

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Synvinkel i Sibbo	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1 Förhållandet till den egna religionen	- man fördjupar sig i drag som hör till kristendomen i den omgivande kulturen - vardagsseder inom ortodoxin och lutherdomen: kristna fester, kristendomslägret och dess avslutning, fadderskap, mysterierna och sakramenten, äktenskap och skilsmässa, sekularisering	K1 Förmåga att tänka och lära sig

		- övriga vardagsseder i elevens närmiljö, t.ex. irreligiositeten och dess konsekvenser	
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Eleven förstår den finska ortodoxa kyrkans historia mellan öst och väst och känner till den finska ortodoxa kyrkan i dag. - den ortodoxa kyrkan i Finland: historia och nutid - församlingarna, biskopsstiften, kyrkosamfunden, patriarkaten - prästämbetet - klostren och asketismen - aktörer och organisationer inom kyrkan - kyrkoåret: ikoner, visor, böner och särskilda förrättningar som anknyter till kyrkoåret - att helga tiden i det ortodoxa livet	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I1 I2 Religionerna s värld	Eleven reflekterar över gemensamma och avvikande drag i de asiatiska religionerna i förhållande till kristendomen och särskilt ortodoxin. Hinduismen, buddhismen, konfucianismen, shintoismen: den historiska bakgrunden, centrala läran, seder och ritualer, symboler, centrala riktningar	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i	I1 I2	- seder och symboler i samhället, medierna och kulturen som anknyter till hinduismen, buddhismen och shintoismen	K4 K5 Digital kompetens

medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur	I3 Ett gott liv	- religiösa ämnen i medierna och populärkulturen - eleverna följer med aktuella ämnen och nyheter som rör religioner	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1-I2	- eleverna granskar och bedömer religiösa texter som är avsedda att påverka - eleverna granskar teologisk text och annan vetenskaplig text - kritiskt tänkande - eleverna bedömer sanningsenligheten och objektiviteten i aktuella ämnen som rör religion i medierna	K1 K2
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I2-I3	- den ortodoxa människosynen - andlig vägledning som bygger på människosynen - människovärdet, de mänskliga rättigheterna - djurens och naturens rättigheter – finns sådana? - de centrala etiska lärorna i buddhismen, hinduismen, konfucianismen, taoismen och shintoismen - de olika religionernas etiska läror avseende de mänskliga rättigheterna och jämfört med kristen etik	K2
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1-I3	Eleverna bekantar sig med ekumeniken i Finland och den globala dialogen mellan religionerna.	K2 K5 K6

		- andlig handledning i den ortodoxa traditionen och i andra religioner - asketismen och klostren - människosynen och värderingarna som bygger på den - värderingarna fungerar som grund för valen och verksamheten - buddhismens, hinduismens, konfucianismens, taoismens och shintoismens läror om individen och samhället samt verksamheten som detta leder till - ekumenik - dialogen mellan religionerna	
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1-I3	Eleverna övar att reflektera över etiska frågor och lösa dem. Eleverna reflekterar över sin egen värdegrund. - frihet och ansvar - ånger - förlåtelse - rätt och skyldighet	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2-I3	Eleverna reflekterar över konsekvenserna av sina egna val. Eleverna fördjupar sina kunskaper om och färdigheter i hållbar utveckling.	K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden		Vikten ligger vid respekt för människor som tillhör olika inriktningar inom kristendomen.	K1 K3 K6

Ortodox tro - mål för undervisningen i Sibbo i årskurserna 9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Synvinkel i Sibbo	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1 Förhållandet till den egna religionen	- växelverkan mellan religion och kultur i ortodoxa kulturer, övriga kristna kulturer samt i icke-kristna kulturer - ortodoxa kristna, kristna och icke-kristna fester - fasta i olika religioner, även i olika kyrkor - kloster: ortodoxa, övriga kristna och icke-kristna, deras historiska bakgrund, utveckling och inverkan - förhållandet till heliga människor och martyrer i olika religioner och kulturer - riter, särskilt övergångsriter jämfört med det ortodoxa dopet, myrrasmörjelse, äktenskap och begravning - olika religiösa seder i vardagen: böner, inre samling, meditation, hesykasm och asketism som fenomen - den religiösa traditionens inverkan på klädseln - den religiösa traditionens inverkan på de olika könen - religiös konst - religion och politik i ett globalt perspektiv	K1 Förmåga att tänka och lära sig

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Eleverna utforskar den ortodoxa dogmatiken och reflekterar över religionens betydelse för dem själva. - den centrala ortodoxa läran - hur läran avspeglas i religionsbekännelsen och de viktigaste bönerna - det personliga bönelivet som ett uttryck av läran - gudstjänsterna och läran - kyrkokonsten som ett uttryck för läran - det kyrkliga byggnaderna och klostren ur lärans synpunkt	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I1 I2 Religionerna s värld	- nyare religioner - irreligiositet och ateism - seder och drag som förenar och skiljer olika religioner åt, t.ex. asketism, klosterinstitutionen, meditativ bön, fasta, fester, övergångsriter, heliga personer, heliga platser och byggnader, musik, konst, vardagsseder bl.a. klädseln och förhållandet till de olika könen - religionerna och politiken i ett globalt perspektiv	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken,	I1 I2 I3 Ett gott liv	Eleverna utforskar religiös konst och identifierar dess konsekvenser för kulturen. - konsten i olika religioner	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompeten

inom konst och populärkultur		- religiösa ämnen i medierna och populärkulturen - religionerna och irreligiositet i politiken i Finland och i världspolitiken	s och entreprenörskap
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1-I2	- identifiering av olika argumenteringssätt och argumentering enligt dem, t.ex. hur världen skapats i de olika religionerna och i naturvetenskaperna - eleverna bedömer sanningsenligheten och objektiviteten i aktuella ämnen som rör religion i medierna - reflektioner över syftena bakom aktuella religiösa ämnen	K1 K2
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I2-I3	- den centrala läran inom ortodox etik - livets mening - frihet och ansvar - att växa som människa, andlig vägledning, fasta, bemödande - sakramenten och gudstjänstlivet - sällskapandet och familjen - motsvarande ämnen även ur de andra religionernas synvinkel - de mänskliga rättigheterna och konventionerna om de mänskliga rättigheterna samt hur de förverkligas i närområdena och globalt	K2
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och	I1-I3	Eleverna utforskar olika religioners och åskådningars inflytande globalt.	K2 K5

rättesnöre för människors val		- de egna värderingarna och tankarna, vad de grundar sig på - religionsfrihet - hur religionerna framträder i människornas vardag - globalt ansvar för människorna och naturen	K6
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1-I3	Eleverna övar att reflektera över etiska frågor och lösa dem. Eleverna reflekterar över sin egen värdegrund. - eleverna motiverar sina egna etiska val och reflekterar över konsekvenserna av dem - eleverna reflekterar över kyrkans lära och sina egna personliga värderingar - aktuella etiska teman och reflektioner över dem utifrån elevernas egna värderingar och uppfattningar - eleverna värdesätter sitt eget tänkande och sina egna gränser och försvarar dem på ett konstruktivt sätt	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2-I3	Eleverna reflekterar över konsekvenserna av sina egna val för sin egen och för andra människors välmående och för en hållbar framtid.	K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta		Vikten ligger vid respekt för människor som tänker olika	K1 K3

studier, i arbetslivet och på fritiden			K6

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i religion

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
M1 handleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1, I2	Eleven förstår den mångsidiga kommunikationen mellan religion och kultur och den religiösa mångfalden.	Förmåga att uppfatta det inflytande som mångfalden av religioner har samt religionernas inverkan på kultur och samhälle	Eleven känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.	Eleven känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Eleven kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.	Eleven kan ge exempel på mångfalden i anknytning till den religion som studeras. Eleven visar att hen förstår att religion och kultur står i växelverkan med varandra. Eleven känner igen olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.	Eleven kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Eleven kan be-skriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Eleven känner igen och kan nämna olika företeelser i

							anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Eleven fördjupar sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande och utvecklas i att hämta ytterligare information om dem.	Förmåga att hantera information om den religion som studeras	Eleven kan ge ett exempel på lärorna i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.	Eleven kan ge exempel på lärorna i den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan be-skriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan be-skriva uppkomst historia för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den

						tillförlitlighet.	religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
M3 handleda eleven att fördjupa sin kännedom om religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I2	Eleven förstår vad som avses med världsreligioner, irreligiositet och åskådningar och hur de skiljer sig från varandra. Eleven utvecklar sin förmåga att söka ytterligare information om dem.	Kännedom om världsreligioner-na och olika åskådningar	Eleven kan nämna två reli--gioner och under handledning känna igen de centrala dragen i dem. Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan religion och irreligiositet.	Eleven kan nämna världsreligioner och berätta om de mest centrala dragen i dem. Eleven kan be-skriva skillnaden mellan religion och irreligiositet. Eleven kan söka ytterligare information om religioner och åskådningar enligt givna instruktioner.	Eleven kan be-skriva och jämföra de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan använda begreppen religion, irreligiositet och åskådning i ändamålsenliga sammanhang. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar.	Eleven kan analysera de huvudsakliga dragen i de olika världs-religionerna. Eleven kan be-skriva den rådande mångfalden inom religioner och irreligiositet. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar och fästa uppmärksamhet vid informationskällornas tillförlitlighet.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur	I1, I2, I3	Eleven identifierar och förstår seder i olika religioner och åskådningar samt utvecklar sin förmåga att identifiera religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten och populärkulturen.	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.	Eleven kan be-skriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
M5 handleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1, I3	Eleven lär sig att identifiera och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader i religiöst och vetenskapligt språk. Eleven utvecklar sin förmåga att lyssna på andras åsikter och att motivera sina egna åsikter.	Förmåga att särskilja på religiöst och vetenskapligt språk samt tankeförmåga och kommunikativa färdigheter	Eleven skiljer ett tydligt religiöst påstående och ett tydligt vetenskapligt påstående från varandra.	Eleven känner igen typiska drag i ett vetenskapligt respektive ett religiöst språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera sina egna.	Eleven känner igen olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera motiveringar	Eleven kan analysera skillnaderna mellan religiösa och vetenskapliga argument och mellan religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och

						för sina egna åsikter.	logiskt motivera sina egna åsikter.
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och åskådningar	I3	Eleven lär sig att använda centrala begrepp i etiskt tänkande. Eleven känner till de centrala mänskliga rättigheterna samt de etiska principerna i den religion som studeras och andra religioner och åskådningar.	Förmåga att behärska information om etik och mänskliga rättigheter	Eleven kan ge ett exempel på någon mänsklig rättighet. Eleven kan ge ett exempel på en etisk princip i den religion som studeras.	Utgående från exempel på situationer känner eleven igen den etiska dimensionen och kan under handledning reflektera över etiska frågeställningar. Eleven kan ge exempel på mänskliga rättigheter och deras betydelse. Eleven kan redogöra för de etiska principerna i den religion som studeras.	Eleven kan använda centrala etiska begrepp och kan skilja på etiska frågeställningar och andra frågeställningar. Eleven kan reflektera över etiska frågeställningar och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan be-skriva de etiska principerna i den religion som studeras och i någon annan religion eller åskådning.	Eleven kan använda centrala etiska begrepp, reflektera över etiska frågeställningar och bedöma förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan analysera de etiska principerna i den religion som studeras och jämföra dem med centrala etiska begrepp i andra religioner och åskådningar.
M7 hjälpa eleven att reflektera över religioners	I1, I3	Eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över	Förmåga att uppfatta betydelsen av	Eleven känner utgående från givna exempel	Eleven kan ge exempel på det inflytande religioner	Eleven kan be-skriva religioners och åskådningar	Eleven kan reflektera över religioners och

och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val		religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	religioner och åskådningar i individens liv och globalt	igen religiösa och åskådnings mässiga faktorer som påverkar människornas val.	och åskådningar har på människors val och verksamhet.	s betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.
M8 uppmuntra eleven att reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1, I2, I3	Eleven lär sig att självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten, aktuella etiska frågor och de egna värderingarna i förhållande till dem.	Förmåga till etiskt tänkande och att uttrycka sina egna åsikter	Eleven kan be-skriva någon etisk fråga och en värdering som är viktig för hen.	Eleven känner igen och kan under handledning reflektera över livsfrågor i anknytning till mänsklighet en och några aktuella etiska frågor. Eleven kan be-skriva värderingar som är viktiga för hen och utgående från dem ta ställning till etiska frågor.	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänsklighet en och några aktuella etiska frågor. Eleven kan be-skriva värderingar som är viktiga för hen och presentera och motivera åsikter i etiska frågor.	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor. Eleven kan analysera sina egna värderingar samt identifiera olika värderingar som grund för etiska lösningar.

							Eleven kan presentera logiska och motiverade åsikter om etiska frågor.
M9 inspirera eleven att granska de etiska dimensionerna i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2, I3	Eleven utvecklar sin förmåga att analysera sina etiska val och hur de påverkar välbefinnandet och utvecklar sina färdigheter att förverkliga en hållbar livsstil.	Förmåga att uppfatta vilken påverkan etiska val har i förhållande till välbefinnande och en hållbar framtid	Eleven kan under handledning identifiera konsekvenser av etiska val och handlingar.	Eleven kan be-skriva konsekvenser som etiska val har för en hållbar framtid.	Eleven kan analysera etiska val och konsekvenserna av dem för välbefinnande och en hållbar framtid.	Eleven kan värdera etiska val och ge exempel på deras direkta och indirekta inverkan på välbefinnande och en hållbar framtid.
M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1, I2, I3	Eleven utvecklar sina färdigheter i konstruktiv kommunikation tillsammans med andra människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*		.	

15.3.11 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I årskurserna 7–9 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Innehållet väljs att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Innehållet ska bredda elevernas allmänbildande kunskaper men samtidigt ska elevernas upplevelsevärld och sökande efter en identitet och livsåskådning beaktas vid valet av innehåll. Det är viktigt att hitta innehåll som ger eleverna möjlighet att utifrån kunskaper och personliga reflektioner utveckla sin omdömesförmåga inom livsåskådning.

I1 Åskådning och kultur: I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

I2 Etikens grunder: Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på

situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid: I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på att granska elevens olika slag av alster. Utöver alstren ska studieprocessen och arbetets olika faser bedömas, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i livsåskådningskunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i livsåskådningskunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för livsåskådningskunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i livsåskådningskunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I bedömningen i livsåskådningskunskap ska betona att man i läroämnet ska främja elevernas förmåga att sträva efter ett gott liv samt betona deras förmåga att aktivt påverka sitt eget tänkande och agerande. I livsåskådningskunskap ska man stödja elevens självständiga tänkande och utvecklingen av argumentering och öppen diskussion. Utvecklingen fortlöper kontinuerligt genom alla årskurser 7–9, vilket ska beaktas då slutbedömningen ges.

Livsåskådningskunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurserna 7–9

För tillfället är undervisningsgrupperna för livsåskådningskunskap årskursöverskridande. Eleverna studerar tre kurser i livsåskådningskunskap i högstadiet och kursernas ordningsföljd kan variera.

Livsåskådningskunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

I undervisningen i årskurs 7 betraktar man olika åskådningar och kulturer ur global och finländsk synvinkel samt ur en synvinkel där elevens närmiljö är i centrum.

I1 Åskådning och kultur

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda	I1 Åskådning och kultur	Eleverna fördjupar sig i begreppen världsbild,	K1 Förmåga att tänka och lära sig

begrepp som hör samman med livsåskådning		världsåskådning och olika åskådningar.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet
M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	I1	Eleverna sätter sig in i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco. Eleverna bekantar sig med olika åskådningar och kulturer. Eleverna granskar hur kulturen framträder bland annat i medierna och konsten.	K2 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	I1	Eleverna sätter sig in i teistiska och ateistiska åskådningar i dagens värld, t.ex. sekulär humanism, kristendom och islam. Eleverna bekantar sig med olika åskådningars historia, hur de mötts och vilka vändningar det lett till.	K1 K2 K5 Digital kompetens
M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik	I1 I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid	Eleverna bekantar sig med grunderna för religiöst tänkande, religionskritik och åskådningsfrihet.	K1 K3 Vardagskompetens
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1 I3	Man bedömer hur åskådningsfrihet förverkligas i olika samhällen och global .	K2 K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1 I2 Etikens grunder I3	Man för diskussioner som stöder uppbyggnaden av elevernas livsåskådning och identitet.	K1 K2 K4
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1-I3	Man bedömer hur likvärdighet förverkligas i olika samhällen och globalt.	K2 K3 K7

Livsåskådningskunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

I årskurs 8 ligger tyngdpunkten i undervisningen på aktuella etiska frågor samt etiska frågor som anknyter till elevens närmiljö.

I2 Etikens grunder

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1 Åskådning och kultur	Eleverna bekantar sig med de centrala begreppen inom etik. Eleverna tillämpar etiska begrepp i situationer som förekommer i unga människors vardag.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1 I2 Etikens grunder I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid	Eleverna bekantar sig med de grundläggande frågorna och huvudinriktningarna inom etiken. Eleverna utforskar bedömningen av en handlings etiska aspekter, såsom handlingens avsiktlighet, syfte och följder.	K1 K2 K4

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1-I3	Eleverna granskar kulturell mångfald som en rikedom, rätt och etisk fråga.	K2 K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2-I3	Eleverna tillämpar ett etiskt synsätt i situationer som förekommer i unga människors vardag. Eleverna tränar att analysera sin egen livsåskådning.	K5 Digital kompetens K7
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1-I3	Eleverna utforskar aktuella frågor, till exempel hållbar utveckling, som förekommer i de sociala medierna och i övriga medier ur en etisk synvinkel.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	I2-I3	Eleverna reflekterar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värderingar: sanning, godhet, skönhet och rättvisa.	K1 K7

Livsåskådningskunskap - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

I årskurs 9 fokuserar undervisningen på aktuella människorätts- och miljöfrågor samt på elevernas egna påverkningsmöjligheter.

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella	I1 Åskådning och kultur	Eleverna utforskar de mänskliga rättigheterna, särskilt	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid	åskådningsfriheten och hur den garanteras.	K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1 I2 Etikens grunder I3	Eleverna bekantar sig med olika uppfattningar om människans och naturens förhållande, t.ex. humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningar.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K4 Multilitteracitet
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1-I3	Eleverna bekantar sig med de mänskliga rättigheternas utveckling och kränkningar av de mänskliga rättigheterna, t.ex. holocaust.	K2 K3 K7
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2-I3	Eleverna sätter sig in möjligheterna till en hållbar utveckling för naturen och samhället samt frågor som rör miljöetik, t.ex. djurens rättigheter. Eleverna tränar att analysera sin egen livsåskådning.	K5 Digital kompetens K7
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1-I3	Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.	K5 K6 K7
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de	I2-I3	Eleverna sätter sig in i människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors likvärdighet.	K1 K7

mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet			

Bedömningskriterier för vitsordet 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 handleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1	Eleven lär sig att identifiera, förstå och använda åskådnings mäs-siga begrepp.	Förmåga att behärska och tillämpa begrepp	Eleven känner igen några åskådnings mässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).	Eleven kan be-skriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådnings mäs-siga begrepp i sitt eget åskådnings mässiga tänkande och i sina alster.
M2 utveckla elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och	I1	Eleven utvecklar allmänbildning på basis av olika kulturer och åskådningar och Unescos världsarvskonvention.	Kännedom om kulturer och åskådningar	Eleven kan nämna ett grundläggande inslag i minst en kultur (såsom klädsel, språk, mat, fester, näring, utkomst, teknologi) och ett av	Eleven kan be-skriva två olika kulturer eller åskådningar samt känna igen likheter och skillnader mellan dem.	Eleven kan hämta information om olika kulturer och åskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos	Eleven förstår den kulturella och åskådnings mässiga mångfalden och kan sätta sin egen kulturella och åskådnings mässiga

åskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonventio n				Unescos världsarvsobjekt.	Eleven kan berätta om några drag i Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.	världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.	situation i relation till världskulturer och -arv. Eleven kan be-skriva utgångspunkterna för Unescos världsarvskonvention och kan nämna de flesta inhemska och några utländska världsarvsobjekt.
M3 handleda eleven att lära känna olika irreligiösa och religiösa åskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid värdering av åskådningar	I1	Eleven lär känna olika åskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid värdering av åskådningar.	Kunskap om olika åskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna minst två olika åskådningar (såsom kristendom, marxism och veganism).	Eleven kan nämna centrala drag i semitisk monoteism och sekulär humanism. Eleven vet att man kan närma sig åskådningsmässiga frågor på ett vetenskapligt sätt.	Eleven kan nämna de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen.	Eleven förstår de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen.

						Eleven kan redogöra för hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.	Eleven kan förklara hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
M4 handleda eleven att utforska grunder för religiöst tänkande och religionskritik	I1, I3	Eleven lär sig att reflektera över grunder för religiöst tänkande och religionskritik.	Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan under handledning hämta informa-tion om religioner och religionskritik.	Eleven känner till vad religiöst tänkande innebär och vet vad som avses med religionskritik och kan delvis självständigt hämta information om saken.	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik samt hämta information om saken.	Eleven kan analysera vad som kännetecknar religiöst tänkande och förstår centrala drag i religionskritik samt självständigt hämta informa-tion om saken.
M5 handleda eleven att uppfatta åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt känna till med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1, I3	Eleven lär sig att förstå åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och bekantar sig med nationella och internationella medel med vilka åskådningsfrihet garanteras.	Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge ett exempel på åskådningsfrihet.	Eleven känner till att åskådningsfrihet är en mänsklig rättighet. Eleven kan nämna minst ett medel med vilket åskådningsfrihet garanteras.	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några medel som garanterar åskådningsfrihet och på brister på sådana i olika situationer.	Eleven förklarar åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några medel som garanterar åskådningsfrihet och kan redogöra för brister på sådana i olika situationer.
M6 handleda	I1, I2, I3	Eleven lär sig att uppfatta	Förmåga att granska	Eleven kan be-skriva	Eleven kan be-skriva	Eleven kan be-skriva	Eleven kan särskilja och

eleven att uppfatta åskådning smässiga val och vilka personliga och samhälleli ga orsaker som ligger bakom dem		olika åskådnings mäs-siga val och bakomligga nde personliga och samhälleliga orsaker.	orsakerna bakom val av åskådning	någon åskådnings mässig lösning och kan nämna någon bakomligga nde personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).	någon åskådnings mässig lösning och kan nämna någon bakomligga nde personlig och samhällelig orsak.	personliga och samhälleliga bakgrundsfa ktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning.	bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfa ktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning och kan jämföra sina egna åskådnings mässiga lösningar med dem.
M7 uppmuntr a eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötand e av alla människor	I1, I2, I3	Eleven lär sig att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan ge ett exempel på världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Eleven kan be-skriva världens mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av alla människor.	Eleven förstår betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Eleven förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
M8 handleda eleven att iaktta etiska dimensio-ner i sitt liv och sin omgivnin g och att utveckla sitt etiska tänkande	I2, I3	Eleven lär sig att identifiera etiska dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande.	Förmåga till etiskt tänkande	Eleven kan känna igen den etiska dimensione n i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel.	Eleven kan identifiera etiska begrepp (såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa).	Eleven kan använda etisk terminologi och tolka och tillämpa den. Eleven kan logiskt motivera sina etiska åsikter.	Eleven kan använda etiska begrepp mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande.

					Eleven kan motivera sina etiska åsikter.		
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1, I2, I3	Eleven lär sig att reflektera över och förstå hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt.	Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven känner till någon förutsättning för en hållbar livsstil. Eleven kan berätta att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden.	Eleven kan ge exempel på förutsättningar för en hållbar livsstil. Eleven förstår att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden lokalt och globalt (såsom genom återvinning, konsumtionsval och fritidsverksamhet).	Eleven kan nämna centrala förutsättningar i anknytning till en hållbar framtid för naturen och samhället och granska betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.	Eleven kan särskilja centrala förutsättningar i anknytning till en hållbar framtid för naturen och samhället samt beskriva och bedöma sätt att lokalt och globalt påverka framtida problem.
M10 handleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	I2, I3	Eleven lär sig känna betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet.	Kännedom om människorättsetik	Eleven kan be-skriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.	Eleven kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.	Eleven kan förklara de vikti-gaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under	Eleven kan förklara de vikti-gaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens

						historiens gång.	gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.

15.3.12 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att sporra eleverna att utvecklas till ansvarsfulla och demokratiska medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna förstå den utveckling som format nutiden, inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individers betydelse som historiska aktörer och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleven lära sig att kritiskt behandla information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Genom undervisningen ska eleverna även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia och historiska texter: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska vägledas att inse att historia kan tolkas på olika sätt och ur flera olika perspektiv och de ska få stöd för att kunna förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Historieundervisningen ska bidra till att göra eleverna medvetna om olika värderingar i samhället, om spänningar mellan dessa och om hur värden och värderingar förändras över tid.

I årskurserna 7–9 är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att målen för läroämnet uppnås. I det centrala innehållet ska man fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling: Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

I2 Människor förändrar världen: Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

I3 Finland skapas, byggs och försvaras: Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

I4 De stora krigen: Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad: Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik: Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurs 7–9

Med responsen i undervisningen i historia är strävan att uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande beaktas. I stället för att fokusera på att memorera innehåll ska man i bedömningen fokusera på förmågan att tillämpa kunskap och behärska historiskt tänkande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i historia avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i historia då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i historia som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för historia. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i historia och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Historia - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo behandlas målen inom undervisningen i historia för årskurs 7–9 i årskurserna 7 och 8. I årskurs 9 studerar eleverna samhällslära.

Historia - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling I2 Människor förändrar världen I3 Finland skapas, byggs och försvaras	Elevernas intresse för historia stärks genom att i fenomenen som utforskas söka kontaktpunkter med elevernas eget liv och det omgivande samhället och kulturtraditionen. Eleverna kan till exempel bekanta sig med lokala klubbars och föreningars historia eller hembygdsmuseer som faktorer som stärker elevernas identitet. I undervisningen utnyttjas många olika slags informationskällor.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och

			bidra till en hållbar framtid
Att söka information om historia			
M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet	I1-I3	Man betonar betydelsen av skriftliga källor som grund för historisk kunskap. Man strävar efter att beakta Sibbos lokalhistoria och det källmaterial historien gett upphov till. Eleverna kan t.ex. handledas att skaffa och bedöma källmaterial som handlar om medborgarkriget.	K1-K5
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I3	Eleverna övar att göra tolkningar utifrån olika historiska källor och de uppmuntras att också tänka ut alternativa förklaringar till fenomen. Eleverna bedömer kritiskt sanningsenligheten i olika förklaringar.	K1 K2 K4
Att förstå historiska företeelser			
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1-I3	Eleverna fördjupar sin förståelse om den historiska tiden, tidsperioder och deras centrala drag. Man strävar efter att behandla till exempel industrialiseringen som tidsperiod i Sibbo kommuns historia.	K1 K2 K3
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I1-I3	Man stärker elevernas historiska empatiförmåga genom att identifiera motiven bakom människornas beteende. Man kan t.ex. reflektera över motiven som parterna i medborgarkriget hade även ur Sibbo kommuns synvinkel.	K1 K2 K3 K4 K6

			K7
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1-I3	Man reflekterar över sambandet mellan orsak och verkan i anknytning till historiska händelser och fenomen. Man bedömer huruvida orsakerna till ett fenomen eller en händelse som granskas varit verkliga och centrala.	K1 K2 K4
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet	I1-I3	Man hjälper eleverna att tolka olika förändringsskeden i historien samt historiens kontinuitet.	K1 K2 K4
Att använda historisk information			
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1-I3	Eleverna uppmuntras att göra slutledningar utifrån olika källor.	K1 K2 K4
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1-I3	Eleverna tränar att reflektera över motiven bakom människans verksamhet till exempel ur nationalismens synvinkel.	K1 K2 K3 K4 K7
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	I1-I3	Eleverna uppmuntras att tänka källkritiskt: varför är det möjligt att tolka informationen i källorna på olika sätt och hur bedömer man källornas tillförlitlighet kritiskt.	K1 K2 K4 K5
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad	I1-I3	Eleverna handleds att använda olika källor på ett mångsidigt sätt och bedöma deras tillförlitlighet samt utifrån källorna bilda sig en	K1 K2

tolkning utgående från dem		egen, så sanningsenlig uppfattning som möjligt.	K4 K5

Historia - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I3 Finland skapas, byggs och försvaras I4 De stora krigen I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad I6 Bakgrunden till dagens världspolitik	Elevernas intresse för historia stärks genom att i fenomenen som utforskas söka kontaktpunkter med elevernas eget liv och det omgivande samhället och kulturtraditionen. Eleverna kan till exempel bekanta sig med lokala klubbars och föreningars historia eller hembygdsmuseer som faktorer som stärker elevernas identitet. I undervisningen utnyttjas många olika slags informationskällor.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att söka information om historia			
M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och	I3-I6	Man betonar betydelsen av skriftliga källor som grund för historisk kunskap. Man strävar efter att beakta Sibbos lokalhistoria och det källmaterial historien gett upphov till. Eleverna kan t.ex. handledas att	K1-K5

att bedöma källornas tillförlitlighet		skaffa och bedöma källmaterial som handlar om medborgarkriget.	
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I3-I6	Eleverna övar att göra tolkningar utifrån olika historiska källor och de uppmuntras att också tänka ut alternativa förklaringar till fenomen. Eleverna bedömer kritiskt sanningsenligheten i olika förklaringar.	K1 K2 K4
Att förstå historiska företeelser			
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I3-I6	Eleverna fördjupar sin förståelse om den historiska tiden, tidsperioderna och deras centrala drag. Man strävar efter att behandla till exempel industrialiseringen som tidsperiod i Sibbo kommuns historia.	K1 K2 K3
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I3-I6	Man stärker elevernas historiska empatiförmåga genom att identifiera motiven bakom människornas beteende. Man kan t.ex. reflektera över motiven som parterna i medborgarkriget hade även ur Sibbo kommuns synvinkel.	K1 K2 K3 K4 K6 K7
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I3-I6	Man reflekterar över sambandet mellan orsak och verkan i anknytning till historiska händelser och fenomen. Man bedömer huruvida orsakerna till ett fenomen eller en händelse som granskas varit verkliga och centrala.	K1 K2 K4
M7 hjälpa eleven att analysera historisk	I3-I6	Man hjälper eleverna att tolka olika förändringsskeden i	K1 K2

förändring och kontinuitet		historien samt historiens kontinuitet.	K4
Att använda historisk information			
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I3-I6	Eleverna uppmuntras att göra slutledningar utifrån olika källor.	K1 K2 K4
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I3-I6	Eleverna tränar att reflektera över motiven bakom människans verksamhet till exempel ur nationalsocialismens synvinkel.	K1 K2 K3 K4 K7
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	I3-I6	Eleverna uppmuntras att tänka källkritiskt: varför är det möjligt att tolka informationen i källorna på olika sätt och hur bedömer man källornas tillförlitlighet kritiskt.	K1 K2 K4 K5
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I3-I6	Eleverna handleds att använda olika källor på ett mångsidigt sätt och bedöma deras tillförlitlighet samt utifrån källorna bilda sig en egen, så sanningsenlig uppfattning som möjligt.	K1 K2 K4 K5
M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden	I3-I6		K1-K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 stärka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetssk-pande läroämne	I1–I6	Eleven blir intresserad av historia som vetenskap och för dess betydelse för identiteten.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
Att söka information om det förflutna							
M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet	I1–I6	Eleven lär sig att hämta historisk information och bedöma infor-mationskällornas tillförlitlighet samt förstå att historisk infor-mation	Förmåga att hämta historisk information och att förstå att källorna är tolkningsbara.	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa.	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor.

M3 hjälpa eleven att förstå att hitorisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I6	kan tolkas på olika sätt.		Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.	tillförlitlighet och hur de tolkas.	tillförlitliga källor och tolkningar.	Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella brister i tolkningarna.
Att förstå historiska företeelser							
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1–I6	Eleven lär sig att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp.	Förmåga att förstå begreppet kronologi	Eleven känner igen centrala, innehållsmässiga historiska begrepp och kan under lärarens handledning tidsmässigt ställa dem i relation till varandra.	Eleven kommer ihåg centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och beskriver särdragen som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven placerar historiska händelser, företeelser och tidsperioder i kronologisk ordning och i sina tidsmässiga sammanhang. Eleven använder tidsrelaterade begrepp och redogör för händelser, personer och

							fenomen som är kopplade till centrala historiska tidsperioder.
M5 handleda eleven att förstå faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer	I1–I6	Eleven lär sig att förstå faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer.	Historisk inlevelseförmåga	Eleven känner till att människorna har haft olika motiv till sina handlingar.	Eleven förstår hur människornas sociala och samhälleliga ställning inverkar på motiven bakom deras handlingar.	Eleven tolkar syftena med människornas handlingar och redogör för hur människornas sociala och samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på deras handlingar.	Eleven lever sig in i den historiska människans ställning, bedömer motiven bakom hens handlingar och granskar hur människans sociala eller samhällelig a ställning eller den historiska kontexten inverkar på hens handlingar.
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1–I6	Eleven lär sig att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser samt att analysera historisk förändring och kontinuitet.	Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang och att förstå förändring och kontinuitet	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade.	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter.	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter.	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och	I1–I6			Eleven anger någon	Eleven iakttar orsaker till och följder	Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av	

kontinuitet				enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.	av historiska händelser och företeelser. Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.	historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.	och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.
Att använda historisk information							

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1–I6	Eleven blir modig i att göra tolkningar.		*Används inte som grund för bildandet av vits-ord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M9 handleda eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1–I6	Eleven lär sig att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet.	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven anger under handledning hur motivet bakom människans handlingar syns i någon historisk företeelse eller händelse.	Eleven beskriver hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven presenterar en slutsats om hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven förklarar motiven bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och den historiska kontexten påverkar dem.
M10 handleda eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt	I1–I6	Eleven lär sig att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och lär sig att kritiskt bedöma tolkningarna	Förmåga att förklara historiska tolkningar och bedöma deras trovärdighet	Eleven ger under handledning något exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och ger exempel på partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och redogör för partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven förklarar hur historisk information används för något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan

bedöma tolkningarnas trovärdighet		s trovärdighet.					påverka tolkningens trovärdighet.
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I1–I6	Eleven lär sig att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem.	Förmåga att använda historiska källor och producera historisk information	Eleven svarar på frågor om det förflutna under handledning och utgående från en källa som hen har fått. Under lärarens handledning gör eleven en tolkning utifrån någon källa.	Eleven presenterar någon tolkning med hjälp av olika källor som finns tillgängliga.	Eleven svarar på frågor om det förflutna genom att tolka information från olika källor. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om en historisk händelse eller företeelse.	Eleven tolkar olika källor i anknytning till information om historia. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser och visar att hen känner till möjligheten till feltolkning i sina egna tolkningar.
M12 handleda eleven att med hjälp av sin kunskap i historia göra sig en föreställning om framtiden	I1–I6	Eleven lär sig att göra olika föreställningar om framtiden med hjälp av sin kunskap i historia.	Förmåga att använda sin kunskap i historia	Eleven anger under handledning hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur man med hjälp av kunskap om historia kan motivera något val som berör framtiden.	Eleven gör en bedömning av hur tolkningarna av det förflutna påverkar förväntningarna inför framtiden och

							framtida val.

15.3.13 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter.

Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband dessa frågor har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter där målet är att nå samförstånd.

I årskurserna 7–9 ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhälleliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt

och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7–9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i samhällslära i årskurs 7–9

I samhällsläran ska bedömningen av lärandet, det vill säga den formativa bedömningen, vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i praktiken i vardagen. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhälleliga kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och kan motivera sina åsikter. I den summativa bedömningen ska läraren beakta elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i samhällslära avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i samhällslära då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i samhällslära som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för samhällslära. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i

något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i samhällslära och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Samhällslära - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

I Sibbo behandlas målen inom undervisningen i samhällslära i årskurs 7–9 i årskurs 9.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde	I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet I2 Ett demokratiskt samhälle I3 Aktivt medborgarskap och påverkan I4 Ekonomisk verksamhet	Eleverna handleds att se sig själva som en del av det omgivande samhället och förstå vikten av samhällsläran som vetenskapsgren.	K4 Multilitteracitet K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1-I4	Eleverna handleds att utforska användningen av etisk bedömningsförmåga ur olika perspektiv, till exempel ur ett ekonomiskt perspektiv.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K7
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och	I2-I3	Eleven handleds att förstå de centrala dragen i en rättsstat och sätta sig in i det finländska rättssystemets uppbyggnad och verksamhet. Därtill	K2 K4

att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar		handleds eleverna att bekanta sig med de mänskliga rättigheternas universella betydelse. Eleverna bekantar sig till exempel med FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna.	K7
M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1-I3	Eleverna uppmuntras att fördjupa och ständigt uppdatera sina kunskaper och färdigheter som rör samhället, ekonomins funktionsprinciper och den egna ekonomin samt kritiskt bedöma olika mediers roll och betydelse.	K3 Vardagskompetens K4 K5 Digital kompetens
Att implementera kunskaper om samhället			
M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid	I1-I4	Eleverna uppmuntras att utveckla sig till ekonomiska aktörer som är ansvarsfulla och företagsamma. Eleverna känner till arbetslivets spelregler och de olika möjligheterna dessa erbjuder. Därtill tränar eleverna att planera sin egen framtid.	K1 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1-I3		K2 K4
M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal, nationell, EU- och global	I1-I3		K1 K4 K7

nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle			
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I1-I4		K2 K4 K6 K7
M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare	I1-I4		K1 K2 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samhällslära

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det	I1–I4	Eleven inser vilken betydelse kunskap om samhället har		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven*			

omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde		för individen och samhället.		*handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 hjälpa eleven att utveckla sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1–I4	Eleven lär sig att bedöma de etiska betydelserna och konsekvenserna av de samhälleliga och ekonomiska val som hen själv och de övriga aktörerna i samhället gör.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor							
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv samt fördjupa sina kunskaper om hur det	I2, I3	Eleven lär sig att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna samt principerna för en rättsstat och hur dessa anknyter till det finländska rättssystemet.	Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar, samt att förstå de mänskliga rättigheterna	Utgående från exempel känner eleven igen mänskliga rättigheter och centrala aktörer och principer i anknytning till rättsväsendet.	Eleven beskriver mänskliga rättigheter, centrala aktörer och verksamhetsprinciper inom rättsväsendet. Eleven kan under handledning hitta information	Eleven redogör för hur principerna för mänskliga rättigheter och rättsstaten framkommer i Finland och i världen. Eleven hämtar och redogör för information om lag och	Eleven bedömer förverkligandet av mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer i samhället. Eleven använder informationskällor i anknytning till lag och rätt i

finländska rättssystemet fungerar					om lag och rätt.	rätt med hjälp av ändamålsenliga informationskällor.	uppgifter som kräver problemlösning.
M4 handleda eleven i att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomisk verksamhet och privat hushållning och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1–I3	Eleven lär sig att förstå funktionerna i samhället och principerna för den privata och den offentliga ekonomin. Hen lär sig att kritiskt granska mediernas roll i samhället.	Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och hushållning.	Eleven känner under handledning igen faktorer som anknyter till samhälle och ekonomi. Med hjälp av handledning hittar eleven information om samhälle och ekonomi ur källor som hen får och ger under handledning ett exempel på mediernas verksamhet som förmedlare av information.	Eleven beskriver med hjälp av exempel fenomen och verksamhet i samhället och ekonomin. Eleven hittar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och upptäcker skillnader i informationen i olika källor. Eleven beskriver mediernas påverkan i elevens eget liv och i samhället.	Eleven hämtar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och jämför informationen. Eleven redogör för mediernas roll i individens liv och dess verksamhet som en del i den offentliga diskussionen.	Eleven hämtar och presenterar information om samhälle och ekonomi kritiskt och på ett sätt som beaktar olika synpunkter. Eleven bedömer kritiskt mediernas verksamhet och mediepåverkan i samhället.
Att bruka och tillämpa kunskap om samhället							
M5 uppmuntra eleven att	I1, I4	Eleven lär sig att verka som en ekonomisk aktör som	Förmåga att använda och	Eleven känner under handledning	Eleven beskriver utmärkande drag för	Eleven beskriver lönearbetets och	Eleven analyserar lönearbetets och

utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i entreprenörskap och arbetsliv, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid		känner till arbetsliv och entreprenörskap.	tillämpa färdigheter i anknytning till entreprenörskap och arbetsliv	igen skillnaderna mellan lönearbete och entreprenörskap och yrken som representerar lönearbete och entreprenörskap.	lönearbete och entreprenörskap. Eleven redogör för vilka möjligheter lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.	entreprenörskapets ställning i samhället. Eleven jämför de möjligheter som lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.	entreprenörskapets betydelse i samhället. Eleven bedömer betydelsen av lönearbete respektive entreprenörskap för individen.
M6 handleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, gemenskaper och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1–I3	Eleven lär sig att analysera olika gemenskaper och befolkningsgrupper i samhället.	Förmåga att mångsidigt granska olika gemenskaper och befolkningsgrupper.	Eleven känner med hjälp av exempel igen gemenskaper och minoritetsgrupper i det fin-ländska samhället.	Eleven beskriver olika gemenskaper och minoritetsgrupper och deras ställning i det finländska samhället.	Eleven redogör för faktorer i samhället som påverkar olika befolkningsgrupper.	Eleven bedömer sätt på vilka man kan stödja olika befolkningsgruppers likvärdighet i samhället.
M7 handleda eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och	I1–I3	Eleven lär sig att förstå demokratiska förfaringssätt i samhälleligt beslutsfattande och att använda dem	Kännedom om och tillämpning av principerna för samhälleligt beslutsfattande och	Eleven känner under handledning igen kännetecken för demokratiskt	Eleven beskriver och förklarar kännetecken för demokratiskt beslutsfattande på lokal nivå, natio-	Eleven redogör för hur olika former för beslutsfattande främjar demokrati och hur demokratiskt	Utgående från givet material bedömer eleven hur målen för demokrati uppfylls i beslutsfattandet på

demokratiska förfaringssätt på lokal och natio-nell nivå, inom Europeiska u9nen och globalt samt att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle		i sitt närsamhälle.	demokratiska förfaringssätt	beslutsfattande. Eleven visar med hjälp av exempel hur ett demokratiskt beslutsfattande framkommer i det egna närsamhället.	nellt och inom den Europeiska u9nen. Eleven beskriver på vilka olika sätt demokratiska verksamhetsprinciper kan genomföras i det egna närsamhället.	beslutsfattande stöds på lokal och nationell nivå, inom den Europeiska u9nen och globalt. Eleven använder demokratiska verksamhetsprinciper i det egna närsamhället.	olika nivåer. Eleven använder på ett mångsidigt sätt demokratiska verksamhetsprinciper i det egna närsamhället och skapar och motiverar förslag till hur de kan utvecklas.
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I1, I4	Eleven lär sig att förstå och tillämpa principer för hållbar ekonomi utgående från ett privat- och nationalekonomiskt perspektiv.	Förmåga att förstå och tillämpa ansvarsfull ekonomisk verksamhet	Eleven visar under handledning att hen känner till några former för ekonomisk verksamhet (såsom att konsumera, spara). Eleven visar under handledning att hen känner till sätt på vilka individen kan påverka en hållbar framtid.	Eleven förklarar vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för privat ekonomi. Eleven beskriver krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln	Eleven beskriver vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för nationalekonomin. Eleven redogör för krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln	Eleven motiverar åtgärder som främjar hållbar framtid och bedömer vilken inverkan de har på hushåll och nationalekonomier. Utgående från givet material bedömer eleven planer i anknytning

					av privat ekonomi.	av privat ekonomi.	till privat ekonomi utgående från ett hållbart ekonomiskt perspektiv.
M9 handleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar och agerar som medborgare	I1–I4	Eleven lär sig att tillgodogöra sig och dra nytta av centrala kunskaper och färdigheter i samhällelig verksamhet.	Tillämpa samhälleligt tänkande och färdigheter i att delta och påverka samt mediefärdigheter	Eleven ger under handledning exempel på olika sätt att delta och påverka i samhället. Eleven tar ställning i en samhällsfråga.	Eleven ger exempel på sätt att delta och påverka i samhället. Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor.	Eleven deltar i behandlingen av samhällspolitiska frågor och jämför olika sätt att påverka. Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor på ett mångsidigt sätt.	Eleven deltar konstruktivt i behandlingen av samhällspolitiska frågor och utvärderar de diskussioner som förts.

15.3.14 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I årskurserna 7–9 ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 7–9

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik och improvisera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt och använda teknik. Innehållet väljs så att eleven får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm, melodi- och ackordinstrument.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser.

Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i musik i årskurserna 7–9

Formativ bedömning i musikundervisningen innebär uppmuntrande och konstruktiv respons under studiernas gång. Den formativa bedömningen stöder utvecklingen av elevens motivation och hjälper varje elev att hitta sina egna styrkor. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när hen genomför helheter som omfattar kreativt skapande. Med hjälp av responsen sporras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt och att i praktiken tillämpa de färdigheter och kunskaper som de lärt sig inom musik. I den summativa bedömningen i musik ska eleverna ha möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper som på hens färdigheter i musik i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Ett av kunskapskraven som bedöms i musiken är utvecklingen av elevens färdigheter att öva och arbeta, det vill säga förmågan att lära sig.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i musik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i musik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i musik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för musik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens

kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i musik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i musik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för elevens lärande i musik har härletts ur målen för undervisningen i musik. Målen för lärandet i musik och föremålen för bedömningen i musik omfattar delaktighet, musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande, kulturell förståelse, multilitteracitet, välbefinnande och säkerhet i musik samt förmågan att lära sig musik. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Musik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Målen för undervisningen i musik i Sibbo i årskurs 7–9 behandlas i årskurs 7 då musik är ett obligatoriskt ämne för alla elever.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang	I1 Musikalisk praxis I2 Musikens beståndsdelar I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället I4 Repertoar	Eleverna gör övningar på olika nivå (improvisationer, produkter som framställts av den egna gruppen, färdiga musikstycken) genom att spela och använda sin egen röst. Varje gruppmedlems roll och ansvar beaktas och även de andra beaktas.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp	I1-I4	Man sjunger enligt ett mångsidigt program som är lämpligt för åldersgruppen och som också stödjer uppgifter inom musicerande. Programmet består av både färdiga musikstycken som representerar	K2

		olika stilar och av elevernas egna produktioner.	
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Man spelar med ett mångsidigt instrumenturval. Man beaktar kroppen som instrument samt rytm-, melodi- och ackordinstrument och även bandinstrument. Eleverna handleds att använda elektroniska och övriga instrument rätt och på ett tryggt sätt.	K2
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1-I4	Eleverna utnyttjar grundläggande rörelseformer i syftet att förstå musikens element. Eleverna gör musikaliska experiment genom att utnyttja sin kroppslighet.	K2
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1-I4	Eleverna lyssnar på musik på ett funktionellt och erfarenhetsorienterat sätt. Materialet man lyssnar på anknyter till programmet man spelar samt till aktuella händelser och teman. Eleverna övar att diskutera om musikaliska observationer på ett sakligt och konstruktivt sätt.	K2
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1-I4	Eleverna gör kreativa musikaliska experiment ensamma och som en del av gruppen. Eleverna bygger ett personligt förhållande till musik. Eleverna gör egna experiment, färdiga musikstycken och arrangemang och arbetar med olika konstformer. Eleverna erbjuds möjligheter att uttrycka sig vid olika framträdanden.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en	I1-I4	Eleverna bekantar sig med olika möjligheter att utnyttja informations- och kommunikationsteknologi då de producerar och lagrar sina produktioner. Eleverna gör ett	K1 K2

del av ämnesövergripande helheter		musikaliskt projekt där de utnyttjar informations- och kommunikationsteknologins möjligheter.	K5 Digital kompetens
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer	I1-I4	Man behandlar musikens roll i olika kulturer, under olika tidsperioder samt i olika sammanhang. Eleverna utforskar i mån av möjlighet musiker, körer och orkestrar som härstammar från Sibbo samt med möjligheterna att syssla med musik på fritiden i kommunen.	K2 K4 Multilitteracitet
M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer	I1-I4	Eleverna handleds och uppmuntras att diskutera musik genom att använda musikbegrepp och -termer.	K4
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	Eleverna bygger ”sitt musikaliska jag” – vad musiken innebär för mig. Musikens olika användningsändamål.	K3 Vardagskompetens K4
M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musikoch ljudmiljön är trygg	I1-I4	Hörseln och skydd av hörseln, hörsel- och ljudskador och hur de förebyggs. Rätt användning av instrument, särskild vikt vid elektriska instrument och elektrisk utrustning.	K3
Förmåga att lära sig musik			
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och	I1-I4	Eleverna får olika musiceringsuppgifter enligt uppställda mål, som utmanar eleverna att öva och utvecklas. Eleverna ställer upp mål för sig själva och för gruppen enligt innehållen	K1

att bedöma sina framsteg i förhållande till målen		som de studerar och bedömer hur de själva och gruppen uppnått målen både under processen och när den är färdig.	

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Delaktighet							
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper	I1–I4	Eleven lär sig att medverka i musikaliska gemenskaper.	Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven deltar i verksamheten i en musikgrupp i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.	Eleven kan medverka i en musikgrupp.	Eleven medverkar självständigt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper samt sköter sin andel.	Eleven medverkar och agerar konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper, sköter sin egen andel samt uppmuntrar och hjälper andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande							
M2 handleda eleven att upprätthålla förmågan	I1–I4	Eleven vidareutvecklar förmågan att använda sin röst och	Förmåga att använda sin röst och sjunga i en	Eleven använder sin röst som en del av att uttrycka sig	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt i enlighet

att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musikgrupp		sjunga i en musikgrupp.	musikgrupp	musikaliskt.	och deltar i allsång.	allsång samt kan anpassa sin andel till den musikaliska helheten.	med uppgiften och situationen samt upprätthåller och utvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga.
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Eleven vidareutvecklar sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.	Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven deltar under konkret handledning i musicerandet.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar i musicerande i grupp och strävar efter att anpassa sin andel till helheten.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i musicerande i grupp.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar ledigt i musicerande i grupp.
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1-I4	Eleven undersöker musik och uttrycker sig genom olika sätt att röra sig till musik.	Förmåga att röra sig till musik	Eleven medverkar som en medlem i gruppen i verksamhet där musik och rörelse kombineras.	Eleven anpassar sina rörelser efter musiken och uttrycker sig till musiken som en medlem i gruppen.	Eleven anpassar sina rörelser efter den musik hen hör och ger uttryck för musiken genom rörelser, även rytmiskt så att hen följer musikens grundrytm.	Eleven använder hela kroppens rörelser mångsidigt och kreativt då hen lär sig musik samt för att uttrycka sig och kommunicera musikaliskt.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1-I4	Eleven får upplevelser av att lyssna till och iaktta ljudmiljön samt har förmåga att delta i diskussionen kring ämnet.	Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan lyfta fram enstaka iakttagelser av det hen hört.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om sina iakttagelser.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och diskuterar sina iakttagelser samt motiverar sina synpunkter.
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1–I4	Eleven bygger upp ett kreativt förhållande till musik genom att improvisera, arrangera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt.	Förmåga att skapa musik kretivt	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen.	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen och tar fram enstaka musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra mångsidiga samt kreativa musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda infor-mations- och kommunikationstek	I1–I4	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik för att skapa och spela in musik och som en del av ämnesöverg	Förmåga att använda musikteknologi	Eleven prövar på några redskap inom musikteknologi i enlighet med lärarens konkreta	Eleven prövar på musikteknologins möjligheter för att skapa musik självständigt.	Eleven använder de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.	Eleven använder mångsidigt de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik

nik både för att skapa musik och som en del av ämnesöve rgripande helheter		ripande helheter.		instruktion er.			självständigt eller i grupp.
Kulturell förståelse och multilitteracitet							
M8 handleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunic era och påverka i olika kulturer	I1–I4	Eleven granskar musik som konstart och lär sig förstå hur musik används för att kommunicer a och påverka i olika kulturer.	Kulturell kompetens	Eleven känner till några sätt att använda musik för att kommunic era och påverka. Eleven känner till några musikkultu rer.	Eleven känner till några av många sätt på vilka musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan berätta om sina iakttagelser.	Eleven kan särskilja hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och berättar om sina iakttagelser.	Eleven analyserar och utvärderar hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan diskutera dessa olika sätt.
M9 uppmuntr a och handleda eleven att använda notationss ätt, musikbegr epp och - termer i den musikalisk a verksamh eten	I1-I4	Eleven använder notationssät t, musikbegre pp och - termer i musikalisk verksamhet.	Förmåga att använda musikbegr epp och - symboler	Eleven känner till några musikbegr epp och - symboler.	Eleven använder enstaka musikbegre pp, notationssät t och några musiktermer i den musikaliska verksamhete n.	Eleven använder musikbegre pp, notationssät t och musiktermer i den musikaliska verksamhete n.	Eleven använder och tillämpar ledigt och ändamålsenl igt musikbegre pp, notationssät t och musiktermer i den musikaliska verksamhete n.

Välbefinnande och säkerhet i musik							
M10 handleda eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	Eleven förstår hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M11 handleda eleven att vara mån om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	Eleven är mån om sin hörsel och ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.	Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven iakttar de säkerhetsanvisningar som ges.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder redskap och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder självständigt redskap och instrument på ett tryggt sätt.	Eleven ser på ett ansvarsfullt sätt till att musik- och ljudmiljön är trygg.
Förmåga att lära sig musik							
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt	I1–I4	Eleven lär sig att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, ställer upp mål för sitt musikaliska lärande och utvärderar sina	Förmåga att lära sig	Eleven utvecklar med stöd av läraren och i riktning med det givna målet sina färdigheter inom något av musikens	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt agerar	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt övar i	Eleven ställer upp mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande och arbetar i

musikalisk a lärande och att utvärdera sina framsteg i förhålland e till målen		framsteg i förhållande till målen.		delområde n.	och arbetar i enlighet med målen.	enlighet med målen och utvärderar sina framsteg i förhållande till dem.	enlighet med målen. Eleven utvärderar sin aktivitet och anpassar sina arbetssätt enligt målen.

15.3.15 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och experiment. Undervisningen i bildkonst ska utveckla elevens förmåga att förstå fenomen i omgivningen, inom konst och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma och påverka den omgivande verkligheten. Genom en ökad kännedom om kulturarvet stöder man att traditionerna går vidare och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra dem att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleven ska erbjudas möjligheter till mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen besöker man museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 7–9 handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 7–9

Målen för bildkonst närmas via egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och konstens världar. Kunskapsområdena kompletterar delvis varandra och i undervisningen granskas också deras inbördes förhållande. Utgångspunkterna för valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och kultur annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta i valet av innehållet i undervisningen, bildverk som ska granskas, arbetsmetoder och redskap. Man bör beakta lokala möjligheter vid valet av innehåll.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

I3 Konstens olika världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas det kulturella mångfaldets betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och

förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i bildkonst i årskurserna 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Den formativa och summativa bedömningen ska stödja eleverna att utveckla förmågan att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självvärdering. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet och kunnandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i bildkonst avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i bildkonst då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för bildkonst. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i bildkonst och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i bildkonst och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i beskrivningen av kunskapskraven för ett högre vitsord. Elevens arbete ska bedömas som en del av det kunnande som eleven påvisat i relation till alla mål för lärokursen i läroämnet och kunskapskraven för slutbedömningen. I bildkonst ska elevens kunnande utvecklas inom alla målområden för undervisningen fram till slutet av lärokursen.

Bildkonst - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Målen för undervisningen i bildkonst i Sibbo i årskurs 7–9 behandlas i årskurs 7 då bildkonst är ett obligatoriskt ämne för alla elever.

Det viktigaste i undervisningen i bildkonst är att göra en bild. Eleverna bör alltså känna till de olika områdena inom bildkonst och de ska öva att använda olika arbetsmetoder och verktyg samt bildkomposition. För att elevernas bildtänkande ska utvecklas är det viktigt att eleverna i sitt arbete övar att göra visuella val. Elevernas färdigheter att uttrycka sina visuella observationer, tankar, känslor eller drömmar utveckla då de lär sig att göra val.

De viktigaste materialen och redskapen: olika teckningsredskap och penslar, färgkritor, vattenfärger och täckfärger, lera, olika papper och papp, returmaterial, foto- eller videokamera samt dator.

De viktigaste arbetsmetoderna: blyerts- och kolteckningsteknik, kritteknik, vattenfärgsteknik, täckfärgsteknik (gouache), tryckmetoder, (grafik), konstruktion och formning (lera, papp, returmaterial), foto och video, digital bildbehandling och konst, graffiti.

I varje årskurs bekantar sig eleverna grundligt med minst ett konstverk från den finländska gyllene eran och de kan på olika sätt sammanställa en konstportfölj med bekanta konstverk och uppgifter.

Portföljarbetet fortsätter i årskurs 7–9. Portföljen är en kollektion av elevens arbeten och tillhörande övningar, stimulansbilder, skisser osv. Det finns två typer av portföljer – en basportfölj (innehåller allting som anknyter till arbetet) och en provportfölj (en utvald översikt av det egna arbetet).

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning	I1 Egna bildkulturer I2 Bildkulturer i omgivningen I3 Konstens olika världar	Att stärka elevens aktiva roll och ansvar i bildkonsttimmarna. Sibbos kulturlandskap och arkitektur samt värdefulla naturområden - den offentliga konsten i Sibbo - att kunna läsa sin omgivning - bildfenomen som intresserad elever - aktuella fenomen i media - ett kritiskt förhållningssätt - de centrala konstfenomen i Finland och på andra ställen - att använda sig av visuella idéprocesser (utan kritik, spara och ta fram idéer, betrakta dem, välja bland dem, skissa och framställa dem) - uppmuntra eleverna med lekfulla övningar	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens

		- använda sig av sin egen erfarenhetskompetens - praktisera på sin egen förmåga att upptäcka saker - positiv, glad och lyssnande atmosfär - att uttrycka känslor via konst, konst som terapi - manipulerande bilder; tex. reklamer - fakta och fiktion och kritiskt bildläsande - bekanta sig med bildanalysmetoder	
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter	I1-I3	- kultur-identitet; vad som påverkar, olika referensgrupper, finskhet i visuell konst - bildläsningsförmåga, att kunna tolka och analysera olika visuella fenomen på olika sätt - förmåga att hitta sin egen och andras visuella styrkor och respektera sina egna och andras arbeten - diskussioner kring bilder; uppmuntrande kritik; tex. ställa fram bilder namnlöst - göra bildanalyser både muntligt och skriftligt - diskutera konstverk tex. i samband med en konstutställning	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer	I1-I3	- börja samla på sin egen portfolio - öva sig i att ge uppmuntrande feedback till andra	K2-K5

		- ställa fram arbeten så de får en betydelse - växelverkan mellan olika åldersgrupper och samtal kring konst - att påverka sin skolmiljö; tex. med en väggmålning - öva på bildläsningskunskap och bekanta sig med olika bilder och uttrycka sina åsikter med hjälp av bilder, att öva sig på visuellt tänkande och analys	
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder	I1-I3	- med hjälp av exempel från konstvärlden hitta mångsidiga uttryck på sitt eget konstövande - olika material i konst - hur användes material förr och nu, material som tema - att spara sina egna bilder i en portfolio - ansvar för material och verktyg - att välja mellan olika teknik, material och uppgifter - hitta sina egna visuella styrkor, förstärka dem och specialisering	K2 K3 K5 K6
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1-I3	- samarbete med kommunens olika aktörer och med olika åldersgrupper - öva sig på bildanalys - eleven uppmuntras att hitta egna synvinklar, egna kreativa löningar	K1 K2 K3 K5

		- eleven gör egna observationer och undviker att kopiera eller göra plagiat - besök på utställningar eller utflykt till naturen - konstverk som grupparbete - eleven uppmuntras att göra egna arbeten, tex. planera ett projekt	
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder	I1-I3	- affischer, reklambilder, kampanjer, bilder i sociala medier - publicering av elevernas bilder i olika forum i Sibbo - eleverna känner till de visuella grundelementen och bildytans spänningar och kan utnyttja dem på ett ändamålsenligt sätt i sin egen visuella kommunikation - att tolka vad kulturella bilder framför för budskap, konsthistoriska bilder i nya sammanhang, bilder i sociala medier - att öva bildläsning; bekanta sig med olika slags bilder, yttrandefrihet via bilder, öva sig på visuellt tänkande och analyserande	K1 K2 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1-I3	- barnets bildutveckling - göra bildanalyser mångsidigt med hjälp av olika bilder - vad finns det i bilden: eleverna ska kunna identifiera innehållet utifrån bakgrundsuppgifterna, analysera och komponera bildytans variabler, färg, rum) alternativa tolkningar	K1 K4 K5 K6

		- att läsa bilder; att tolka och analysera olika visuella fenomen på olika sätt - att hitta sina egna intresseområden	
M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1-I3	- undersöka sin egen bildhistora - undersöka sin omgivning ur ett visuellt perspektiv - nutidskonst - utnyttjande av material från Sibbos historia - samarbete med konstnärer i Sibbo - kontakter till lokala professionella visuella skapare - kommunens officiella visuella miljö - exempel från konsthistoria, bekanta sig med modern konst, besök i Kiasma/Emma - konstens förmåga att främja välbefinnande, visualitet som uttryck för att bygga upp gruppens identitet - bekanta sig med visuella yrken - konstens synlighet i vardagen, media och nyheter, konsumentkritiskt förhållningssätt i bekantande av konst och framställning av konst	K2 K3 K6 K7
M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande	I1-I3	- bildernas skiktstruktur - igenkännande, tidsbestämmande, jämförande, att bli inspirerad av de olika perspektiv och synvinklar som konsthistoria kan ge - att tolka bilder som kommunikationsmedel,	K1 K2 K5 K6

		konsthistoriska bilder i nya sammanhang, bilder i sociala medier - projektarbete, samarbete	
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur	I1-I3	- kommunens kulturprogram - egna iakttagelser från omgivningen till exempel med att fotografera - estetik, ekologi och etik som begrepp - den personliga upplevelsen av konst, olika åsikter och accepterande av dem - kritisk bildläsning och bildanalys: varför har bilden skapats? – svaret på frågan - nätverkande, aktualitet, globalitet, det kritiska i modern konst; "thnking outside the box" - att föra värdediskussioner och att påverka och delta; tex. ett aktuellt tema som projektarbete	K3 K4 K6 K7
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1-I3	- samarbete med kommunens aktörer (byggande, detaljplaner, miljöskydd mm.) - att uppskatta egna och andras bildkulturer och presentera sina verk för andra - att lära sig av andra och igenkänna symboler - exempel från konstutövare för vilka hållbar utveckling är en viktig aspekt i redas arbete	K1 K2 K4 K7

		- rätt och fel – bildens möjligheter att väcka känslor i olika kulturomgivningar - att tolka kulturella bildbudskap, konsthistoriska bilder i nya sammanhang, bilder i sociala medier - att kunna läsa bilder, tolka och analysera olika visuella fenomen på olika sätt - att välja arbetsmetoder med tanke på hållbar framtid och miljöskydd; också i eget skapande, reflektera över sin livsstil i förhållande till andra.	

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i bildkonst

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Att iaktta och tänka visuellt							
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och använda mångsidiga metoder i bildframställning	I1, I2, I3	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur.	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven gör iakttagelser under individuell handledning.	Eleven använder några metoder i bildframställning då hen gör iakttagelser.	Eleven använder flera metoder i bildframställning och olika sinnen då hen gör iakttagelser.	Eleven använder metoder i bildframställning ändamålsenligt och mångsidigt då hen gör iakttagelser.
M2 uppmuntra eleven att	I1, I2, I3	Eleven lär sig att diskutera sina egna	Förmåga att verbalt reflektera	Eleven kan inför läraren sätta ord på	Eleven bidrar med några av sina	Eleven deltar på eget initiativ i	Eleven deltar i diskussion

diskutera sina egna och andras iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter		iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter.	över iakttagelser och tankar	någon av sina iakttagelser muntligt eller skriftligt.	iakttagelser och tankar till den gemensamma diskussionen.	diskussionerna och motiverar sina tankar.	erna genom att tydligt motivera sina åsikter och på ett uppbyggande sätt tolka de andra deltagarnas inlägg.
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att skapa information i olika miljöer	I1, I2, I3	Eleven lär sig att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda olika metoder för att uttrycka sig i bild.	Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar i bild	Eleven uttrycker under konkret handledning några iakttagelser och tankar i bild.	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder även någon annan metod för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder även andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	Eleven fördjupar sin förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder mångsidigt andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.
Att skapa bilder							
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt	I1, I2, I3	Eleven lär sig att fördjupa sin förmåga att uttrycka sig i bild.	Förmåga att utveckla sina färdigheter att uttrycka sig i bild	Eleven prövar på att använda något material eller någon teknik.	Eleven övar på olika sätt att uttrycka sig i bild och använder några av dem	Eleven använder målmedvetet olika sätt för att uttrycka sig i bild.	Eleven tillämpar målmedvetet och ändamålsenligt olika sätt för att

och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder					målmedvete t.		uttrycka sig i bild.
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökan de arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1, I2, I3	Eleven lär sig att använda ett undersökan de arbetssätt och att utveckla sin problemlösn ingsförmåga .	Förmåga att arbeta på ett undersöka nde sätt och använda sin problemlös ningsförmå ga	Eleven övar under handledning på att arbeta på ett undersökan de sätt.	Eleven övar på att använda ett undersökan de arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.	Eleven använder ett undersökan de arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.	Eleven använder målmedvet et ett undersöka nde arbetssätt i eget arbete och tillsamman s med andra.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikat ions- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att uttrycka sina åsikter och tillämpa olika sätt att påverka med hjälp av bilder.	Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven identifierar och prövar på möjlighetern a att kommunicer a med hjälp av bilder.	Eleven använder några visuella kommunikat ionssätt för att uttrycka sina åsikter.	Eleven uttrycker med hjälp av visuella kommunikat ionssätt sina åsikter om frågor som är betydelsefull a för hen själv.	Eleven deltar i och påverkar omgivning en genom att tillämpa visuella kommunik ationssätt.
Att tolka visuell kultur							
M7 handleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att använda olika metoder för att tolka bilder.	Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven prövar under handledning på någon metod för att tolka bilder.	Eleven prövar på metoder för att tolka bilder och använder några av dem.	Eleven använder olika metoder för att tolka bilder.	Eleven tillämpar mångsidigt olika metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1, I2, I3	Eleven lär sig att granska vilka olika betydelser konst och annan visuell kultur har.	Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven känner igen och nämner någon betydelse som visuell kultur har.	Eleven granskar några betydelser som visuell kultur har och tar del av diskussionen som förs om dem.	Eleven deltar med sina tolkningar i diskussioner om vilken betydelse visuell kultur har.	Eleven motiverar sina synpunkter om betydelsen av visuell kultur.
M9 inspirera eleven att i sitt bildskapande använda sig av olika tiders och kulturers sätt att uttrycka sig i bild	I1, I2, I3	Eleven lär sig att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.	Förmåga att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven prövar under handledning på att använda en specifik kulturs sätt att uttrycka sig i bild.	Eleven bekantar sig under handledning med olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild och använder dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning och genom att motivera sina lösningar.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden							
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i	I1, I2, I3	Eleven lär sig att uttrycka sina åsikter om värderingar som finns i visuell kultur.	Förmåga att ta ställning till värden som finns i visuell kultur	Eleven känner igen och nämner något värde som finns i visuell kultur.	Eleven nämner och reflekterar över värden som finns i visuell kultur.	Eleven tar ställning till diskussionen om värden som finns i visuell kultur.	Eleven deltar i diskussionen om värden som finns i visuell kultur och motiverar

annan visuell kultur							sina synpunkter .
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att iaktta kulturell mångfald och hållbar utveckling samt lär sig att påverka med hjälp av bilder.	Förmåga att uttrycka sina egna värderingar med hjälp av bilder	Eleven tar i beaktande någon synvinkel som berör kulturell mångfald eller hållbar utveckling i sina bilder.	Eleven tar i beaktande olika synvinklar som berör kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder.	Eleven granskar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder samt inser möjligheterna att påverka med hjälp av bilder.	Eleven uttrycker sina åsikter om frågor som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling samt påverkar med hjälp av bilder.

15.3.16 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne som innefattar slöjdverksamhet med olika slags material, där eleverna får uttrycka sig genom slöjd, formge och använda teknik. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster samt utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar samt använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att göra med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevernas förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevernas livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt gemenskapens kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 7–9 är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska

funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 7–9

Innehållet i undervisningen ska ge eleven mångsidig erfarenhet av olika områden av slöjd och möjlighet att tillägna sig olika slöjdfärdigheter. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna erbjuds uppgifter och uppdrag där olika innehållsområden samspelar och bildar enhetliga helheter.

I1 Innovation: Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

I2 Formgivning: Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

I3 Prövning: Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

I4 Dokumentation och värdering: Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

I5 Tillverkning: Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

I6 Arbetssäkerhet: Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

I7 Företagsamt lärande: Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

I8 Medvetenhet och delaktighet: Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp

av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurserna 7–9

Bedömningen av lärandet i slöjd ska vägleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Den formativa bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska handledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt för självvärdering och för att få kamratrespons. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Den summativa bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet samt på målen och kunskapskraven för den. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i slöjd avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i slöjd då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i slöjd som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för slöjd. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i slöjd och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i slöjd och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. I beskrivningarna av kunskapskraven i slöjd ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Slöjd - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Målen för undervisningen i handarbete i Sibbo i årskurs 7–9 behandlas i årskurs 7 då handarbete är ett obligatoriskt ämne för alla elever.

Innehållen i undervisningen i handarbete är inte indelade i tekniskt arbetet och textilarbete. I undervisningen ska användas både metoder inom tekniskt arbete och textilarbete. Ett visst material, teknik, verktyg/maskin eller produkt är inte som sådant en utgångspunkt för planeringen av undervisningen, utan meningen är att skapa lärområden som är mer omfattande, anknyter till elevens egen livsvärld och är aktuella, tar ställning och prövar och där man använder arbetsmetoder ur både tekniskt arbete och textilarbete.

Det finns inte enbart en enda modell för att ordna undervisningen i handarbete, utan undervisningen kan ordnas på olika sätt. Skolorna kan precisera sina egna genomförandesätt i sina läsårsplaner. Läroplansgrunderna förutsätter inte att arbetsmetoderna fördelas jämnt. Elevernas intressen kan framhävas genom till exempel val av ämnen för arbetena samt avgränsning av materialen, och det här förutsätter inte att man gör ett traditionellt val mellan tekniskt arbete och textilarbete. Eleverna kan studera enligt läroplansgrunderna så att de under årskurshelheten 7–9 studerar alla innehåll i handarbete och bekantar sig med alla arbetsmetoder men också betonar sådana arbetsmetoder de önskar.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I2 Formgivning I3 Prövning I4 Dokumentation och värdering I5 Tillverkning	Tyngdpunkten ligger vid självständig verksamhet och företagsamhet under hela handarbetsprocessen. Eleven handleds till att självständigt skapa idéer, tillämpa och utnyttja inlärda färdigheter samt att använda redskap och tekniker på ett tillämpligt och självständigt sätt.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens
M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande	I1 Innovation I2-I5	I planeringen ligger fokus, förutom vid funktionsdugligheten hos och planeringen av den slutliga produkten, vid planeringen och åskådliggörande av de olika arbetsskedena från första början. I tillägg till teknikerna och innehållen från åren förut introduceras till exempel: - Sömnad: att använda mönster, overlock; existerande färdigheter stärks genom mångsidig sömnadsarbeten - Mönstring av tyg: färgning och tryckning på ett ingående sätt, t.ex. med hjälp av specialtekniker	K1 Förmåga att tänka och lära sig

		- Trådtekniker: stickning och virkning; fördjupande av kunskaperna och diversifiering av teknikerna t.ex. med mönsterstickning och virkning, ytstickning som baserar sig på växling av maskor - Tygvävning: vävning med vävstol i mån av möjlighet - Skärande bearbetning: fräsning, gängning - Formgivande bearbetning: vikning, mangling - Fogar: svetsning, hårdlödning - Ytbehandling - Elteknologi: grundläggande komponenter och strömkretsapplikationer inom elektroniken	
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer	I1-I5	- eleverna prövar nya arbetsredskap och tekniker - man utvecklar nya produkter genom innovation - eleverna fördjupar sin materialkunskap, t.ex. silke, regenatfiber, syntetfiber, övriga träslag och metaller, materialexperiment och -test, undersökningar, textilvård	K4 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens	I1-I5	- eleverna bekantar sig med olika handarbetsinstruktioner och lär sig tolka deras symboler	K2 K4

visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga		- eleverna tränar att göra tredimensionella ritningar och modeller - eleverna bekantar sig med datorstödd projektering	
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen	I6 Arbetssäkerhet	Eleverna repeterar säkerhetsanvisningarna för handarbetsklassen och går igenom säkerhetsrisker och faror inom handarbete.	K3 K6
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information	I1-I5	- självbedömning av det egna arbetet, processen och dokumenteringen av den - i planeringen, tillverkningen och dokumenteringen av arbetet utnyttjas mobilutrustning och program	K5 Digital kompetens
M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7 Företagsamt lärande	- eleverna bekantar sig med olika produktionssätt inom slöjd antingen genom besök eller genom att bekanta sig med elektroniska material - i mån av möjlighet besök till museer, utställningar eller företag	K6
M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil	I8 Medvetenhet och delaktighet	- eleverna handleds att planera sådana arbeten som de har användning för - eleverna reflekterar över en produkts livscykel och konsekvenserna av de egna valen - eleverna övar att serva och reparera	K1 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		- använda returmaterial på ett naturligt sätt som en del av materialutbudet	

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8, och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i slöjd

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I1-I5	Eleven lär sig att planera sitt arbete. Eleven lär sig att agera på ett företagsamt och kreativt sätt när hen utvecklar idéer, undersöker och experimenterar i slöjd.	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt eget arbete utgående från givna instruktioner och exempel. Eleven kan under konkret handledning utföra ett visst skede i arbetet.	Eleven planerar sitt arbete enligt givna instruktioner. Eleven strävar efter att arbeta på ett företagsamt sätt.	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.	Eleven planerar självständigt sitt arbete. Eleven arbetar på ett företagsamt sätt och tar egna initiativ.
M2 handleda eleven att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete i slöjd och att utgående från målen genomföra en	I1-I5	Eleven lär sig att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete. Eleven lär sig att genomföra en slöjdprocess i sin helhet. Eleven lär sig	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer med lärarens hjälp upp ett konkret mål för sitt lärande som anknyter till arbetet.	Eleven ställer under handledning upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider i slöjdprocess	Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och hen arbetar processinriktat och reflekterar på ett realistiskt	Eleven ställer självständigt upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider

slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande		att reflektera över sitt arbete under en hel slöjdprocess.		Eleven arbetar med en fas åt gången och reflekterar under handledning över sin slöjdprocess.	en med en fas åt gången enligt givna instruktioner. Eleven reflekterar över sin slöjdprocess utgående från givna alternativ.	sätt över sin slöjdprocess.	ändamålsenligt och reflekterar på ett analytiskt och realistiskt sätt över sin slöjdprocess.
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer	I1-I5	Eleven lär sig att mångsidigt använda olika redskap och att välja ändamålsenliga material och arbetssätt inom slöjd. Eleven är kreativ i sitt arbete.	Förmåga att använda redskap och att använda olika bearbetnings- och arbetssätt inom slöjd på ett ändamålsenligt sätt	Eleven deltar i undervisningen i de båda arbetssätten inom slöjd. Eleven använder olika redskap och material, vid behov under konkret handledning.	Eleven förstår vilken betydelse olika arbetssätt och material har för slöjdprocessen och eleven väljer under handledning dem som lämpar sig för hens arbete. Eleven använder olika redskap och material enligt givna instruktioner.	Eleven kan välja ändamålsenliga material och bearbetningssätt samt kan använda dem på ett kreativt sätt för att framställa produkter eller alster enligt sina planer.	Eleven utvärderar hur väl olika redskap och bearbetningssätt lämpar sig för slöjdprocessen. Eleven tillämpar sin kunskap om material och arbetssätt på ett kreativt, experimentellt och ändamålsenligt sätt.
M4 handleda eleven att	I1-I5	Eleven lär sig att använda slöjdrelatera	Visuellt, materiellt och	Eleven identifierar olika	Eleven använder slöjdrelatera	Eleven använder centrala	Eleven använder slöjdrelater

ledigt använda slöjdrelatera de begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförm åga		de begrepp, tecken och symboler på ett ledigt sätt. Eleven lär sig att uttrycka sig själv visuellt med hjälp av olika material och teknik.	tekniskt uttryck	slöjdrelatera de begrepp, tecken och symboler. Eleven uttrycker under konkret handledning några av sina iakttagelser och tankar visuellt.	de begrepp, tecken och symboler enligt instruktioner na. Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar visuellt och även på något annat sätt.	slöjdrelatera de begrepp och kan uttrycka sina idéer klart med hjälp av teknik.	ade begrepp, tecken och symboler på ett ändamålse nligt sätt. Eleven uttrycker sina idéer på ett mångsidigt och kreativt sätt med hjälp av olika material och teknik.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocess en	I6	Eleven lär sig att uppfatta, bedöma och förutse olika risksituation er och att vid behov reagera på dem. Eleven lär sig att agera på ett tryggt och säkert sätt i slöjdprocess en.	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven följer under konkret handledning de säkerhetsins truk-tioner hen fått i slöjdprocess en.	Eleven uppfattar de centrala riskfaktorern a som berör arbetssäkerh eten under slöjdprocess en och följer de säkerhetsins truktioner hen fått.	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt kan arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocess en.	Eleven bedömer och förutser farorna och riskerna i arbetet som en del av slöjdproces sen. Eleven arbetar på ett tryggt och säkert sätt och främjar genom sitt agerande säkerheten och tryggheten i lärmiljön.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationstekniken s möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och dela gemensam information	I1-I5	Eleven lär sig att utnyttja informations- och kommunikationstekniken s möjligheter för planering, framställning och dokumentation i slöjd. Eleven lär sig att producera och dela gemensam information.	Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik under konkret handledning i den egna eller den gemensamma slöjdprocessen.	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik enligt givna instruktioner för planering, framställning och dokumentation självständigt eller tillsammans med andra.	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen samt för att producera gemensam information.	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik mångsidigt i olika skeden av slöjdprocessen samt för att producera och dela gemensam information.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7	Eleven lär sig att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.	Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i vardagen och i samhället	Eleven deltar under lärarens handledning i reflektioner över betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vilken betydelse slöjd har i vardagen, samhället och arbetslivet.	Eleven kan reflektera över vilken betydelse praktiska färdigheter och slöjd har i det egna livet och i samhället.	Eleven kan ur olika synvinklar granska vilken betydelse praktiska färdigheter, slöjd och teknik har i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.
M8 handleda eleven att tänka ekonomiskt och att göra sådana val i anslutning till	I8	Eleven lär sig att tänka ekonomiskt. Eleven lär sig att i anslutning till slöjdprocessen göra val	Förmåga att göra motiverade val och att beakta en hållbar livsstil i	Eleven kan under lärarens handledning använda slöjdmaterial på ett	Eleven kan delvis självständigt göra ekonomiska val i sitt arbete.	Eleven kan göra ekonomiska val i sitt arbete.	Eleven kan göra ekonomiska val och förstår betydelsen av ett arbete av

slöjdprocessen som främjar en hållbar livsstil		som främjar en hållbar livsstil.	slöjdprocessen	ekonomiskt sätt.	Eleven förstår sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan bedöma sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	god kvalitet. Eleven kan bedöma och motivera val som anknyter till slöjdprocessen och en hållbar livsstil.

15.3.17 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."

I årskurserna 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 7–9

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga: Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9

ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i gymnastik i årskurserna 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stöder elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. I undervisningen och bedömningen i gymnastik ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen ska man använda mångsidiga metoder så att eleverna har möjlighet att visa sitt bästa kunnande. Eleverna ska handledas i självvärdering.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i gymnastik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i gymnastik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i gymnastik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för gymnastik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i gymnastik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i gymnastik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I gymnastiken utvecklas kunnandet kontinuerligt som en fortsättning på det tidigare kunnandet. I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Gymnastik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7

Mål för undervisningen	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	Eleven är fysiskt aktiv, hen prövar på olika gymnastikformer och övar aktivt. Fysisk aktivitet, delaktighet och vilja att försöka ligger som grund för bedömningen.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar. Eleven utvecklar sitt sätt att hantera och bemöta andra. Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer, samt samarbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K1 K3 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer. Vi använder oss av olika redskap för att förstärka rörelsefärdigheterna. Vi arbetar mångsidigt med kroppen med hjälp av olika kroppskontrollsövningar (bålhållning), genom att röra oss på olika underlag, exempelvis svår terräng, is och via olika spel, såsom skridskoåkning och spel på isen. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer och sammanhang. Vi bekantar oss med olika bollspel, redskap samt vänjer oss vid vatten. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	Eleven lär sig att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper. Eleven tränar de olika fysiska egenskaperna, som uthållighet (bollspel, rytm och rörelse, simning), styrka (kroppskontroll med och utan motstånd)	K3

	snabbhet (grundläggande idrott, bollspel samt ex. kampsporter) samt rörlighet (mångsidig stretchning och muskelvård) via olika grundläggande idrottsformer. Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper ligger som grund för bedömningen.	
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet		K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna. Man stöder elevernas positiva sociala värderingar och verksamhet såsom ärlighet, ansvarsfullhet och rättvisa. Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna ligger som grund för bedömningen.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	Eleven strävar efter att samarbeta och bemöta andra med respekt. Eleven uppför sig artigt, vänligt och är likvärdig mot alla. Eleven kan reglera sina handlingar och känslouttryck i de olika gymnastiksituationerna. Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om	Eleven strävar efter att följa principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter. Förmåga att ta	K2 K6

rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	ansvar i gemensamma aktiviteter ligger som grund för bedömningen.	K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	Eleven lär sig att ta ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt. Eleven lär sig att göra val och beslut i ärenden, som berör dem och på så sätt uppleva att de är viktiga och betydelsefulla. Förmåga att arbeta självständigt ligger som grund för bedömningen.	K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	Eleverna får känna att hen behandlas rättvist och likvärdigt, att hen är kunniga och blir godkända både som individ och som en del av gruppen.	K1 K2
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	Eleven lär sig att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet. Eleven lär sig hur olika idrottsformer utvecklar den fysiska funktionsförmågan, som ökar elevernas motivation för en fysiskt aktiv och motionsinriktad livsstil.	K3
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt lära ut kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att eleven ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	Eleverna bekantar sig med olika idrottsformer och via erfarenheter lär sig eleven att hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi i livet.	K1 K3

Gymnastik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 8

Mål för undervisningen	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	Eleven är fysiskt aktiv, hen är bekant med olika gymnastikformer och övar aktivt. Fysisk aktivitet, delaktighet och vilja att försöka ligger som grund för bedömningen. I årskurs 8 genomför eleverna de nationella Move!-mätningarna.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar. Eleven är medveten om sitt sätt att hantera och bemöta andra. Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer, samt samarbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K1 K3 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar och behärskar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer. Vi använder oss av olika redskap för att förstärka rörelsefärdigheterna. Vi arbetar mångsidigt med kroppen med hjälp av olika kroppskontrollsövningar (bålhållning), genom att röra oss på olika underlag, exempelvis svår terräng, is och via olika spel, såsom skridskoåkning och spel på isen. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar och behärskar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer och sammanhang. Vi lär oss olika bollspel, lär oss hantera redskap samt bekantar oss med olika simtekniker. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	Eleven utvecklar sin förmåga att utvärdera sig själv samt även upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper. Eleven tränar de olika fysiska egenskaperna, som uthållighet (bollspel, rytm och rörelse, simning), styrka (kroppskontroll med och utan motstånd) snabbhet (grundläggande idrott, bollspel samt ex. kampsporter) samt rörlighet (mångsidig stretchning och muskelvård) via olika grundläggande idrottsformer. Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper ligger som grund för bedömningen.	K3
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet		K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna. Man stöder elevernas positiva sociala värderingar och verksamhet såsom ärlighet, ansvarsfullhet och rättvisa. Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna ligger som grund för bedömningen. Eleven lär sig att uppmuntra sina klasskamrater.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	Eleven lär sig att samarbeta och bemöta andra med respekt. Eleven uppför sig artigt, vänligt och är likvärdig mot alla. Eleven kan reglera sina handlingar och känslouttryck i de olika gymnastiksituationerna. Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	Eleven lär sig att följa principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter. Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter ligger som grund för bedömningen.	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	Eleven utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt. Eleven utvecklar sin förmåga att göra val och beslut i ärenden, som berör dem och på så sätt uppleva att de är viktiga och betydelsefulla. Förmåga att arbeta självständigt ligger som grund för bedömningen.	K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	Eleverna får känna att hen behandlas rättvist och likvärdigt, att hen är kunnig och blir godkänd både som individ och som en del av gruppen.	K1 K2
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	Eleven utvecklar sin förmåga att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet. Eleven utvecklar sin förmåga att lära sig hur olika idrottsformer utvecklar den fysiska funktionsförmågan,	K3

	som ökar elevernas motivation för en fysiskt aktiv och motionsinriktad livsstil.	
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt lära ut kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att eleven ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	Eleverna bekantar sig med olika idrottsformer och via erfarenheter lär sig eleven att hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi i livet.	K1 K3

Gymnastik - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 9

Mål för undervisningen	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	Eleven är fysiskt aktiv, hen behärskar olika gymnastikformer och övar aktivt. Fysisk aktivitet, delaktighet och vilja att försöka ligger som grund för bedömningen. Eleven visar även egen initiativförmåga för sitt lärande.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar. Eleven behärskar sitt sätt att hantera och bemöta andra. Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer, samt samarbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K1 K3 K4 Multilitteracitet

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar samt tillämpar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer. Vi använder oss av olika redskap för att förstärka rörelsefärdigheterna. Vi arbetar mångsidigt med kroppen med hjälp av olika kroppskontrollsövningar (bålhållning), genom att röra oss på olika underlag, exempelvis svår terräng, is och via olika spel, såsom skridskoåkning och spel på isen. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	Eleven utvecklar samt tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer och sammanhang. Vi bekantar oss med olika bollspel, redskap samt lär oss grunderna för livräddning. Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer ligger som grund för bedömningen.	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	Eleven kan utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper. Eleven tränar de olika fysiska egenskaperna, som uthållighet (bollspel, rytm och rörelse, simning), styrka (kroppskontroll med och utan motstånd, även fria tyngder används) snabbhet (grundläggande idrott, bollspel samt ex. kampsporter) samt rörlighet (mångsidig stretchning och muskelvård) via olika grundläggande idrottsformer. Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper ligger som grund för bedömningen.	K3
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både		K3

rädda sig själv och andra ur vattnet		
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna. Man stöder elevernas positiva sociala värderingar och verksamhet såsom ärlighet, ansvarsfullhet och rättvisa. Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna ligger som grund för bedömningen. Eleven tillämpar sina kunskaper i att uppmuntra och sporra sina klasskamrater.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	Eleven samarbetar och bemöter andra med respekt. Eleven uppför sig artigt, vänligt och är likvärdig mot alla. Eleven kan reglera sina handlingar och känslouttryck i de olika gymnastiksituationerna. Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga ligger som grund för bedömningen.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	Eleven följer principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter. Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter ligger som grund för bedömningen.	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan ta ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt. Eleven kan göra val och beslut i ärenden, som berör dem och på så sätt uppleva att de är viktiga och betydelsefulla. Förmåga att arbeta självständigt ligger som grund för bedömningen.	K1 K2 K3

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	Eleverna får känna att hen behandlas rättvist och likvärdigt, att hen är kunnig och blir godkänd både som individ och som en del av gruppen.	K1 K2
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	Eleven behärskar och förstår vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet. Eleven behärskar kunskapen hur olika idrottsformer utvecklar den fysiska funktionsförmågan, som ökar elevernas motivation för en fysiskt aktiv och motionsinriktad livsstil.	K3
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt lära ut kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att eleven ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	Eleverna bekantar sig med olika idrottsformer och via erfarenheter lär sig eleven att hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi i livet.	K1 K3

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i gymnastik

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Fysisk funktionsförmåga							
M1 uppmuntra eleven att röra på sig,	I1	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika	Fysisk aktivitet	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa	Eleven deltar i gymnastikle ktionerna	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamhete	Eleven deltar aktivt och tränar de

att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga		gymnastikformer och tränar aktivt.	och vilja att försöka	delar i verksamheten under gymnastikle ktionerna.	och prövar på olika gymnastikformer.	n under gymnastikle ktionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.
M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika	I1	Eleven utvecklar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.

årstider och i olika gymnastikformer							
M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	Eleven utvecklar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.
M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Eleven utvärderar, upprätthåller och utvecklar sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma samt rädda sig själv och andra ur vattnet	I1	Eleven stärker sin simkunnighet och sina livräddningsfärdigheter.	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma 10 meter.	Eleven simmar 50 meter på två olika simsätt och dyker 5 meter.	Eleven kan simma* och rädda sig själv och andra ur vattnet. (*nordiska kriterier för simkunnighet)	Eleven kan simma obehindrat på två simsätt och kan rädda sig själv och andra ur vattnet på olika sätt.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	I1	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklek-tionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklek-tionerna.
Social funktionsförmåga							
M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksitua-tionerna med hänsyn till andra	I2	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga	Eleven arbetar tillsammans med människorhen själv valt och reglerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.	Eleven arbetar tillsammans med alla.	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.

M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven följer principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.
Psykisk funktionsförmåga							
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt	I3	Eleven tar ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt.	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3			*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en	I3	Eleven lär sig att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina*			

motionsinrik tad livsstil har för det totala välbefinnan det		motionsinrik tad livsstil har för det totala välbefinnan det.		*erfarenheter som en del av självvärderin gen*			
M13 göra eleven bekant med olika vanliga motionsmöjl igheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med dem så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsfor mer som ger glädje, avslappning och energi	I3	Eleven lär sig att hitta egna lämpliga motionsform er som ger glädje, avslappning och energi.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderin gen*			

15.3.18 Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en

uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för huslig ekonomi i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att eleverna utvecklar en mångsidig hushållskompetens och ett mångsidigt hushållstänkande samt tillägnar sig principerna för hållbar utveckling. Aktuella ämnen med lokal, regional och global anknytning ska utnyttjas och tillämpas vid planeringen av uppgifter. Uppgifterna ska anknyta till målen i huslig ekonomi och variera beroende på eleverna, de lokala förhållandena och skolans prioriteringar.

I1 Matkunskap och matkultur: Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

I2 Att bo och leva tillsammans: Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet: Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i

vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen ska också ta hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnar sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. I undervisningen ska man se till att eleven och hens vårdnadshavare känner till målen, grunderna för bedömningen och kriterierna för slutbedömningen. Kunnandet ska bedömas med mångsidiga förfaringssätt. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och om prestationerna i relation till de uppställda målen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i huslig ekonomi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i huslig ekonomi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i huslig ekonomi som fastställts i grunderna för läroplanen

för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för huslig ekonomi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i huslig ekonomi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i huslig ekonomi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för lärandet och föremålen för bedömningen i huslig ekonomi är praktiska arbetsfärdigheter, samarbets- och kommunikationsförmåga och färdigheter att hantera information. Elevens kunskaper utvecklas och färdigheterna blir synliga genom de centrala innehållen i anknytning till målen i huslig ekonomi.

Huslig ekonomi - mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 7–9

Målen för undervisningen i huslig ekonomi i Sibbo i årskurs 7–9 behandlas i årskurs 7 då huslig ekonomi är ett obligatoriskt ämne för alla elever.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Praktiskt arbete			
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet	I1 Matkunskap och matkultur I2 Att bo och leva tillsammans I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet		K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	I1-I2		K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater	I1-I3	Eleven handleds att beakta konsekvenserna av sitt eget	K3

och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion		beteende i närmiljön och globalt.	K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	I1-I2		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	I1-I3		K3 K5 K7
Samarbete och kommunikation			
M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	I1-I3		K1 K2 K6 K7
M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner	I1-I3	Eleverna handleds att värdesätta lokal och nationell kultur men också förstå möjligheterna som mångkulturalism medför.	K2 K3
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i	I1-I2		K3

grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen			K6 K7
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	I1-I3	Eleverna handleds att beakta andra och förstå andan i att vara hjälpsam.	K2 K6 K7
Informationshantering (i alla målen gäller I1 -I3)			
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val			K1 K4
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö			K4
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer			K1
M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen			K1 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i huslig ekonomi

Mål för undervisningen	**Innehåll**	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav för vitsordet 5**	**Kunskapskrav för vitsordet 7**	**Kunskapskrav för vitsordet 8**	**Kunskapskrav för vitsordet 9**
Praktiskt arbete							
M1 handleda	I1, I2	Eleven lär sig att planera,	Planering och	Eleven känner igen	Eleven planerar,	Eleven planerar och	Eleven planerar

eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet		organisera och utvärdera sitt eget arbete och sin aktivitet.	organisering av arbetet samt granskning av egen aktivitet	och kan benämna några arbetsuppgifter i anknytning till arbetsprocessen. Eleven behöver mycket handledning och hjälp i att planera och genomföra arbetet.	organiserar och beskriver stegvis sitt arbete och sin aktivitet enligt givna instruktioner.	arbetar stegvis genom att tillämpa givna instruktioner samt beskriver sitt kunnande med hjälp av egna iakttagelser av det egna arbetet.	och arbetar självständigt samt motiverar det egna arbetet och den egna aktiviteten.
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	I1, I2	Eleven lär sig praktiska färdigheter i hushållet och prövar på olika arbetsmetoder. Eleven lär sig att beakta kreativitet och estetik i sitt arbete.	Praktiska färdigheter i genomförandet av grundläggande uppgifter i huslig ekonomi, kreativitet och estetik	Eleven klarar under handledning av att utföra enstaka arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter.	Eleven klarar av att utföra givna arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter. Eleven vet att arbetsuppgifter kan utföras kreativt på många olika sätt och att estetiken är av betydelse.	Eleven klarar självständigt av att i huslig ekonomi utföra uppgifter som förutsätter praktiska färdigheter och tillämpar de vanligaste arbetsmetoderna. Eleven beaktar enstaka estetiska aspekter.	Eleven kan kreativt använda och motivera olika praktiska färdigheter och arbetsmetoder i uppgifter i huslig ekonomi. Eleven motiverar betydelsen av kreativitet och estetik som en del av helheten och tar

							dessa i beaktande.
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg på ett sätt som främjar välbefinnande och hållbar konsumtion	I1, I2, I3	Eleven lär sig att välja och använda råvaror, material, arbetsredskap, och teknologi som främjar en hållbar livsstil.	Förmåga att göra och motivera val i arbetet	Eleven övar sig på att med hjälp av individuell handledning välja och använda givna material eller arbetsredskap.	Eleven väljer och använder råvaror, material, arbetsredskap eller teknologi i enlighet med givna instruktioner.	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i hållbar livsstil då hen använder råvaror, material, arbetsredskap, eller teknologi.	Eleven väljer, använder och argumenterar för råvaror, arbetsredskap, material eller teknologi som stöder en hållbar livsstil.
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	I1, I2	Eleven lär sig att planera sitt eget arbete i relation till den tid som står till buds och den givna uppgiften. Eleven lär sig att sörja för ordningen i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön i sin lärmiljö.	Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven arbetar inom tidsramen och håller under handledning ordning i uppgifterna och arbetsmiljön.	Eleven håller ordning i arbetsuppgifterna i enlighet med givna instruktioner och angiven tidsram i olika arbetsskeden. Eleven behöver handledning för att upprätthålla ordning i arbetsmiljön.	Eleven arbetar stegvis i enlighet med instruktioner och upprätthåller ordning i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön. Eleven planerar och förutser sin tidsanvändning.	Eleven arbetar självständigt och ansvarsfullt och kan inom ramen för lärmiljön motivera sin tidsanvändning, betydelsen av att upprätthålla ordning i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön, samt arbetets

							framskridande.
M5 handleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	I1, I2, I3	Eleven lär sig att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt i undervisningsmiljön för huslig ekonomi med beaktande av de material som finns tillgängliga.	Säkerhet samt verksamhet som är hållbar med tanke på resurserna	Eleven arbetar hygieniskt och säkert under handledning.	Eleven arbetar hygieniskt och säkert i enlighet med givna instruktioner.	Eleven arbetar i enlighet med instruktionerna på ett hygieniskt, säkert och ergonomiskt sätt eller ändamålsenligt i förhållande till, kostnader och energiförbrukning.	Eleven motiverar sitt arbete utgående från aspekter på säkerhet, hygien och ergonomi, eller kostnader och energiförbrukning.
Samarbete och kommunikation							
M6 handleda eleven att öva sig på att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	I1, I2, I3	Eleven lär sig att möta andra, lyssna, diskutera och argumentera i elevgruppen.	Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera vid gemensam planering	Eleven deltar sporadiskt eller med stöd av frågor i diskussionen i gemensamma planerings- och arbetssituationer.	Eleven deltar i diskussionen i gemensamma planerings- och arbetssituationer och försöker lyssna och föra fram sina egna synpunkter.	Eleven lyssnar på olika synpunkter och uttrycker sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.	Eleven deltar aktivt i diskussioner, beaktar olika synpunkter och argumenterar konstruktivt för sina egna åsikter. Eleven uppmuntrar de andra i gemensamma planerings- och

							arbetssituationer.
M7 aktivera eleven att vara uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga tradi-tioner	I1, I2, I3	Eleven lär sig att känna igen hur rytmen i olika hushåll byggs upp och hur den struktureras tidsmässigt. Eleven lär sig att förhålla sig accepterande till kulturell mångfald i hemmen.	Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd och skillnader mellan olika hushåll	Eleven benämner vardagsrutiner och känner till olika slag av hemkulturer.	Eleven beskriver vardagsrutiner, hur vardagen är uppbyggd, hushållstraditioner och olika slag av hemkulturer.	Eleven definierar hur vardagen är uppbyggd och hushållens vardagsrutiner i olika hemkulturer.	Eleven motiverar uppbyggnaden av vardagen och tidsanvändningen i olika slag av hemkulturer.
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen	I1, I2	Eleven lär sig att arbeta självständigt och som en del av gruppen och den gemensamma uppgiften. Eleven lär sig att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter.	Användningen av resurser och att lära sig hur gemensamma överenskommelser görs upp	Eleven övar under individuell handledning på att arbeta självständigt och deltar sporadiskt i gruppens aktiviteter.	Eleven övar på att arbeta självständigt och att ta ansvar för sitt eget arbete samt deltar i gruppens aktiviteter på överenskommet sätt.	Eleven arbetar på egen hand och i grupp och strävar efter att arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven vet vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om arbetsfördel	Eleven arbetar självständigt och rättvist och agerar med samarbetsförmåga samt ansvarfullt i gruppen.

						ning genom att delta i beslutsfattandet.	
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att reflektera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	I1, I2, I3	Eleven lär sig att identifiera faktorer i anknytning till omtänksamt bemötande, goda seder och bruk samt hur man agerar i kommunikationssituationer.	Omtänksamt bemötande av andra elever och agerande i enlighet med goda seder och bruk i kommunikationssituationer under lektionen.	Eleven vet att goda seder och bruk inverkar på kommunikationssituationer.	Eleven känner igen och benämner faktorer i anknytning till goda seder och bruk och omtänksamt bemötande.	Eleven kan agera i enlighet med goda seder och bruk.	Eleven kan motivera goda seder och bruk och omtänksamt bemötande av andra samt handlingar i praktiken i anknytning till dessa.
Informationshantering							
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma information i anslutning till huslig ekonomi samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som	I1, I2, I3	Eleven lär sig att hämta och jämföra information och identifiera tillförlitliga källor för information i anknytning till huslig ekonomi som grund för sina val.	Förmåga att hämta och använda information	Eleven hämtar under individuell handledning information i anknytning till huslig ekonomi ur givna källor. Förmågan att tolka och utnyttja informationen är anspråkslös.	Eleven hämtar information i anknytning till huslig ekonomi ur källor som är bekanta för hen och som givits hen och utnyttjar dem i sitt arbete.	Eleven vet var och hur man kan hämta information i anknytning till huslig ekonomi. Eleven bedömer informationens användbarhet och källornas	Eleven hämtar information i anknytning till huslig ekonomi ur olika källor. Eleven bedömer källornas och informationens tillförlitligh

grund för sina val						tillförlitlighet.	et och användbarhet och väljer för uppgiften ändamålsenliga källor.
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närsamhälle	I1, I2	Eleven lär sig att läsa och tolka instruktioner, tecken och symboler i anknytning till hushållsarbete och närsamhälle och arbeta i enlighet med dem.	Förmåga att använda anvisningar, tecken och symboler	Eleven känner igen och benämner enstaka anvisningar och tecken.	Eleven känner igen, benämner, klassificerar och använder hushållsrelaterade anvisningar och tecken i enlighet med givna instruktioner.	Eleven använder hushållsrelaterade anvisningar, tecken och symboler i sitt arbete.	Eleven motiverar användningen av hushållsrelaterade anvisningar, tecken och symboler i olika arbeten.
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer	I1, I2, I3	Eleven lär sig att använda kunskaper och färdigheter, identifiera tjänster och visa på kreativitet i olika situationer och miljöer.	Förmåga att använda begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, samt hitta kreativa lösningar i situationer. Kännedom om tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven nämner några hushållsrelaterade begrepp, kunskaper och färdigheter samt enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter samt beskriver enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter i olika situationer. Eleven beskriver olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och hur de används i vardagen.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter motiverat och kreativt i olika situationer. Eleven utvärderar olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och motiverar

							användningen av dem och de möjligheter de erbjuder.
M13 handleda eleven mot en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet som en del av valen i vardagen	I1, I2, I3	Eleven lär sig att tolka faktorer och aktiviteter i anknytning till cirkulär ekonomi och hushållsarbeten som belastar miljön och ekonomin.	Handlingar för miljö och ekonomi i arbete och beslutsfattande	Eleven räknar upp några hushållsrelaterade handlingar i anknytning till miljö och användning av pengar.	Eleven vet hur man kan minska miljöbelastningen och vad man kan göra i ett hushåll för miljön och ekonomin.	Eleven utför i olika uppgifter och situationer enstaka handlingar som anknyter till miljö och ekonomi i vardagen.	Eleven utför i olika uppgifter och situationer handlingar i anknytning till miljö och ekonomi i vardagen på ett logiskt sätt och motiverar betydelsen av dem utgående från en hållbar och ansvarsfull livsstil och konsumtion.

15.3.19 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna,

fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 7–9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för elevhandledning i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Lärande och studier: Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering: I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet: I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I4 Arbetslivsorientering: Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier: Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, intensifierad personlig elevhandledning och handledning för en elev som har behov av stöd i elevhandledningen i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Handledning som berör fortsatta studier ska inledas i ett tillräckligt tidigt skede. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver intensifierad personlig elevhandledning och stöd samt unga som av särskilda skäl riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

En elev som behöver stöd för att ansöka till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen har rätt att utöver elevhandledning få intensifierad personlig elevhandledning enligt sina behov i årskurserna 8 och 9. I den intensifierade personliga elevhandledningen ska tyngdpunkten ligga på att utveckla elevens färdigheter för fortsatta studier samt att vägleda eleven till fortsatta studier som är lämpliga för hen. Målet är att varje elev ska hitta en studieplats för fortsatta studier där eleven kan fortsätta fullgöra läroplikten efter den grundläggande utbildningen.

Eleven ska efter den grundläggande utbildningen övergå till att avlägga en examen på andra stadiet, till utbildning som handleder för utbildning på andra stadiet eller till någon annan utbildning som föreskrivs i läropliktslagen.

Behovet av intensifierad personlig elevhandledning ska i första hand utvärderas av elevhandledaren med beaktande av elevhandledningens innehåll och mål.

I den intensifierade personliga elevhandledningen ska eleven få personlig och övrig elevhandledning och för eleven ska utarbetas en personlig plan för fortsatta studier. I den personliga planen för fortsatta studier ska man anteckna elevens styrkor och mål med anknytning till övergången till studier efter den grundläggande utbildningen. Dessa ska systematiskt stärkas med hänsyn till elevens individuella utgångsläge och behov.

När det gäller en elev som är i behov av stöd för lärandet och skolgången ska handledningen i anknytning till fortsatta studier inledas i ett tillräckligt tidigt skede. I planeringen ska man ta hänsyn till elevens individuella förutsättningar, behovet av stöd för lärande och studier och vilka sysselsättningsutsikter utbildningen ger möjlighet till. Eleven och hens vårdnadshavare ska ges möjlighet att bekanta sig med olika för eleven lämpliga alternativ till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om möjligheterna till fortsatt stöd för lärandet och studierna i studierna efter den grundläggande utbildningen samt vid behov även information om övriga stödformer.

Formativ bedömning i elevhandledning i årskurserna 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord. Bedömningen i elevhandledningen är formativ och bygger på elevernas självvärdering samt på interaktiv, handledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder. Eleverna reflekterar tillsammans med läraren och lär sig bedöma sina förutsättningar, sitt kunnande och sina färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser samt hur mycket och vilken form av handledning och stöd de behöver och sina kommunikativa färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska öva sig på att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka

information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska uppmuntras att även fästa uppmärksamhet vid sin förmåga att känna igen hur tillförlitliga och ändamålsenliga olika informationskällor är. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika metoder och redskap för självvärdering samt förstå vilka möjligheter det finns att använda dem i den egna karriärplaneringen. Eleverna lär sig med lärarens hjälp att hitta de instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället samt utvecklar sina färdigheter att söka de tjänster de behöver.

Elevhandledning - mål för undervisningen i Sibbo årskurserna 7–9

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet och aktivitet			
M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	I1 Lärande och studier I2 Självkännedom och livslång karriärplanering	I alla årskurser: - elevernas självkännedom och självbedömningsfärdigheter utvidgas - utvecklingen av elevernas självständiga verksamhet bedöms - eleverna bär ansvar för sitt eget lärande, för valen i anknytning till sina studier och för att studierna framskrider - eleverna identifierar faktorerna (t.ex. värderingar, attityder, färdigheter, sociala nätverk) som påverkar deras val Tyngdpunkten i årskurs 7: Eleverna tränar att fungera i skolgemenskapen och övar förmågan att lära sig Tyngdpunkten i årskurs 8: Eleverna tränar att ställa upp mål för sina studier	K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		Tyngdpunkten i årskurs 9: Eleverna breddar sina planeringsfärdigheter och problemlösningsfärdigheter	
Förmåga att lära sig			
M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig	I1	I alla årskurser: - eleverna tränar att fungera i skolgemenskapen och övar förmågan att lära sig - eleverna tränar att ställa upp mål för sina studier - eleverna bedömer utvecklingen av sin självständiga verksamhet t.ex. tidsplaneringen - eleverna bär ansvar för sitt eget lärande, för valen i anknytning till sina studier och för att studierna framskrider - självbedömning av lärstigen - kamratrespons	K1 Förmåga att tänka och lära sig
Livslångt lärande			
M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller	I1-I2	I alla årskurser: - utvecklingen av elevernas självständiga verksamhet bedöms - eleverna bär ansvar för sitt eget lärande, för valen i anknytning till sina studier och för att studierna framskrider - elevernas självkännedom och självbedömningsfärdigheter utvidgas - eleverna identifierar faktorerna (t.ex. värderingar, attityder, färdigheter,	K1

		sociala nätverk) som påverkar deras val Tyngdpunkten i årskurs 7: Eleverna tränar att fungera i skolgemenskapen och övar förmågan att lära sig Tyngdpunkten i årskurs 8: Eleverna fördjupar sin träning i att ställa upp mål för sina studier Tyngdpunkten i årskurs 9: Eleverna breddar sina planeringsfärdigheter och problemlösningsfärdigheter	
Självkännedom			
M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	I2	I alla årskurser: - eleverna lär sig att identifiera sina egna styrkor - eleverna identifierar faktorerna (t.ex. värderingar, attityder, färdigheter, sociala nätverk) som påverkar deras val - elevernas självkännedom och självbedömningsfärdigheter utvidgas Tyngdpunkten i årskurs 9: Eleverna breddar och fördjupar sina planeringsfärdigheter och problemlösningsfärdigheter	K3
Att ställa upp mål			

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts	I2 I5 Att söka till fortsatta studier	Tyngdpunkten i årskurs 7: Elevernas självkännedom och självbedömningsfärdigheter utvidgas Tyngdpunkten i årskurs 8: Eleverna bekantar sig med de möjligheter för fortsatta studier som skolsystemet i Finland erbjuder Tyngdpunkten i årskurs 9: - eleverna breddar och fördjupar sina planeringsfärdigheter och problemlösningsfärdigheter - eleverna identifierar faktorerna (t.ex. värderingar, attityder, färdigheter, sociala nätverk) som påverkar deras val - eleverna planerar sina fortsatta studier och framtiden	K1 K3
Lärande med sikte på arbetslivet			
M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	I2 I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet I5	I alla årskurser: - eleverna utvidgar sin självkännedom samt självbedömnings- och problemlösningsfärdigheter - eleverna identifierar faktorerna (t.ex. värderingar, attityder, färdigheter, sociala nätverk) som påverkar deras val - eleverna utvecklar interaktions- och kommunikationsfärdigheterna som behövs i studierna och arbetslivet - eleverna planerar sina fortsatta studier och framtiden	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs	I2-I3 I4 Arbetslivsorientering I5		K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6

i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs		- eleverna bekantar sig med de möjligheter för fortsatta studier som skolsystemet i Finland erbjuder - samarbete med Sibbo Företagare - eleverna bekantar sig med olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt övar att söka arbete - eleverna erbjuds perioder med praktisk arbetslivsorientering (PRAO) Tyngdpunkten i årskurs 9: - eleverna bekantar sig med olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt övar att söka arbete - man beaktar jämställdhetsfrågor i arbetslivet - eleverna planerar sina fortsatta studier och framtiden	
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen			
M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands	I4-I5	I alla årskurser: - eleverna bekantar sig med olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt övar att söka arbete - eleverna erbjuds perioder med praktisk arbetslivsorientering (PRAO) - man beaktar jämställdhetsfrågor i arbetslivet - eleverna planerar sina fortsatta studier och framtiden	K4 K5
M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster	I2-I3 I5		K4 K5

via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är		- eleverna bekantar sig med de möjligheter för fortsatta studier som skolsystemet i Finland erbjuder Tyngdpunkten i årskurs 9: - eleverna utvidgar sin självkännedom samt självbedömnings- och problemlösningsfärdigheter - eleverna utvecklar mångsidiga interaktions- och kommunikationsfärdigheter som behövs i studierna och arbetslivet - eleverna planerar sina fortsatta studier och framtiden - eleverna bekantar sig med de möjligheter för fortsatta studier som skolsystemet i Finland erbjuder	K6
Kulturell mångfald och internationalism			
M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands	I4-I5	I alla årskurser: - eleverna bekantar sig med olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt övar att söka arbete - eleverna erbjuds perioder med praktisk arbetslivsorientering (PRAO) - man beaktar jämställdhetsfrågor i arbetslivet - eleverna bekantar sig med de möjligheter för fortsatta studier som skolsystemet i Finland erbjuder Tyngdpunkten i årskurs 9: Eleverna lär sig att söka information om	

		fortsatta studier och hur man söker till dem	